

SUBJEKTIVNÍ EVOLUCE VĚDOMÍ

Hra Sladkého Absoluty

**Jeho Božská Milost
Swāmi B. R. Śridhar**

© 1989 Sri Chaitanya Saraswat Math
Sri Chaitanya Saraswat Math Road, Kolerganj
P. O. Box Nabadwip, Dist. Nadia
West Bengal Pin 741302
India

<http://www.scsmath.com>

Anglické vydání „Subjective Evolution of Consciousness: The Play of the Sweet Absolute“ vydali: Bhakti Sudhir Goswāmī a Swāmī Bhakti Vidhan Mahāyogī.
Český překlad: Anasūya Devī Dāsī

Všechna sláva Śrī Guruovi a Śrī Gaurāṅgovi

Subjektivní evoluce vědomí

Hra Sladkého Absoluty

Jeho Božská Milost

Śrīla Bhakti Rakṣak Śrīdhar
Dev-Goswāmī Mahārāj

Śrī Chaitanya Sāraswat Maṭh

Úvod

O evoluci se všeobecně uvažuje jako o něčem objektivním. Ale objektivní je nesprávné vnímání reality. Evoluce je ve skutečnosti založena na vědomí, které je subjektivní. Nicméně, subjektivní evoluce se jeví nevědomým jako objektivní.

Vlivem nevědomosti považujeme sami sebe za subjekty, přestože ve skutečnosti je subjektem Pán a my jsme Jeho objekty. Považujeme se za vlastníky, přestože jsme Jeho vlastnictvím.

Je řečeno, že všechny věci se dějí vůlí Vaiṣṇavů, oddaných Pána. Vaiṣṇava je jako věrný zaměstnanec, který vykonává vůli zaměstnavatele; nemá žádnou vlastní vůli. Vůle čistého Vaiṣṇavy není nic jiného než vůle Pána. My se však vlivem nevědomosti snažíme udělat Pána našim služebníkem, ale to je jako použití *śālagrāma-śily* na roztloukání ořechů. Pán není objektem. Je pozorovatelem, konatelem a vědoucím – Nejvyšším Subjektem – ale my si to pošetile myslíme o sobě.

Koncept subjektivní evoluce je vysvětlen ve Śrīmad-Bhāgavatamu (10.14.22):

**tasmād idaṁ jagad aśeṣam asat-svarūpaṁ
svapnābham asta-dhiṣaṇaṁ puru-duḥkha-duḥkham**

„Vlivem iluze Nejvyššího Pána se vesmír jeví jako skutečný, přestože není, tak jako je utrpení, které prožíváme ve snu, pouze imaginární.“

Méně inteligentní lidé považují subjekt za objekt. Je to nevědomost zaměřovat oko s pozorovatelem nebo mozek s vědoucím. To je popsáno ve Śrīmad-Bhāgavatamu (1.3.31):

**yathā nabhasi meghaugho
reṇur vā pārthivo' nile
evaṁ draṣṭari dṛśyatvam
āropitam abuddhibhiḥ**

„Vítr nese oblaka a prach, ale méně inteligentní lidé říkají, že

nebe je oblačné a vzduch prašný. Podobně přisuzují své hmotné tělesné představy duchovnímu já.“

Vědomí není produktem světa; svět je produktem vědomí. Tento svět je zvráceným odrazem duchovního světa. V hmotném světě, ve světě exploatace, jak říká Darwin, je to otázka přežití nejsilnějšího. Musíme vykořisťovat, abychom přežili – *jīvo jīvasya jīvanam*. Ale v duchovním světě, v zemi odevzdání, jsou všichni sloužícími jednotkami. Tam najdeme šťastný život založený na odevzdání.

V této nadsubjektivní říši, je Śrī Kṛṣṇa věčně zaměstnán ve Svých božských zábavách, s Jeho nejdůvěrnějšími společníky. A s vývojem našeho vědomí, prostřednictvím odevzdání, tam nalezneme náš nejvyšší cíl, kde každý z nás má svou roli ve hře Sladkého Absoluty.

Fosilismus, hypnotismus, vesmír

Tato kapitola je výňatkem z konverzace mezi Śrīlou Śrīdhar Mahārājou a neurofyzikem Dr. Danielelem Murpheyem a organickým chemikem Dr. Thoudamem Singhem.

Dr. Singh: Když vědci mluví o evoluci, tvrdí, že život se vyvinul z hmoty. Já jsem vás slyšel mluvit o evoluci se značně odlišnou koncepcí. Vy tvrdíte, že vše se vyvíjí z vědomí.

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: Ano, nejdříve existuje vědomí a pak až hmota. Podstatou všech hmotných věcí je vědomí, které je duchovní. Vědomí může kontaktovat vědomí přímo. Když se vědomí vyvíjí do stadia hmoty, hmotné koncepce, projevuje se jako mlhavé vědomí; nejdříve je mlhavé vědomí a potom hmotné vědomí. Ale to všechno má svou duchovní stránku. A jelikož my jsme věčné duše, naše přímé spojení je ve skutečnosti pouze s vědomým aspektem existence. Například, Země je považována za ženu. Podle Véd je vládnoucí božstvo Země, žena. A Slunce je považováno za *devatu*, mužského boha.

Duše, přicházející do hmotného prostředí, musí přijít skrze nějaký mlhavý odraz vědomí, *cidābhāsa*. Teprve potom může duše pocíťovat hmotné vědomí. Předtím, než se čisté vědomí vyvine do hmotného vědomí, projde skrze mlhavé vědomí neboli *cidābhāsa*. Čili, v pozadí každé hmotné věci existuje duchovní koncepce. Nemůže to být jinak.

Dr. Singh: Co je *cidābhāsa*?

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: Něco jako mysl. Předpokládejme, že vědomí chce vnímat hmotu. Když vědomí přichází do hmotného světa, aby poznalo hmotný svět, nejdříve musí projít skrze hmotné vědomí a pak může vnímat, co je hmota. Podle Darwinovy teorie, hmota postupně vyvíjí vědomí, ale předtím, než by vyvinula vědomí, by musela vyvinout nějaké mlhavé vědomí, poté mysl a pak až duši. Ale ve skutečnosti je to přesně naopak. Čili, subjektivní evoluce je podobná objektivní, neboli materiální evoluci. Ale v evoluci vědomí existuje nejdříve Nadsubjekt a až potom individuální duše, neboli subjekt, *jīva*. A potom, z tohoto subjektivního vědomí *jīva*, se

vytváří hmota. Ale vědomí, dříve než začne prožívat hmotu, musí projít mlhavým vědomím.

Já říkám, že proces evoluce se vyvíjí seshora dolů. Absolutní Realita – jestliže existuje něco, co je Absolutní Realitou – musí mít dvě vlastnosti. Jaké? První, slovy Hegela, je, že musí existovat sama o Sobě: je sama Sobě vlastní příčinou. Druhá, a pro nás více důležitá, je, že je sama pro Sebe. Existuje, aby naplnila svůj vlastní účel. Není podřízena žádné jiné bytosti, jinak by bylo její postavení druhořadé. Absolutní Realita je plná v Sobě. Všechny ostatní věci pocházejí z Ní. Dokonalá substance již existuje. To, co se nám jeví jako nedokonalé, je pouze produktem našich vlastních nedokonalých smyslů.

Nedokonalé musí záviset na dokonalém, na nejvyšší realitě. A tak nedokonalé může být stvořeno Jím, aby dokázal Svou dokonalost. Aby byla dokázána dokonalost Absolutního, existuje podmíněná a nepodmíněná, konečná a nekonečná realita. Nedokonalý svět má proto nepřímý vztah k pravdě.

Nicméně, vědomí se nemůže ihned přetvořit do koncepce hmoty. Aby se mohlo stát materiálním vědomím, musí projít určitým procesem. Vývoj a zánik tohoto hmotného světa začíná z okrajové pozice, z okraje vyšší věčné energie. To se děje pouze na okraji *svarūpa-śakti*, která je systémem, zodpovědným za vývoj duchovní sféry, a věčně vyvíjí dynamický celek. Není pravda, že nerozlišnost je původem rozlišnosti. Věčně rozlišná substance existuje. Tato sféra je naplněna *līlou*, dynamickými zábavami. Jestliže může být statická věc považována za věčnou, proč by nemohla být také dynamická věc považována za věčnou? Tato sféra, *svarūpa-śakti*, je uvnitř plně vyvinutá. Je věčná. Vývoj a zánik existuje pouze v případě degradace jemného ducha na hrubou platformu a jeho vývoje k dokonalosti. V tomto případě existuje vývoj a zánik, avšak ve věčném přibytku *svarūpa-śakti*, tyto věci neexistují.

Dr. Singh: Objektivní evoluce je to, co moderní věda nazývá Darwinovou evolucí, ale jak se vyvíjí subjektivní evoluce ve vědě vědomí Kṛṣṇy?

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: Uvedme příklad hypnózy. Vlivem mystické hypnózy může nadsubjekt ovládat subjekt, aby viděl

jistou věc a on je nucen tuto věc vidět. Někdo si může myslet, že když vidíme např. kámen, kámen nás nutí, abychom jej viděli jako kámen, ale je to přesný opak: my jsme nuceni jej vidět jako kámen vlivem nadsubjektu, který projevuje všechno podle Své vůle. Když poručí: „Vid kámen,“ pak budeme vidět kámen. Veškerá vláda nad vším, co vidíme, spočívá v Jeho rukou. V tomto objektivním světě není žádná síla, která by ovládala to, co vidíme. Objektivní svět je plně pod vládou subjektivního. To je potvrzeno v Bhagavad-gītě, kde Kṛṣṇa říká: *paśya me yogam aiśvaryam*: „Když řeknu, uziř Mou mystickou sílu, budeš ji vidět. Nemáš jinou možnost.“

Kṛṣṇa říká: *mattaḥ smṛtir jñānam apohanam ca*: je prvotní příčinou paměti, zapomnění a inteligence. Je Ovladatelem. Pro Své vlastní potěšení, pro Svou *lilu*, může udělat cokoli. A to neplatí jen v tomto hmotném světě, ale i v Jeho vlastní říši. Tento výrok z Gīty se týká této *brahmāṇḍy*, tohoto hmotného světa. Hlavní myšlenkou tohoto výroku je, že od nižších planetárních systémů až po nejvyšší – celá oblast vývoje a zániku – vše je ovládáno Jím. Nic se neděje vlivem nějaké vnější věci. Veškeré dění existuje díky Centru, které vše ovládá.

A realita je subjektivní. Je založena na vědomí. Barvu vnímáme skrze oko. Není to tak, že je zde barva a oko ji zachycuje. Je to pozorovatel, který vidí skrze oko a vnímá barvu. Barva je tedy vjem. Její skutečný původ pochází z jemné sféry existence. To je povaha reality: hrubé pochází z jemného. Ovšem ve filozofii *sāṅkhyi* je to vše rozděleno. Podle filozofii *sāṅkhyi*, existují tři fáze reality: vnímání, smysly a smyslové objekty. Zvuk je vytvářen uchem, barva je vytvořena okem, atd.

Smyslové objekty jsou v kvalitě nevědomosti, *tama-guṇa*, smysly jsou v kvalitě vášně, *raja-guṇa*, a schopnost vnímání je v kvalitě dobra, *sattva-guṇě*. Z nich se pak vyvíjí světlo, oko a barva; obloha, ucho a zvuk. Tímto způsobem existují tři druhy hmotné reality: *tama*, *raja* a *sattva*. Čili, hrubý svět pochází z jemného skrze kanál vědomí. Vnímátel, nástroj vnímání, vytváří objekt svého vnímání.

Zkuste pochopit tento princip hypnotismu. Celá věc je hypnotismus – celé stvoření – a je kompletně v rukou Nejvyššího

Subjektu. Všechny hmotné zákony nemají žádný význam. Všechny zákony a pomocné zákony se vztahují k subjektivnímu světu.

Dr. Murphy: Ale jak může osoba vnímat tento druh hypnotismu?

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Jak předtím víme, že když v laboratoři sloučíme vodík a kyslík – dva plyny – vznikne voda? Jen když osoba dosáhne jistého stupně vědeckého poznání, může vědět, že jemnější věc jako plyn, může vytvořit hmatatelnou věc jako je voda. A podobně, když máte znalost o vyšší substanci, pak můžete pochopit jak z jemného vzniklo hrubé.

Relativní svět je převráceným odrazem Absolutní Reality. A proto původ vzniku by měl být přisuzován vyšší věci. Není to tak, že nižší věc může vytvořit vyšší, ale pro vyšší věc je snadné vytvořit něco nižšího. To není těžké pochopit.

Moderní věda v podstatě říká, že kámen může vytvořit duši. Ale proč nezážit to, že duše může vytvořit kámen? Musíme se dotazovat na tento proces – jak může duše vytvořit kámen. Ale my jsme to zavrhnuli a místo toho tvrdíme, že kámen postupně vytváří duši – s oblibou se zabýváme touto teorií. Proč? Jemné by mělo být považováno za důležitější než hrubé. Proč bychom měli uvažovat způsobem, že člověk stvořil Boha, a ne, že Bůh stvořil člověka?

Dr. Singh: Bůh je tedy kouzelník a my jsme jeho subjekty?

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Je nejen kouzelník, je víc než kouzelník. Není pouze typ kouzelníka, který je v dosahu naší zkušenosti.

Dr. Murphey: Jaká je role Yogamāyi, Pánovy vnitřní energie?

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Je součástí věčné Kṛṣṇovy společnosti. V naší koncepci Božství, *puruṣa* a *prakṛti*, mužské a ženské, existují spolu. Ovladatel a energie, podstata a energie, jsou nepochopitelně propojeni. Jinak, kdybychom považovali Nejvyšší Duši za nezávislou od jakékoli energie, byla by to koncepce *brahmanu* od Śāṅkarācāryi: nejvyšší vědomí jako nerozlišná jednota. Čili, Absolutní Pravda zahrnuje oba: zdroj energie i energií – *puruṣa* i *prakṛti* – vědomí s energií.

V božské sféře existují tři prvky: *jñāna*, *bala* a *kriya*. Věčný aspekt Absolutního Celku je rozdělen na tři části: energie, vědomí a extáze. Myšlení, chtění a cítění. *Sat*, *cit*, *ānanda*. *Sat*, energie

udržující existenci, je Baladevova energie, *bala*. *Cit*, aspekt vědomí, je *Vāsudeva (jñāna)*. A *ānanda*, extatické cítění, je *Rādhikā (krīya)*. *Jñāna, bala, krīya* (poznání, síla a cítění); *sat, cit, ānanda* (věčnost, poznání, blaženost); *sandhinī, saṁvit, hladinī* (existence, realizace, extáze): Baladeva, Kṛṣṇa, Rādhārāṇī. To jsou tři fáze *advaya-jñāny*, neboli jednoho celku. Tento jeden celek lze v jeho základním rozvinutém stupni chápat třemi způsoby: hlavní vědomí, hlavní energie a hlavní uspokojení. Nejvyšší realitu tedy můžeme vnímat v těchto třech fázích. *Jñāna, bala, krīya ca*. Myšlení, cítění, chtění. *Sat, cit, ānanda. Satyam, śivam, sundaram* (věčnost, příznivost, krása). A tyto tři principy jsou vyjádřeny skrze vývoj a zánik ve věčnosti a smrtelnosti.

Tyto aspekty teismu byly probrány velice vědeckým způsobem v Śrī Kṛṣṇa-saṁhitě od Bhaktivinody Ṭhākury. Jednou jsem podle tohoto hlediska zvažoval otázku planet ve Védské kosmologii. Víme, že při pohybu různých planet, vzniká zatmění slunce, které je způsobeno stínem měsíce dopadajícího na Zem. Avšak v Písmech je psáno, že během zatmění pohlcuje slunce nebo měsíc, planeta Rāhu. Když byl Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatī Ṭhākura ve svých posledních dnech v Purī a nastalo zatmění, jeden oddaný, o němž bylo známo, že zná *siddhāntu*, závěry Písem, seděl vedle Prabhupādy. Najednou se začal posmívat ideji dané v Bhāgavatamu, že během zatmění, jsou slunce nebo měsíc pohlceni Rāhuem.

Nemohl jsem tolerovat, že pronesl takovou poznámku o Bhāgavatamu a namítl jsem, že k tomu, co je psáno v Bhāgavatamu, by se nemělo stavět lehkovážně. Argumentoval jsem trochu vzdálenějším příkladem. Řekl jsem, že Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura ve své Jaiva Dharmě vytvořil tolik různých charakterů, ale já si o nich nemyslím, že jsou imaginární. To, co napsal, se mohlo stát v jiném miléniu (*kalpě*), nebo dni Brahmy a nyní to vyšlo na povrch. Tímto způsobem jsem se snažil podpořit kosmologické postavení Bhāgavatamu argumentováním, že to, co se projevuje jako realita, musí mít také své skutečné postavení. Nemůže to být jinak. Tímto způsobem jsem argumentoval a Prabhupāda mě podpořil.

Pochopit postavení planety Rāhu, o které hovořili Śukadeva

a Vyāsadeva, je geograficky nemožné, ale jejich prohlášení jsou v Śrīmad-Bhāgavatamu, a doslovný význam Písem by neměl být brán lehkově. Bhaktivedānta Swāmī Mahārāja považoval doslovný význam Písem za důležitý a předložil Bhagavad-gītu, takovou, jaká je. Uvažoval jsem: „Jak mohu dokázat to, co tvrdí Śrīmad-Bhāgavatam? Nevím. Ale to, co je řečeno v Śrīmad-Bhāgavatamu, musí být pravda. Věřím v to.“

V Písmech existuje mnoho výroků o kosmologii vesmíru. Āryové, duchovní pokročilí lidé z dávných dob, pohlíželi na vše jako na vědomí. Viděli, že stín je také vědomí. Stín, *ābhāsa*, je také považován za stupeň vědomí. Pouze skrze toto stinné stadium vědomí můžeme dojít k hmotné koncepci věci. Předtím, než dojdeme ke koncepci stínu, musíme projít určitým mentálním stupněm, a zosobnění může být přiřazeno k tomuto mentálnímu stupni. Zosobnění stínu se může nazývat Rāhu.

Když duše přistupuje k hmotě, hmotnému světu, nejdříve musí projít stínovým stupněm vědomí, zvaném *cidābhāsa*. Vědomí prochází stínovým stupněm vědomí do hmoty, nevědomí. A tento stínový stupeň vědomí má svou osobnost. Je také vědomá a může být nazvaná Rāhu.

Každá hmotná koncepce předpokládá duchovní koncepci určité věci. Stín, skrze který musí vědomí projít, aby mohlo vnímat věci jako hmotné, má osobnost, a v Bhāgavatamu ji *ṛṣiové*, znalci pravdy, označují jako Rāhu. Jelikož jsou vysoce pokročilí, vnímají osobní aspekt existence všude. To, co my vnímáme jako mrtvou hmotu, oni vnímají jako vědomí. Proto na věci vždy pohlízejí jako na osoby.

Když se duše rozhodne vnímat materiální koncepci, musí projít skrze medium, které mu umožňuje vidět věci jako hmotné. Co je konkrétní hmota není známo. Je to pouhý výsledek vědomí. A vše hmotné musí mít nějaký vědomý původ nebo původ osobního vědomí. Musí existovat osobní koncepce Slunce, Měsíce, Země a všech planet. Předtím, než dosáhneme koncepce stínu nebo jiného objektu, musí duše projít skrze vědomý stupeň. Tento stupeň má určitou duchovní existenci jako osoba. Proto Bhāgavatam označuje Slunce, Měsíc, a planetu Rāhu, jako osoby. Všechno – Země,

Měsíc, hvězdy a planety – mají osobní koncepci. V pozadí toho, co my vnímáme našimi omezenými smysly, všechno, co se považuje za hmotu, musí mít svou osobní koncepci. Bez vlivu osobní koncepce, vědomí nemůže dosáhnou stupně hrubé hmoty.

Proto v starobylých Písmech nacházíme, že velcí světci a *ṛṣiové* vnímají všechno v tomto světě vždy jako osobu. I když pro nás je to mrtvá hmota, oni to považují za osoby. Proč? Hmota je spíš stínem osobní bytosti. Osobní vědomá bytost je víc reální, a hmota, kterou vnímáme skrze nejasné vědomí, je méně reální.

Dr. Murphey: Ten stín je tedy Rāhu?

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: Když si představíme osobního představitele tohoto stínu, bude to Rāhu. Vše je vědomé. Stín, jeho důsledek – všechno. Když je měsíc mezi sluncem a zemí, dopadá sem stín měsíce, a to co dopadá, je také vědomé. Nejdříve je všechno vědomí – a až potom hmota. Z osobní koncepce se věci vyvíjí na hrubé vědomí. Všechno je osobní. A tak *ṛṣiové* s takovou vizí reality vnímali vše jako osoby – stromy, hory, slunce, měsíc, oceán. Když čisté vědomí přichází prožívat čistou hmotu, pak zde nejdříve musí být jakýsi smíšený stupeň, a to je osoba trpící v zajetí *karmy*. Osoba znamená, že v současnosti ještě není plně vyvinutou duchovní osobou, ale ve smíšeném stavu. A tak to, co *ṛṣiové* tvrdí – že vše je osoba – je skutečné; není to výmysl.

Vše je vědomé. Tak jako současní vědci říkají, že vše je hmota, my máme skutečný důvod myslet si, že vše je vědomé. To, co vidíte, není důležité; můžeme přímo cítit, co je v naší povaze. To je vědomí. Naše vědomí může být na vyvinutém nebo degradovaném stupni, ale vědomí je nám blíž. Cítíme pouze naši mentální energii.

Dr. Murphey: Je to pro nás trochu těžké plně to pochopit. Když vidíme barvu, co ve skutečnosti vidíme?

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: To je mentální stupeň.

Dr. Singh: Jaká je realita toho objektu?

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: Realita – ta je v duši. Pouze duše je reální. Ten, kdo vidí, je realita. Subjekt je reální. A to, co subjekt cítí, to z něj také vychází.

Dr. Singh: Ale jsou objekty, které subjekt vnímá, také

osobnosti?

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Všechno má své zastoupení v původní, osobní, vědomé, duchovní realitě. Jinak by nebylo možné, že by se odrazila v této sféře jako hmota. Nejdříve je zde vědomí, a poté, když je v hrubějším stavu, jeví se jako hmota. Při studiu ontologie se učí, že když studujeme určitou věc, i když víme, že se jeví určitým způsobem oku a určitým způsobem uchu, to všechno jsou jen vnější projevení. Nezávisle na těchto projeveních, ontologický aspekt věci – to, co je, realita věci – je neznámé a nepoznatelné. Moje pochopení je, že když chce vědomí pocíťovat nevědomou hmotu, musí projít skrze vědomou sféru, aby dosáhla materiálního objektu. Čili, plné vnímání této hmotné věci musí být vědomé; a vědomí vždy označuje osobu. Nejdříve je zde koncepce a až potom hmotná idea.

Vědomý svět je velice blízko a hmotný svět je velice vzdálený. Proto velcí ršiové, jejichž myšlení bylo vysoce vyvinuté, oslovovali vše, co v prostředí viděli, jako by to byly osoby. Ve Védách, starobylých Písmech Indie, nacházíme, že světci a mudrci jsou vždy uprostřed tolika osob. V pozadí je všechno osoba.

Dr. Murphey: A osoba znamená myšlení, cítění, chtění.

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Myšlení, cítění, chtění – živá bytost má tři fáze. A stejně tak je to i s Bohem a Jeho energií. Nejdříve existuje subjekt a pak jeho zkušenosti. Zkušenosti nejjemnějšího charakteru přicházejí jako první a je jim přikládána největší důležitost. A když subjekt vstoupí do vzdálenější oblasti, aby pocíťoval hmotu, bude to nejvzdálenější bod od něj. Vše, čím je obklopen, bude chápat jako osobní.

Osobní koncepce jasně ukazuje, že hmota je vzdálená. Přímé spojení vědomí je se stínem, odrazem materiálního, do vědomého světa. To může pochopit jenom duše. Jestliže hmota může existovat nezávisle, potom má také stín ve vědomém světě a duše je ve spojení s tímto stínem.

Jinými slovy, existuje osoba a potom tělo. Tak jako je tělo projevem vědomého živého zástupce, podobně je hmota následkem ducha. Bez ohledu na veškeré hmotné vědomí, všechno, co je v přímém kontaktu s duší, je osobní. *Cidābhāsa* je něco jako

mentální substance, kterou máme uvnitř.

Existují dva druhy osob, *kṣara* a *akṣara*: čistá osvobozená duše a duše v zajetí hmoty. Osvobozené nebo neosvobozené bytosti, které se nacházejí v tomto světě hmotných transakcí, ať už jako pohyblivé nebo nehybné bytosti, nebo v jakékoli formě, by měly být považovány za osoby. Jelikož všechno je jednotkou vědomí, všechno má osobní existenci.

Dr. Murphey: Navenek tedy vidíme Gangu jako vodu, ale ve skutečnosti je to osoba.

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Všechno je osoba. Předtím, než přijdeme k hmotné koncepci, musíme projít skrze osobní koncepci, neboli aspekt této věci. Ve Vṛndāvaně je vše vědomé, ale některé věci vystupují pasivním způsobem. Ale všechny jsou vědomé: řeka Yamunā, krávy, stromy, ovoce – všichni jsou vědomí, duchovní, ale vystupují různými způsoby. Jelikož měli Āryové schopnost vnímat tuto vědomou povahu ve všem, viděli veškerou přírodu jako vědomou a osobní a oslovovali všechno jako vědomé.

Vědomí a osobnost jsou univerzálním základem reality. Všechno, co vnímáme, je vědomé. Odraz hmotného předmětu je ve mně a sféra uvnitř ve mně je vědomá. Subjekt je vědomí, a ať už je objekt jakýmkoliv předmětem, vrhá svůj stín do sféry vědomí. Pozorovatel jakékoliv objektivní reality je zahrnut od začátku až do konce pouze ve vědomí a nemůže mít žádnou koncepci hmoty mimo vědomí.

Dr. Murphey: Jak můžeme rozlišit vědomí od mysle?

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: V Bhagavad-gītě je rozdíl mezi vědomím a myslí naznačen následovně: *indriyāṇi parāṇy āhur*. Co je *ātma*, duše, duchovní koncepce? Musíme dojít ke koncepci světa určitým procesem. Vylučovacím procesem můžeme zaznamenat co je mysl. Je řečeno, že základem mysle je přijímání a zamítání: *saṅkalpa-vikalpa*: „Chci to, nechci tamto.“ Co je mysl? Věc, která projevuje apatii a sympatii k vnějšímu světu. To je mysl. Musíme v sobě zaznamenat, co je tato věc. Je v nás, a my musíme vstoupit do svého vlastního já a snažit se získat nějakou osobní zkušenost, co je mysl. Poté, vnitřní analýzou, můžeme přijít přímo do styku se schopností rozlišování, rozumem, inteligencí, tázáním se: „Co

je inteligence? Kde se ve mně nachází?“ Měli bychom se snažit najít ji a přijít s ní přímo do styku. Měli bychom se dotazovat: „Co je mysl? Je ve mně. Ale co je to? A co je rozum, který se ve mně nachází? Jaký je zdroj mysle a inteligence? A po překročení úrovně schopnosti rozlišování, co je duše?“ Musíme se snažit jako jogíni, přijít přímo do styku s prvky, které jsou v nás. Mysl a inteligence jsou v každém z nás. Proč bychom nemohli být schopni objevit přesně, co jsou, vidět vnitřně, co jsou?

Dr. Murphey: Když naše víra roste určitým směrem, jak můžeme vědět, že naše realizace přicházejí z našeho vnitřního já, z našeho vnitřního vědomí a ne spod vlivu prostředí, okolností, které nás obklopují?

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Naše já je ve spícím stavu, ale díky určité vnější pomoci může být probuzeno, tak jako když někdo spí a může být probuzen vnějším zásahem. Je to něco podobného. Někdo spí, ale když se, vnější pomocí, probudí ze svého spánku, znovu si začne být vědom sám sebe. Je probuzen, a jeho vědomí samého sebe se vrátilo a okamžitě ví: „Byl jsem takový a takový; jsem takový a takový.“ S pomocí našich přátel můžeme obnovit naše zdraví. Stejným způsobem, když pokračujeme v praktikování procesu bhakti, staneme se víc a víc vědomí si samých sebe a reality. Jsme sami sobě zárukou.

Dr. Murphey: Chtěl jsem objasnit jeden bod. Kapila, ve svém analytickém systému *sāṅkhya*, říká, že *pradhāna* je ‚neprojevená hmota, která je věčná.‘ Vy říkáte, že všechno je vědomí. Je *pradhāna* také složena z vědomí?

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Ano. To, co je hmotné, je pouze mylnou koncepcí, která je příčinou celé této hmotné existence. Ale má také svou osobnost – bohyni Devī.

Svět začíná v rámci iluze. Pokud máte správnou koncepci, poté můžete vnímat *Kṛṣṇa-līlu* všude. Všechno vás bude podněcovat k *Vṛndāvaně*. Nebudete vidět vnější věc, jste-li osvobozeni od mylné koncepce. Blázen má narušený mozek. Může být uprostřed přátel, ale je ztracen ve svém šílenství, ve své paranoi. Když se vrátí do svého normálního stavu, vidí stejnou věc – všechny jako přátele. Stejně tak je vše v pořádku – pouze nemoc, naše mylná koncepce

musí být odstraněna.

Dr. Murphey: Ta nemoc je nedostatek vědomí Kṛṣṇy.

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Nedostatek vědomí Kṛṣṇy znamená mylnou koncepci, nemoc. To je popsáno v Śrīmad-Bhāgavatamu: *bhayaṁ dviṭiyābhīniveśataḥ syād* – nemoc znamená separátní zájem. Odchýlení se od našeho normálního duchovního postavení, rozvoj mylné koncepce, je založen na přitažlivosti – vizi – separátního zájmu. To je hlavní příčinou celého nedorozumění. Koncepce místního, oblastního zájmu, zapříčinila rozdíl mezi správnou koncepcí a mylnou koncepcí. Odchýlili jsme se od centrální koncepce. Z univerzálního vědomí jsme přišli do této lokální sféry. A podle stupně vědomí a jeho rozvoje od lokálního k univerzálnímu vědomí, můžeme najít samých sebe na mnoha různých planetách neboli sférách existence: *bhūr, bhuvah, svāh, jana, mahār, tapa, satya* – všechny tyto různé stupně vývoje jsou zahrnuty v tomto procesu provincialismu a univerzalizmu. Ale ztráta vědomí Centra je příčinou celé této hmotné existence.

Na druhé straně ten, kdo si je vědom organického celku, je v nejbezpečnějším postavení. To je správné přizpůsobení se. A špatné přizpůsobení se je příčinou našeho současného stavu. Přizpůsobení se znamená život. Je to osvobozený život; a být obětí špatného přizpůsobení se znamená přistoupit k bolesti a neštěstí. Všechno v prostředí je správné, jediný potíž najdeme v koncepci zvláštního sobeckého zájmu. Naše averze k univerzálnímu zájmu je příčinou našeho oddělení se od koncepce celku a od štěstí a zdraví. Přišli jsme o štěstí naše zdravé pozice a příčinou je sobecký zájem.

Absolutní Autokrat je absolutně dobrý. Není zde tedy místo na stížnosti vůči Němu. Kṛṣṇa říká: *suhṛdam sarva-bhūtānām*. Je vlastníkem všeho – ve srovnání s tím – jsme nic. Přesto je našim přítelem. Neměli bychom na to zapomínat. Jsme zastoupeni v Něm. Naše oddělení od Něj je příčinou utrpení, které prožíváme. My, a jiní nám podobní, jsme ztratili víru v Něj, ale On je náš přítel. Závídíme Mu a myslíme si: „Já nejsem pánem? Někdo jiný je pánem – to je nesnesitelné. Žádné daně bez zastoupení! Ale naše zájmy jsou skutečně zastoupeny v Kṛṣṇovi. On se o nás stará

dokonce víc než si to uvědomujeme. Proč na to zapomínáme?

Když se upevníme v této víře, budeme v pořádku. Je to naše chyba, že trpíme. Z univerzálního hlediska neexistuje ve vizi žádný rozdíl. *Īśād apetasya*, odvrátili jsme se od našeho Pána. Ale měli bychom si pamatovat, že On je našim pánem, příznivcem. On je našim ochráncem. Odchýlení se od tohoto vědomí znamená neštěstí nekonečného rozsahu. Příčina tohoto neštěstí je velice jemná a nepatrná; je to naše mentalita separátního zájmu. A výsledkem toho je, že jsme byli podmaněni nepřátelským táborem.

Patañjali řekl, že směřujeme ke zlu inteligentním, organizovaným způsobem. To není jenom šílené, ale také hříšné. A to je podle Patañjaliho horší než šílené. A jak může získat duše úlevu z tohoto politováníhodného stavu? Šílenec vlastní všechno – je pouze mimo svou mysl. Jeho vědomí musí být řádně seřizeno. Poté zjistí: „Ó, všechno je v pořádku – chci jít domů.“ V současnosti je jeho vědomí zapomenuto. Není doma; jeho vědomí musí být tlačeno k domovu.

To je problém. Náš Guru Mahārāja říkával: „Neuznávám žádnou nouzi v tomto světě – kromě nouze z nedostatku vědomí Kṛṣṇy: *jagate eka mātra hari-kathā-durvikṣā chād'a āra kona durvikṣā nāi*.“ Když byl v zápalu, používal toto vyjádření. Říkával: „Všem, ode dveří k dveřím, říkejte: ‚Kṛṣṇa je Nejvyšší, vy všichni jste služebníci Kṛṣṇy.‘ Připomínejte to každému, ode dveří k dveřím. Poté zjistí: ‚Ó, mám všechno co potřebuji. Jsem *kṛṣṇa-dāsa*, služebník Kṛṣṇy. Musím se spojit s Kṛṣṇou.‘ Tento odkaz musí být předán a pak bude vše v pořádku. Neexistuje žádný nedostatek ničeho jiného. Neexistuje skutečné neštěstí kromě toho, že jsme zapomněli na Kṛṣṇu, našeho Pána. To je jediný bod, který musíme vyzdvihovat. To je univerzální potřeba. Nepřipouštím žádnou jinou nezbytnost než to.“

V tomto světě neustále hoří oheň; ale není potřeba hasit tento oheň, protože my nemáme nic společného s tímto světem, který bude tímto ohněm spálen na popel. Všechny naše vnitřní potřeby mohou být uspokojeny pouze ve spojení s Kṛṣṇou. Všechny ostatní věci jsou nepotřebné. Mohou být spáleny na popel nebo pohlceny záplavou. Nemáme skutečný zájem o žádnou z těchto věcí. Naopak,

tato hmotná spojení nás stahují zpět, směrem k nesprávné věci. A výsledkem toho je, že nemůžeme dovolit své mysli, aby byla přitahována Kṛṣṇou. Věci tohoto světa, neboli pouta, jsou všechny negativní; všechny tyto věci jsou našimi nepřáteli. Celý vesmír může být spálen na popel a nás to nijak nezasáhne. Svět může být zničen – Země, slunce, měsíc, hvězdy – všechno může zaniknout, ale my pořád zůstáváme. Duše je věčná. A když máme spojení s Kṛṣṇou, všechny věci z tohoto světa jsou pro nás nepotřebné. Proč bychom měli žít v tomto smrtelném světě a mylně se ztotožňovat s masem a krví? Uvažujeme jen v rámci toho, že se rodíme a umíráme. Ale to všechno je jen falešná představa.

Všechno je vědomé. A když to plně realizujeme, upevníme se ve sféře *svarūpa-śakti* v duchovním světě. Tam mohou různé živé bytosti vystupovat jako hmota: jako Yamunā, jako voda, rostliny, stromy, ale všichni jsou vědomými jednotkami, které pouze vystupují různými způsoby.

Dr. Murphey: Je řečeno, že když se Kṛṣṇa jde koupat do Yamuny, všechny vlny spěchají obejmout Kṛṣṇu.

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Někdy kameny tají, když cítí otisk Kṛṣṇových lotosových chodidel. Všechno je vědomé. A tak je to i v případě Rāhu a Ketu a jiných planet. Všude v Písmech najdeme pokročilé světce mluvit s přírodou, jako kdyby mluvili s osobami. A to je reálné. Ale naše vědomí je odchýlené, je v nevědomosti.

A tak vy, jako vědci, musíte rozdrtit filozofii fosilismu. Bhaktivedānta Swāmī Mahārāja vám nařídil, abyste získali silné postavení v komunitě vědců na západě a rozdrtili fosilismus. Proč bychom měli přijímat fosilismus? Nejdříve je vědomí. To je Berkeleyova teorie. Ne, že mysl je ve světě, ale svět je v mysli. Vše je založeno na vědomí. Žádná koncepce – nic nemůže existovat – bez vědomí. A tak, v konečném smyslu, jsou všechny nežádoucí věci pouhým mentálním výmyslem.

Stvoření

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: Manu Samhitā (1.1.5-6) začíná popis stvoření od tohoto bodu:

**āsīd idam tamo bhūtam
aprajñātam alakṣanam
apratarkyam avijñeyam
prasuptam iva sarvataḥ**

**tataḥ svayambhur bhāgavān
avyaktavyam jayan idam
mahābhutādi vṛtaujāḥ
prādur āsin tamonudaḥ**

Předtím, než začal proces tvoření, byla okrajová energie Pána ve stavu rovnováhy. *Taṭasthā* znamená rovnováha: *āsīd idam tamo bhūtam*. Všechno bylo v temnotě, plně zahaleno nevědomostí. *Alakṣanam* znamená, že nebylo možné vyvodit žádný odhad, neexistovaly žádné příznaky reality, z kterých by se dal vydedukovat nebo vyvodit nějaký odhad o její povaze. Bylo to *aprajñatam*. Věda nemá dostatečnou kapacitu, aby prozkoumala povahu tohoto stadia existence. My odtud můžeme jenom říct, že vše bylo zcela ponořeno v hlubokém spánku. Přirovnání k hlubokému spánku nám může přiblížit jistou představu této fáze: *prasuptam iva sarvataḥ*. Hmotná existence byla jakoby v hlubokém spánku.

Tedy, z duchovní sféry vyšel popud a přišlo světlo. Světlo bylo viděno pozorovateli. Toto světlo existovalo již předtím, ale v tu dobu získali pozorovatelé schopnost vidět jej. Začali vidět. První koncepcí tohoto hmotného světa po světle, byla voda. Světlo vyjevilo látku jako voda.

Původní vodu představovala osobnost. Světlo znamená vědomí a vědomí znamená osobnost. Toto světlo, neboli osobnost, dalo nejprve zrození pozorovatelům – vnímatelům hmotné existence – a poté objektivní látce – vodě. Tato voda je známá jako *virajā*, neboli příčinná látka. To, co je ve Vaiṣṇavském slovníku nazváno

brahmaloka – svět vědomí – je zastoupeno světlem a *viraju*, první objektivní realitu, představuje voda. Poté byla do vody příčin, která je stínem tohoto světla, zasetá semena vědomí. Přestože skutečný prvek vody byl stvořen až dlouho potom, první koncepce hmoty je přirovnána k vodě, protože voda je tvárný, pohyblivý roztok. Sanskrtské slovo pro vodu – *apa* – znamená „nižší koncepce.“ Tímto způsobem začalo nižší stvoření.

Poté, po spojení semen vědomí a vody příčin, byla další tvorba známá jako *mahat-tattva*: energie vědomí v podobě světla, smíchaná s hmotou do masy. Když do masy hmoty vstoupí energie vědomí světla, nazývá se to *mahat-tattva*.

Po dalším vývoji byla tato entita rozdělena do mnoha jednotek *ahaṅkāry*, prvků *ega*. *Mahato ahaṅkāra*. Nejdříve existuje *ahaṅkāra*, souhrnné ego jako celek. Prvek souhrnného *ega* (veškerá *ahaṅkāra*, neboli „matka“ *ahaṅkāra*), se nazývá *mahat-tattva*. Když se objektivní substance vlivem vědomí vyvíjí, projevuje v pěti základních složkách: to, co lze vidět, čichat, slyšet, chutnat a čeho se lze dotýkat. Těchto pět prvků jsou základními principy hmotné existence. A tento pětinasobný princip se vyvíjí do tří fází: *sattva*, *raja*, *tamah*: dobro, vášeň a nevědomost. Projevuje se jako éter, zvuk, sluch a ucho; vzduch, hmota, dotek a kůže; oheň, barva, zrak a oko; voda, chuť, smysl chuti a jazyk; země, vůně, smysl vůně a nos. Existuje dvacet čtyři prvků. Ego, tři jemné prvky – *prakṛti*, *mahat-tattva* a *ahaṅkāra*, pět hrubých prvků, pět smyslů, pět smyslových objektů, pět nástrojů smyslového vnímání – tímto způsobem byl popsán vývoj hmotného světa jako proces, sestupující od jemného k hrubému, od vědomí k hmotě. A když je tato hmotná existence vyšší vůlí opět zničena, hrubé se rozpustí na jemné. Počínaje nejhrubším, celá hmotná existence se postupně stává jemnější a jemnější, až nakonec vstoupí do jemného projevení hmotné existence – *prakṛti* – jemné látky, vody příčin.

S rozpuštěním hmotné energie je individuální duše, *ātmā*, pohroužena do *brahmanu*, nerozlišné masy vědomí. Postavení různých druhů duchovní energie bylo popsáno Kṛṣṇou v Bhagavad-gītě (15.16-17), následovně:

**dvāv imau puruṣau loke
kṣaraś cākṣara eva ca
kṣaraḥ sarvāṇi bhūtāni
kūṭa-stho 'kṣara ucyate**

**uttamaḥ puruṣas tv anyaḥ
paramātmety udāhṛtaḥ
yo loka-trayam āviśya
bibharty avyaya īśvaraḥ**

„Jsou dva druhy bytostí, chybuující a neomylné. V hmotném světě jsou všechny bytosti chybuující a v duchovním jsou všechny neomylné.“ Kṛṣṇa říká: „Kromě těchto dvou existuje ještě jiná, největší žijící osobnost, Nejvyšší Duše, nepomíjející Pán, který vystupuje do tří světů a udržuje je.“

Vaikuṅṭhu, Goloku – celé stvoření – představuje jméno Puruṣottama nebo Vāsudeva. Když někdo vstoupí do domény Vāsudevy, může vidět mnoho hranic, stupňů reality, zábav a transcendentálních jednání a činností. Tam najde dokonalé živé bytosti, zaměstnané v jejich odevzdaném životě ve věčném světě.

Všeobecnou koncepcí duchovního světa je Vaikuṅṭha, kde můžeme najít kalkulativní odevzdání. Nad ní existuje sféra spontánního odevzdání. Tato říše se nazývá Goloka a existuje tam mnoho různých zábav. Na Goloce jsou plně zastoupeny všechny druhy vztahů s Božstvem: *sānta*, pasivní; *dāśya*, služebnický; *sakhya*, přátelský; *vātsalya*, rodičovský; *mādhura*, manželský. A manželský vztah se dělí na *svakīya*, lásku v manželství a *parakīya*, milostný vztah. To je ovšem velice vysoký stupeň. Přesto musíme nahlédnout do těchto věcí, neboť náš osud je v konečném smyslu spojen s těmito vysokými věcmi, které nám přinesl Śrī Caitanya Mahāprabhu a velcí *ācāryové* jako Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura, a jsou popsány v Písmech jako Śrīmad-Bhāgavatam a Caitanya-caritāmṛta.

To, co najdeme v jejich učení o Goloce, je naše vyhlídka, náš cíl. Budeme se vyvíjet podle naší oddané chuti a naší chutí lze zvětšit nasloucháním z vyššího zdroje. Duch našeho výběru

se může zlepšit, když nám budou ukázány různé ideje, modely transcendentální reality. A podle toho co nás přitahuje nejvíc, podle naší vnitřní volby, budeme jednat.

Otázka: Jakou roli hrají individuální duše v procesu stvoření?

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: To jsem popsal: nejdříve je stvořeno všeobecné souhrnné falešné ego (*ahankāra*). V Brahma-saṁhitě je to nazváno *śambhu*, je tam popsáno jak se duše jako paprsek vědomí mísí s hmotnou energií. Vědomí a *prakṛti*, nejpůvodnější koncepce energie, jsou kategoricky odlišné. Souhrnné vědomí přichází do styku s hmotnou energií a když se smíchají, vyvine se všeobecné ego. Toto všeobecné ego se postupně rozděluje na nesčetná ega a souhrnné vědomí se rozděluje na individuální jednotky vědomí, pohroužené v hmotné energii. Tímto způsobem individuální podmíněné duše postupně sestupují dolů a zaplétají se v tomto hmotném světě.

V původním stavu, když jsou individuální duše seskupené spolu do jednoho celku, je souhrnné falešné ego, neboli *ahankāra*, známé jako *mahat-tattva*. Když se vyvíjí, rozděluje se na nesčetné individuální jednotky. Tak jako atom může být rozdělen na menší atomové částičky, elektrony, protony, neutrony, atd., souhrnné ego se postupně rozděluje na jednotlivá individuální ega, *jīvy*, duše. Jejich postavení je *taṭastha*, okrajové a neprojevené. Z této jemné, neurčené sféry okrajové energie, se vědomí nejdříve rozvíjí na konkrétní sféru jako celek, a potom z této hromadné masy ega, neboli *mahat-tattvy*, se projeví nesčetné individuální duchovní jednotky. Poté se postupně vyvinou další prvky stvoření v této negativní sféře exploatace.

Tento svět se někdy rozpíná a někdy stahuje. Stejným způsobem jako se srdce neustále zvětšuje a stahuje, funguje i celý vesmír. Seskupující se do jednoho a znovu se rozdělující do mnoha – jeden a mnoho – takto probíhá vývoj a zánik hmotného vesmíru. Tak jako se srdce roztahuje a stahuje, tak se i celý vesmír rozpíná a smršťuje.

Stejné charakteristiky, které jsou v nejmenší jednotce, můžeme najít v největších jednotkách. To je náznak, díky kterému víceméně můžeme poznat celek. Existují také kategoricky nové prvky, které

mohou být přidány k našemu poznání. Takto mohou mít ti, kteří jsou v tomto vesmíru, určité částečné poznání.

Ale ti, kteří jsou nezávislí, mimo rozpínající a smršťující se svět, kteří jsou nestranní pozorovatelé, mohou dát skutečný popis. A to je zjevená pravda, která je rozdávána neustále, podle úrovně lidí, času, místa a okolností. Zjevenou pravdu je možné nalézt v různých stupních v Bibli, v Koránu, Védách a dalších Písmech světa. Skrze tento proces je pravda částečně vyjevena na různých místech světa úměrně podle myšlení a úrovně určité skupiny lidí. Zjevená pravda je neomylná, ale přesto je upravována pro osoby, kterým je předávána.

Z tohoto důvodu najdeme rozdíly v různých verzích zjevené pravdy. V Śrīmad-Bhāgavatamu je řečeno, že lék může být schovaný do bonbónu, aby vyléčil nevědomého. Stejně tak může být zjevená pravda ukryta v světských ústupcích běžného náboženství, aby pomohla nevědomé třídě lidí, *parokṣavāda vedo 'yam*.

Přesto je Védské podání považováno autoritami za nejstarobylější a nejdokonalejší ze všech verzí zjevené pravdy. Zjevená pravda, jak ji předkládá Śrīmad-Bhāgavatam a Śrī Caitanya Mahāprabhu, musí být považována za plně rozvinutý teismus. Tam je popsáno, že nad tímto stvořeným světem existuje věčně tančící svět. Zde jsme uvězněni ve světě rozpínání a smršťování, ale v duchovní říši je všechno věčný, blažený tanec. Přesto, dokonce i tam existuje realita vyššího a nižšího typu, podle povahy rasy – transcendentální nálady, *ānandam*, extáze – která je vytouženou věcí každé živé jednotky.

Otázka: Kṛṣṇovy zábavy jsou věčné. Když Kṛṣṇa ukončí jednu zábavu v tomto vesmíru, zábava začne v druhém. Jak pokračují Kṛṣṇovy zábavy po konečném zničení, když všechny vesmíry zaniknou?

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Když je vesmír zničen při totálním zničení všech hvězd a planet, *mahāpralaya*, tato strana se rovná téměř nule. Dosahuje stavu rovnováhy. Ale duchovní svět je pořád v plném pohybu. Nic nemůže poškodit Kṛṣṇovy zábavy, protože mají věčný aspekt.

Otázka: Ale co se stane s Kṛṣṇa-lílou zde, na této Zemi?

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Představ si, že ze stromu spadne ovoce. Ovoce postupně zanikne, ale strom zůstává. Je to něco podobného. Tento hmotný svět se může rovnat nule, ale Kṛṣṇovy zábavy pokračují věčně.

Otázka: Jaký je rozdíl mezi Golokou, místem Kṛṣṇových zábav v transcendentálním světě, a Gokulou, Kṛṣṇovým příbytkem radosti v této světské sféře?

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Gokula Vṛndāvana existuje věčně, ale někdy nejsou přítomni diváci. Gokula existuje v ideálním světě a ten je projevený zde. To, co vidíme, vidíme z našich různých pozic existence, ale Gokula je tu neustále. Nemáte-li oči uzpůsobeny na to, aby něco viděly, nebudete to vidět. Nemáte-li ruce, abyste se toho dotkli, neucítíte to. S Gokulou je to stejné. Je v takové sféře, kde se různé vnější procesy, které ovládají hmotnou energii, nemohou dotknout jemného ideálu existence v Gokule.

Když Země zanikne, neznamená to, že zanikne celá sluneční soustava. Sluneční soustava může setrvat, ale lidé na Zemi ji už neuvidí. Její vliv na Zemi přestane fungovat. Podobně i Gokula existuje v jiné sféře. Existuje v nejjemnější realitě. Je mimo stvoření, mimo vznik a zánik. Tuto jemnou energii lze pochopit přirovnáním k éteru. Když je Země zničena, éter nemusí být zničen. Éter je uvnitř i mimo Zemi, ale po zničení Země, éter nemusí být zničen, ale může dále existovat. Postavení Gokuly je něco podobného. To potvrzuje Śrīmad-Bhāgavatam (2.9.35):

**yathā mahānti bhūtāni
bhūteṣūccāvaceṣv anu
praviṣṭāny apraviṣṭāni
tathā teṣu na teṣv aham**

„Ó Brahma, prosím, věz, že vesmírné prvky vstupují do vesmíru a zároveň do něho nevstupují; stejně tak i Já existuji ve všem stvořeném a zároveň jsem vně všeho.“

Kṛṣṇovo postavení je podobné: Je tu a není tu. V Bhagavad-gītě (9.4.-5), Kṛṣṇa říká Arjunovi:

**mayā tatam idaṁ sarvaṁ
jagad avyakta-mūrtinā
mat-sthāni sarva-bhūtāni
na cāhaṁ teṣv avasthitaḥ**

**na ca mat-sthāni bhūtāni
paśya me yogam aiśvaram
bhūta-bhṛn na ca bhūta-stho
mamātmā bhūta-bhāvanaḥ**

„Ve Své neprojevené podobě pronikám celým vesmírem. Všechny bytosti jsou ve Mně, ale Já nejsem v nich. A přesto ve Mně vše, co je stvořené, nedlí. Pohled na Mou neuvěřitelnou moc. Ačkoliv jsem udržovatel všech živých bytostí a jsem všude, nejsem částí tohoto vesmírného stvoření, neboť Mé Já je jeho zdrojem.“

Musíme pochopit vztah mezi příčinou a důsledkem. Příčina a její důsledek jsou různé věci. Dokonce i vnitřní příčina a vnější příčina mohou mít rozdílná postavení. Tělo může být poškozeno, ale mysl nemusí. Mysl může být rozrušena, ale duše nemusí. Díky tomuto můžeme pochopit rozdíl mezi příčinou a důsledkem, jemným a hrubým, hmotou a duchem.

Vědomí a vývoj

Prakṛti, hmotná příroda, nevyvíjí vědomí jako fosilismus. Ale na druhé straně, oba jsou součástí vědomí. Zde není potřeba, aby se duše hýbala. Zde, ve sféře požitku, je duše nečinná, netečná, pasivní. To je jiná zvláštní koncepce. Duše nepatří do této negativní sféry; je určena pro pozitivní stranu. Ale když toto postavení přijme, stojí v pozadí, a *prakṛti*, neboli hmotná energie – tělo – jedná v jejím zastoupení. Vztah mezi tělem a duší je jako vztah mezi nezletilým a jeho falešnými ochránci. Je to jako když je majitelem nemovitosti nezletilá osoba a manažéři využívají jejího mládí, aby uloupili a užívali její majetek. Duše ve stavu *baddha-jīva* je v postavení nezletilého. Nemůže ovládat tyto odporné manažéry, těchto pět smyslů. Jediné, co potřebuje, je mít spojení s dospělou duší. S pomocí a vedením velké duše může podmanit své manažéry a znovu získat vládu nad svým vlastním majetkem. Postavení pokleslé duše je jako postavení nezletilého vlastníka. Je bezmocný. Nedělá nic: všechno dělají manažéři, využívající jeho vlastní zdroje. Dělají všechno ve jménu majitele. Duše je nečinná, nespolupracující. Ale tělo, mysl, intelligence a falešné ego, jednají v zastoupení duše – skutečného ega – jakoby byla na jejich straně. Ale když bude její skutečný vnitřní zájem probuzen dospělou duší, která má spojení s Paramātmou a Bhagavānem, potom najde duše své vlastní pole tam. Bude ovládat smysly a mysl a využívat je pro službu Pánovi. Bude říkat: „Vše je pro Kṛṣṇu, ne pro mě.“

A tak Kṛṣṇa říká: *sarva-dharmān parityajya mām ekaṁ śaraṇam vraja*: „Vzdej se všech svých povinností a odevzdej se Mně. Všechny své současné povinnosti, ať už dobré nebo zlé, všeho se vzdej a pojd' přímo ke Mně. Jsem pro tebe vším.“ To je vědomí Kṛṣṇy. Kṛṣṇa nám říká: „Patříte Mně, jste Mým vlastnictvím. Tak jako když vy můžete říct, že jste vlastníky jakéhokoliv majetku, stejně tak jste vy Mým vlastnictvím, Mými otroky.“ To je pravda, a když přijmeme tuto pravdu, budeme žít ve vyšší sféře. Získáme tím a vrátíme se do našeho přirozeného postavení. V současnosti, v našem abnormálním postavení, trpíme tím, že si myslíme: „Já

jsem pánem, vládcem všeho co vidím.“ Ale toto ego je našim nejhorším nepřítelem v pokroku na naší cestě v oddané službě.

A existují různé druhy služby Kṛṣṇovi. Existuje služba všeobecně, a potom jsou služby určitých typů: *sānta*, *dāsyā*, *sakhya*, *vātsalya*, *mādhura*. A existuje také dělení podle toho, jestli je služba kalkulativní, nebo spontánní. Tímto způsobem existuje hierarchie ve vývoji oddanosti. Nejvyšší stupeň je *ujjala-rasa*. *Ujjala-rasa* znamená obzvláště jemná, nejjasnější, překonávající všechny, kde najdeme Kṛṣṇu v manželském svazku bez zvažování jakéhokoliv zákona. Autokratické manželství. A toto chování a povaha je popsána v knize *Ujjala-nīlamanī*, kterou napsal Rūpa Goswāmī. První část oddanosti je popsána v *Bhakti-rasāmṛta-sindhu*. V této knize, počínaje samotným začátkem běžného civilizovaného náboženského života, nás Rūpa Goswāmī uvádí výš, k různým stupňům oddaných vztahů: *sānta*, *dāsyā*, *sakhya*, *vātsalya* a *mādhura-rasa*. Ale podrobnosti *mādhura-rasy*, nejvyššího vztahu s Kṛṣṇou byly popsány Rūpou Goswāmim v *Ujjala-nīlamanī*. *Nīlamanī*, Kṛṣṇa, je nejvyšší záře: *ujjala-nīlamanī* je manželství. A jaké jsou Kṛṣṇovy vlastnosti? Jak si hraje se Svou parafenálií v *mādhura-rase*? To je podrobně popsáno v *Ujjala-nīlamanī*.

Dokonce i největší literární učenci jsou ohromeni, když vidí jak byla božská láska podrobně a jemně rozebrána v této knize od Rūpy Goswāmiho. Byly zde rozebrány, uspořádány a předány jemné body. A velcí učenci jsou ohromeni, když čtou tyto popisy. Śrīmad-Bhāgavatam říká: *muhyanti yat sūrajah*. V úvodu Bhāgavatamu je varování, výstraha pro učence: „Budete ohromeni když se budete pokoušet vstoupit do této sféry. Učenost vám nedovolí abyste tam uspěli.“ Povaha oné sféry jak tak záhadná, že ani velcí učenci nebudou považováni za způsobilé vstoupit tam.

Pouze odevzdané duše mohou pochopit a cítit tyto jemné body oddanosti. Osoby zvenku, které jsou objektivními tazateli a badateli, tam nemohou vstoupit. Je to nadpřirozená, subjektivní říše, nadsubjektivní říše. Tato sféra se nachází dokonce i nad sférou duše.

A abychom to pochopili, nejdříve se musíme tázat na duši. Nejprve je duše, *manaḥ*, poté inteligence, *buddhi*, pak duše,

ātmā. Duše je neustále živá: neumírá. Duše je věčná, neměnná. V Upanišadach a Gítě je řečeno, že když se nám podaří být jen jednou spatřit svou duši, v našem životě nastane nesmírná změna. Budeme udiveni, když zrealizujeme: „Ó, jak vysoce kvalifikovaná věc se nachází uvnitř mne! V nevědomosti jsem považoval toto pomíjivé tělo a tuto nestálou mysl za svoje pravé já. Ale tyto hmotné smysly a mysl jsou vetřelci, působí vůči mému pravému já nepřátelsky. Já jsem duše, nemám zapotřebí všech těchto věcí. Bez těchto nepotřebných věcí mohu žít! Duše nepotřebuje jídlo z této světské sféry. Duše je nezávislá. Jak úžasnou existenci mám! Ve skutečnosti jsem duše a povaha duše je tak vznešená, tak vysoká, tak dobrá.“ V tomto ohledu nastane diametrální změna ve vědomí a my se budeme snažit vstoupit do této vyšší říše. Duchovní realita je to co potřebujeme. Jsme duše, jsme nezávislí na hmotě. Jsme vytvořeni z transcendentální existence. Nikdo nemůže ohrozit existenci duše – ani atomová bomba, nukleární válka, blesk, hrom nebo zemětřesení. Všechny problémy tohoto hmotného světa se vztahují k tomuto tělu, které je cizím masem, smyšleným představitelem našeho skutečného já. Naše skutečné já existuje v duchovní sféře, na vyšší úrovni. Pokud máme skutečné dotek této realizace, pohled na naši vlastní identitu – pokud cítíme uvnitř, že duše je nezávislá na hmotě, pak v našich myslích nastane revoluční změna. Poté se naše snaha pokročit v duchovním životě stane opravdová. Jinak náš pokrok doprovází podezření, pochyby. Chápeme jej intelektuálně a myslíme si: „Ano zkusím to. Poslouchám, samozřejmě, že duchovní život je pro mne příznivý; inteligencí mohu něco z toho následovat. Vyzkouším to.“ Ale pokrok na intelektuální úrovni je jen váhavý pokrok. Když se někdo dostane do sféry své vlastní duše, najde své vlastní já a zrealizuje: „Tady jsem!“ V tom okamžiku všechny falešné koncepce, které jsme tak dlouho udržovali, pomínou jako sen. Všechny skončí a my si budeme myslet: „Začínám žít nový život.“ A otevře se nová vyhlídka na pokrok k vyšší sféře.

Duše je blízko. Můžeme se snažit zjistit, co je duše, když odstraníme hmotné prvky. Tento proces je popsán v Upanišadach a v Bhagavad-gítě: *indriyāṇi parāṇy āhur* (3.42). Nejprve musíme

pochopit, že naše smysly jsou primární. Když je odstraníme, tento svět naší zkušenosti nebudeme moct vnímat. Pouze prostřednictvím smyslů si můžeme být vědomi existence vnějšího světa. Beze smyslů, očí, uší, je pro nás svět neviditelný. Poté, nad smysly, stojí mysl. Co je mysl? Mysl pracuje s přijímáním a zamítáním: *sañkalpa vikalpa*. Jinými slovy, mysl si myslí: „Chci to, nechci tamto.“ Pracuje s připoutaností a odporem. Mysl určuje kdo je nepřítel a kdo je přítel, to je moje, to je tvoje. Chceme-li porozumět myslí, musíme se podívat dovnitř, dotazovat se uvnitř: co je to ve mně za prvek, který hledá přátele a vyhýbá se nepřátelům? Kde je? Někdy je mysl očividná a někdy je skrytá. Musíme zjistit kde mysl existuje, z jaké látky je složena? Analýzou můžeme zjistit co je mysl za aspekt našeho vlastního já. Poté, když máme ponětí co je mysl, můžeme analyzovat část našeho já, která pracuje s rozumem, inteligencí. Kde je inteligence?

Když mysl něco vyžaduje, inteligence říká: „Neber to, nejez to.“ Vnitřním zkoumáním se můžeme podívat dovnitř a zjistit: co je to ve mně za princip, který usuzuje? Kde je tato jemná věc? Jaká je její povaha, její podstata, její existence? Naším vnitřním zkoumáním se budeme snažit najít ji, její podstatu. Je-li to možné, náš další krok náš přivede k duši. Co je to ta duše, která umožňuje fungovat inteligenci, rozumu podle kterého jednáme, která podněcuje duši ke chtění a také dává našim smyslům sílu spojit se s věcmi? Co je tato jiskra poznání? Kde uvnitř mě se duše nachází? Jaké je její postavení? Chci to vidět tváří v tvář. Poté, tímto způsobem, můžeme jako blesk zničit všechny mylné identifikace s tělem a myslí. Nalezením duše skrze vnitřní zkoumání můžeme zaznamenat bleskový dotyk realizace.

Od tohoto okamžiku, nabere celý svět diametrálně odlišný směr a my budeme vidět věci jiným pohledem. „Ó, tento hmotný svět je nežádoucí! Tyto smysly jsou nepřátelé v rouchu přátel. Když s nimi přijdu do styku tvrdí, že s nimi mohu mít čestné přátelství a že bez nich nemohu žít. Ale to všechno je podvod.“

Od realizace duše, od bodu tohoto úžasného poznání, můžeme začít vidět oceán poznání. Můžeme začít vidět co je subjektivní sféra a začít toužit po tom, jak získat spojení s touto božskou

říší. Tehdy se směr našeho života zcela změní a nastane totální změna v našem hledání, našem standardu cíle života. A naše hledání nabere konkrétní rysy v oddanosti. Takto musíme začít naše hledání vyšší sféry. A jak tam vstoupit? Je to opak této sféry vykořisťování.

V Miltnově „Ztraceném ráji“ Satan říká: „Je lepší vládnout v pekle než sloužit v nebi.“ Ale my musíme realizovat pravý opak: „Je lepší sloužit v nebi než vládnout v pekle.“ Sloužit v nebi je mnohem nadřazenější vládě v pekle.

Energie a moc jsou důležité v tomto smrtelném světě, ale ve věčném světě tento druh energie nemá hodnotu. Tato sféra je složena z věčné podstaty. Není jako tato problémová sféra, která je neustále rušena, mizí, přináší zklamání a faleš. Božská sféra je neustálá. Život tam probíhá bez jakékoli potřeby jídla, odpočinku nebo léků. V této vyšší říši není potřeba pracovat, aby se vydělalo na chleba. Žádné z těchto věcí nejsou zapotřebí v oné sféře reality, kde je všechno trvalé a má věčnou hodnotu. Všechny tyto problémy, díky nimž jsme tak posedle zaneprázdnění, jsou jedním úderem snadno odstraněny. To je povaha oné sféry. A když zrealizujeme, že jsme členy této sféry, pak vyvstane otázka – co dělat? Jak přistoupit k vyšší říši? To bude náš problém. Náš vstup tam nemůžeme znásilnit; musíme dostat víza. Nemůžeme poroučet této jemnější sféře – musíme dovolit, aby nás mohla použít. Jinými slovy, musíme přijmout postavení otroka. Budeme si muset uvědomit, že panování zde v tomto hmotném světě je prokletím a otroctví ve vyšším světě je požehnáním.

A Bhāgavatam nám pomůže v našem progresivním putování k této vyšší sféře:

**naṣṭa-prāyeṣv abhadreṣu
nityaṁ bhāgavata-sevayā
bhagavaty uttama-śloke
bhaktir bhavati naiṣṭhiki**

Nečisté, nežádoucí věci v nás téměř všechny pominou, zmizí, díky našemu služebnickému sdružování se se Śrīmad-Bhāgavatamem a

oddaným. *Sādhu* a *śāstra*. Tímto způsobem se zevnitř projeví nepřetržitě spojení s vědomím Kṛṣṇy. Přerušující prvky, které pocházejí z odříkání a vykořisťování, zmizí, obaly zmizí, a nepřetržitý proud uvnitř, spojení s čistým vědomím Kṛṣṇy vyjde ven.

Existují dva obaly: sklon vykořisťovat a sklon odříkat – *karma* a *jñāna* – duch vykořisťování a tíhnutí k poznání, které vede k osvobození. To nejsou skutečné prvky naší duše, naše pravé bytosti; jsou to jenom obaly. A díky našemu služebnickému sdružování se se Śrīmad-Bhāgavatamem a oddaným, budou tyto obaly odkryty, a uvnitř se projeví nepřetržitý tok vědomí Kṛṣṇy. *Niṣṭhā* znamená *nairantaja*, nepřetržitý.

**ādau śraddhā tataḥ sādhu-
saṅgo'tha bhajana-kriyā
tato'nartha-nivṛttiḥ syāt
tato niṣṭhā rucis tataḥ**

Když budou obaly odstraněny, poté v sobě najdeme tuto vnitřní plynulost toku ve spojení s Kṛṣṇou zjeví se *naiṣṭhikī-bhakti*. To je naprosto jasné a čisté. *Bhaktir bhavati naiṣṭhikī*: potom, na základě *niṣṭhā*, nepřetržitého toku, bude probíhat další pokrok na pozitivní straně – *āsakti*, připoutanost; *bhāva*, duchovní emoce; potom *prema*, božská láska – tímto způsobem bude postupně přicházet vnitřní aspekt oddanosti. A my budeme schopni ponořit se hlouběji do reality. Když se vzdáme vnějších obalů a realizujeme to, co je ve vnějším světě považováno za smrt – zemři, abys žil – budeme vstupovat do vnitřní strany víc a víc.

Otázka: Tento verš říká: *naṣṭa-prāyeṣu abhadreṣu*, že nečistoty jsou téměř zničeny. Proč ne úplně zničeny?

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: To znamená, že se to děje postupně. Je tam popsán postupný vývoj. *Naṣṭa-prāyeṣu* znamená, že když přijde stupeň *niṣṭhā*, kdy jsou všechny nežádoucí věci téměř zničeny, pak máme skutečnou vizi této věci. Tak jako před východem slunce, když časně ráno začíná svítání. Slunce ještě nevyšlo, ale tma už byla rozptýlena. Tma již z větší části ustoupila, ale slunce ještě nevyšlo. Stejně tak Bhāgavatam popisuje jak se *bhakti* rozvíjí

postupně. *Naṣṭa-prāyeṣv*: není to ukončeno okamžitě; je zde postupný proces *sādhany* – prostředek k cíli. A postupně, pomaly, podle kapacity oddaného, jeho snahy a *sādhany*, se rozvíjí *bhakti*. Když už tma téměř pominula, hrubé, abnormální, exploataktivní symptomy jako je nízká snaha vykořisťovat prostředí, postupně zmizí. A tímto způsobem, postupně, děláme další pokrok. Není to najednou, že jedním úderem, je vše vyjasněno. Podle našeho *bhajanu*, naší *sādhany*, naší snahy, nežádoucí prvky postupně zmizí, odejdou. A skrze různé stupně dojdeme k cíli.

Tyto stupně popsal Rūpa Goswāmī v *Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.4.15-16):

**ādau śraddhā tataḥ sādhu-
saṅgo'tha bhajana-kriyā
tato'nartha-nivṛttiḥ syāt
tato niṣṭhā rucis tataḥ
athasaktis tato bhavas
tataḥ premabhyudancati
sadhakanam ayam premnah
pradurbhave bhavet kramah**

„Na začátku musí být víra. Osoba se musí začít sdružovat s čistými oddanými. Poté je zasvěcena Duchovním Mistrem a dodržuje regulativní principy podle jeho pokynů. Tak je očištěna od veškerých nechtěných zvyků a stane se pevně umístěna v oddané službě. Potom osoba vyvine chuť a pak připoutanost. To je cesta *sādhana-bhakti*, vykonávání oddané služby podle regulativních principů. Postupně se projeví oddané emoce, které zesílí, a nakonec povstane božská láska. To je postupný vývoj lásky k Bohu pro oddaného zajímavějšího se o vědomí Kṛṣṇy.“

Rūpa Goswāmī říká, že *niṣṭhā* znamená: nepřetržitě spojení. Po stupni *niṣṭhā* je světská negativní strana odstraněna, a poté, v pozitivní straně, můžeme dělat pokrok. Potom následují vyšší stupně: *āsakti*, *bhāva* a *prema*. *Prema* má také další různé stupně: *sneha*, *mana*, *rāga*, *anurāga*, *bhāva*, *mahābhāva*. Tímto způsobem se *bhakti* rozvíjí až k nejvyšší sféře, *mahābhāvě*.

Mahābhāva znamená Rādhārāṇī. Tato nejvyšší intenzita *bhakti*, kterou nelze najít nikde jinde, je obsažena pouze v Ní. To se nazývá *mahābhāva*. Takto se *bhakti*, božská láska, vyvíjí v různých stupních až po nejvyšší úroveň.

Sféra iluze

Tato kapitola je výňatkem z konverzace mezi mezi Śrīlou Śrīdhar Mahārājou a neurofyziologem dr. Danielem Murpheyem, doktorem fyzikální organické chemie Thoudamem Singhem a dr. Michaelem Marchettim.

Měli bychom pochopit, že žijeme ve sféře iluze. Celá věc je falešná – všechno je částí iluze. V tomto světě iluze některé věci sice existují, ale z hlediska skutečné pravdy dojdeme k závěru, že všechno zde je jako sen. Tento celý svět je jako sen, iluzorní představa. A proto jakákoli část tohoto světa je také iluzorní představou. Skutečná realita, skutečná pravda, se ukáže, když je věc posuzována ve spojení se skutečným světem. Společnost světců, kteří mají skutečné spojení s duchovní realitou, napomáhá tomuto vidění.

Co je skutečné a co ne? To, co je ve spojení se skutečným já, s duší, je skutečné. Duše je vědomím ve světě čistého vědomí. To, co je ve spojení s myslí v mentálním světě falešného ega, je falešné. Část falešného celku je také falešná, zcela falešná. Ale má svou negativní funkci.

Všechno je pravdivé pouze když je ve spojení s Absolutní Pravdou. V Absolutním se nachází všechno. A tak konečné nemůže vytvořit nic, co by nebylo obsaženo v Nekonečném. Konečný svět je proto spíše stínem nebo převráceným odrazem celé pravdy.

Můj argument vychází z tohoto: Caitanya Mahāprabhu vysvětlil, že zatímco Śaṅkarācārya popřel existenci tohoto převráceného odrazu, my ji nezamítáme. Jestliže neexistuje, proč potom přišel Śaṅkara kázat Vedāntu? Iluze znamená „toto není tamto“ – když se nějaká věc jeví jako něco jiného. Iluze znamená, že vidíme něco jinak než je ve skutečnosti, ale současně to není neexistující. Určitým způsobem je skutečná, má svou existenci.

Ve skutečném světě, který je vytvořen pomocí Pánovy vnitřní energie, *svarūpa-śakti*, tento svět iluze neexistuje. Ale z relativního hlediska, podmíněný svět má nepřímý vztah s nepodmíněným světem. A tak *māyā* existuje. V tomto smyslu je skutečná. Ale

je falešná v tom, že vám nemůže dát vytoužený výsledek, který hledáte. V tomto smyslu je vše falešné.

Dr. Marchetti: Vaiṣṇavismus říká, že tato hmotná příroda je skutečná jen jako odraz. Avšak není skutečná jako absolutní realita v duchovním světě. Mohl byste to vysvětlit?

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Realita se skládá z nereální substance a reální substance. Můžeme se na to dívat tímto způsobem. Toto je svět iluze. Iluze znamená: „Považuji něco za své, ale ve skutečnosti to není moje.“ Všechno patří Absolutnímu. Vše patří Jemu. Ale my říkáme: „Je to moje,“ a hádáme se mezi sebou. Ve skutečnosti je všechno v tomto světě majetkem jiného. Ale vlivem iluze mezi sebou bojujeme a tento boj přináší mnoho reakcí. Potíž je v tom, že duše je zapletena do tohoto falešného boje. Jinak tento svět bitev a iluze nemá hodnotu. Ale duchovní částička, nekonečně malá část duchovní reality, je zapletena v tomto světě a zaujata falešným bojem v tomto světě. Bez duchovní energie tento hmotný svět nemůže existovat. Kouzelnický trik je založen na iluzi. Není skutečný. Přesto jsme zmateni jeho taktikou. Ta je také pravdivá. Kouzelník nebo hypnotizér může udělat něco nereálné reálným, ale my to vlivem jeho kouzla nemůžeme popřít.

Všechno, včetně nás samotných, patří Kṛṣṇovi. Potíž nastává, když vidíme něco jiného než Kṛṣṇu. Separátní zájem. Vědomí separátního zájmu je kořenem všeho zla. Jsme částí Kṛṣṇy, ale když vyklíčí semínko separátního zájmu a my si myslíme, že máme nějaký svůj vlastní zájem, že nejsme součástí Kṛṣṇova zájmu, to je kořenem takové iluze.

**bhayaṁ dvitīyābhīniveśataḥ syād
īśād apetasya viparyayo 'smṛtiḥ
tan-māyayāto budha ābhajet taṁ
bhaktyaikayeśaṁ guru-devatātmā**

Takto Písma určili diagnózu nemoci, neboli výplod falešné koncepce. Žijeme v ráji bláznů. A samotný počátek hmotné existence začíná separátním zájmem. První odchylka od *advaya-jñāny* je koncepce separátního zájmu.

Otázka: Jak můžeme vědět co je skutečně reálné?

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Písma to nazývají *śraddhā*, neboli víra. Je to vyvinutý stupeň *sukṛti*, neboli duchovních zásluh. Když je naše víra vyvinutá, povede nás k *sādhū-saṅga*, společnosti svatých osob. Vyslanci z duchovního světa, kteří se nacházejí ve sféře reality – ve sféře *nirguṇa*, která je nad tímto světským stvořením – přicházejí ustanovit nějaké spojení s realitou v naší duši. To je nejhlubší prvek. Spojení se světci vytváří víru a víra může vidět realitu.

Existuje svět, do kterého lze vstoupit skrze víru, *śraddhāmaya 'yam loka*. Tak jako barvu vnímáme očima a zvuk ušima, onen svět můžeme vnímat pouze skrze víru. Pouze víra jej může vidět a cítit. Nejvyšší Realita nemůže být vnímána žádnými jinými smysly. Víra je skutečnou funkcí duše a ta se probouzí díky vyslancům z Vaikuṇṭhy, světci. Díky víře se společnost se světci prohlubuje a prohlubuje se také spojení s realitou. Postupně se díky tomuto procesu staneme plně vědomými. Pak realizujeme, že tento svět, ve kterém žijeme, je celý dočasný a náš skutečný domov je někde jinde. Náš skutečný domov se nachází ve světě čistého vědomí.

Otázka: Je to stejný proces jakým materialisté vidí svět jako reálný?

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Ne. Realizace duchovní identity je nezávislá vůči veškerému hmotnému znečištění nebo iluzi. Tato injekce do naší duše přichází z Vaikuṇṭhy, od věčných společníků Viṣṇua. Vnímání duchovní reality je funkcí duše, nikoli hmotného ega nebo smyslů. Je vůči nim nezávislé. Když je pacient v bezvědomí, doktor mu dává injekci. Pak nabývá vědomí a může spolupracovat s doktorem a popsat mu své potíže. Ale předtím, než začne pacient spolupracovat s doktorem, doktor musí vykonat různé věci, aby pomohl bezvědomému pacientovi. Stejně tak když jsme my plně pohrouženi v našich materialistických činnostech, světci z vyšší sféry reality jednají jako doktoři, aby nám vstříkli nějaké pochopení božskosti do našeho vědomí. Takto se snaží probudit náš duchovní zájem, naše vědomí duše.

Dr. Singh: Jednou nás Bhaktivedānta Swāmī Mahārāja požádal, abychom pomocí vědy dokázali, že hmota pochází ze života.

Nevěděl jsem jak začít. Jak můžeme dokázat, že hmota pochází ze života?

Śrila Śridhar Mahārāja: Darwinova definice evoluce je, že život pochází z fosilií. Ale my říkáme pravý opak. Evoluce zevnitř vědomí je příčinou, že můžeme vidět v tomto světě různé věci. Evoluce pochází zevnitř, nikoli zvenku, jak si běžně myslíme. To je učení Vedānty. Realita se nevyvíjí od nedokonalého k dokonalému; je to jen část dokonalého, která se jeví jako nedokonalá. Teorie, že nedokonalé vytváří dokonalé je absurdní.

Je daleko rozumnější a snadnější pochopit, že část dokonalého se nějakým způsobem stala nedokonalá. Vnímáme ji jako nedokonalou. To je přirozený a rozumnější závěr. Musíme přijímat něco, co řekl Darwin, ale odkud pocházejí fosilie? A to, že se z fosilií může vyvinout nekonečno, je bláznivá myšlenka. Tělo udivuje doktory s tolika úžasnými fenomény. Nedovedou si zodpovědět tolik otázek. Jak je postaveno? Jak je vědomí, inteligence a mysl umístěna v mozku? Tato úžasná věc, kterou najdeme v mozku, myšlení, není vytvořena hmotnou věcí. Počátečním bodem musí být úžasná věc. My říkáme, že skutečně existuje – ta úžasná věc, zdroj všech úžasů.

Všechno je plné úžasů. Když analyzujeme atom, budeme žasnout. Pouze my vytváříme omezení. Ale když analyzujeme atomické části dřeva nebo kamene, budeme ohromeni. Nekonečno je všude. Dokonalost je všude. Problém je, že jsme si svým omezeným myšlením vytvořili svět omezení. Ale my, podmanění vědeckým způsobem myšlení, to nejsme ochotni připustit. To je oříšek. Od největšího po nejmenší, od nejnižšího k nejvyššímu, všechno je úžasné. Ale my to nepřipustíme. Raději se přikloníme k fosiliím a říkáme, že vše je vytvořeno z fosilií. Ale co jsou to ty fosilie?

Dr. Marchetti: Ale jak můžeme vědcům dokázat, že hmota pochází ze života? Toto jsou filozofické argumenty. Vědci řeknou: „Jak můžeme využít filozofické argumenty?“

Śrila Śridhar Mahārāja: V začátcích vzniku elektřiny, předvedl známý vědec Michael Faraday veřejnosti ukázkou síly elektřiny. V jednom svém experimentu vyrobil elektřinu. Proudem, který vyrobil na svém dynamu, hýbal kousky papíru. Poté, co to jedna

dáma uviděla, vyzvala ho: „Jaký je užitek z této vaší elektřiny, doktore Faradayi?“ A on řekl: „Madam, mohla byste mi, prosím, říci jaký je užitek z novorozeněte?“

Je smrt něco filozofického? Smrt je zde, aby zničila všechny ostatní věci – jestliže nepřijmete útočiště u filozofie. Jenom filozofie může čelit největšímu nepříteli – smrti. A smrt není omezená jen na určité věci; zahrnuje celý svět. Slunce, měsíc, hvězdy, tuto zemkouli a vše ostatní postupem času zanikne. I samotní vědci to říkají. Chceme-li žít mimo tuto sféru smrti, filozofie nám pomůže získat věčný život věčného pokoje. Jenom filozofie nám to může dát.

Veškerá vědecká technologie je pouhým pokusem zvětšit pohodlí tohoto života. To vše je nepřítelem duše, smrtelným nepřítelem. To vše nás vede do hrobu. Hrob je skutečnost a pouze když k tomu přistoupíme filozoficky, získáme úlevu. Jinak je s námi všemi konec. Tyto materialistické vědecké koncepce jsou vychytralí nepřátelé, kteří nás obklopují. Pokoušejí nás: „Žij v hmotném světě; my ti pomůžeme.“ To je iluze.

Dr. Marchetti: Když říkáte, že svět je v mysli, není to idealismus?

Śrila Śrīdhar Mahārāja: Berkeleyho idealismus je: ne že my jsme ve světě, ale svět je v naší mysli. Samozřejmě, ve vyšším smyslu, se nás mysl netýká. Hmotná mysl je také částí světa iluze. Duše žije ve sféře duše a mysl, ego a vše ostatní, je závislé na duši.

Kdyby byla duše odejmuta, nezůstane nic. Zde také, kdyby byl odňat život, tělo zanikne. Kdyby byly duše odejmuty z tohoto světa, nic nezůstane. Duše je realita. Tato světská realita je popsána jako iluze, která se objevuje v duši, podobně jako když se nám zdá sen. Duše samotná je nezávislá. A když se duše vrátí do světa duší a stáhne vědomí z této sféry, nic nezůstane. Je to vše temnota. A nemůže existovat nezávisle. Čili, tato hmotná realita byla vytvořena díky vzbuřeneckému postoji duše, jejímu nezdravému postoji.

Tak jako když nemocný člověk prožívá delirium. Nemoc je příčinou deliria. Delirium samotné nemá nezávislou existenci. Halucinace, které vytváří jeho mysl, neexistují. Pokud chcete odstranit delirium, musíte ošetřit pacienta. Jeho mozek potřebuje

lék. Když je vyléčen, svět deliria mizí. Podobně, duše vyvinula nemocný stav a trpí deliriem. A když duše trpí tímto deliriem kolektivně, tento svět se jeví jako skutečný. Kolektivně je mnoho poblouzněných osob spojeno nebo odpojeno s touto hmotnou realitou.

Dr. Murphey: Jaký je potom rozdíl mezi světem reality a hmotným světem?

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: Tento hmotný svět je pouze odraz úplné reality; je to koncepce, která nám připadá vzrušující. Vlivem sobeckého zájmu o požitek jsme přijali toto stvoření Pána. Naše duchovní vize je zakryta brýlemi předsudku a vidíme věci překrouceným způsobem. Nemůžeme vinit Pána; měli bychom vinit naše brýle. Vše je určeno pro Něj. Jediný rozdíl v našem vidění reality je, že je zbarveno barvami mnoha druhů sobeckých zájmů. A různé planetární systémy v materiálním světě jsou různými podoblastmi požitku a vykořisťování. Naše deformované vědomí je zdrojem těchto různých barev věcí, které nás obklopují.

A když budou tyto iluzorní koncepce zcela odstraněny, zjistíme, že všude je Kṛṣṇa a jenom Kṛṣṇa. A když bude odstraněna koncepce Božství jako Pána a Vládce, potom duše, na základě dalšího impulsu vědomí Kṛṣṇy, najde samou sebe ve Vṛndāvaně. Ale abychom dosáhli tohoto stupně, musíme se oprostít od vědomí těla, mysle, nebo vědomí Země, či planety. Všechny sféry omezených koncepcí musí být překonány. Od duše k Nadduši, musí duše postupovat hlouběji a hlouběji do reality. Tam najdete všechno. Tam realizujete, že Rādhārāṇī a Kṛṣṇa ve Vṛndāvaně nejsou smyšlení. Nejsou ani poezií, ani představou.

Jediný požadavek je vyvinout naši hlubší povahu, naši skutečnou identitu skrze sebeurčení. Sebeurčení ve Vaiṣṇavské koncepci znamená *svarūpa-siddhi*, duchovní identita. Kdo jsem? Jaké je moje hlubší já za mojí myslí nebo inteligencí? Kde jsem? Jaký je můj vnitřní zájem? Musím vstoupit do sféry reality, musím získat zpět své skutečné já. A ve spojení s vědomím Kṛṣṇy vstoupíme do prostředí a uvidíme jaký svět skutečně je.

Když se napijeme vína nebo jedu, dostaneme se do stavu kdy jsme mimo sebe. Vidíme věci pokřiveným způsobem. Nebudeme

schopni rozpoznat vlastní sestru nebo matku a zvířecím způsobem budeme vidět všechno jako objekt našeho požitku. Hrubá žádostivost zakryje naše celé vidění. Potom opět, když vystřízlivíme, uvidíme stejné věci, ale budeme je vnímat jinak.

Tímto způsobem musíme být připraveni jít hlouběji pod povrch reality a zjistit kdo jsme, jaký je náš skutečný zájem. Skrze sebeurčení se musíme učit vidět věci opačným způsobem než je vidíme nyní. Musíme se snažit pochopit jak najít sebe sama. A odevzdáním se Křšņovu zájmu se snažme vrátit domů, zpět k Bohu.

Plovoucí svět zkušenosti

Existuje mnoho ateistických filozofických škol. Nejznámější indický ateistický filozof byl Carvaka Muni. Jeho filozofie je srovnatelná s radikálními ateisty západní filozofie. Podle jejich názoru je vědomí vedlejším produktem chemických kombinací různých hmotných substancí. A po zániku fyzického těla nezůstane ani vědomí, ani duše. Zůstane pouze fyzická kombinace různých hmotných prvků. Tak jako kombinace různých chemikálií vytváří něco víc než pouhé chemikálie, fyzická kombinace různých hmotných prvků vytváří vědomí. Se zánikem tohoto těla nezbude nic. Tuto filozofii jako první předložil Epikurus.

Potom je tu buddhismus. Buddhisté tvrdí, že když fyzické tělo zanikne, jemné tělo, mentální systém, podstupuje další zrození. Buddhisté připouštějí převtělování z jednoho těla do druhého, neboli reinkarnaci. Podle nich, když tělo zanikne, musíme vstoupit do jiného těla podle naší *karmy*. Když jednáme jistým způsobem, pak se jemné tělo, mentální systém, rozpustí a nic nezůstane. Podle buddhistů duše neexistuje.

Filozofie Šaňkarācāryi je podobná – s menším rozdílem. Buddhisté tvrdí, že individuální duše neexistuje. Podle nich, trvalá individuální duše není. Šaňkarācārya to tvrdí také, ale říká, že konečnou realitou je vědomá podstata, Brahman. To je rozdíl mezi Šaňkarācāryou a buddhisty. Podle Šaňkary je samotné vědomí skutečné; pouze vědomí separátní existence je klamné. Z jeho pohledu je individuální duše pouhým odrazem vědomé podstaty, která je konečnou realitou. S rozpuštěním mentálního systému individuální vědomí každé duše zanikne; v této konečné sféře reality neexistuje.

Dává příklad měsíce a jeho odrazu v zrcadle. Odstraňte zrcadlo a odraz zmizí. Jeho pohled je, že všechny individuální duše jsou odrazem ze společného zdroje: Brahmanu, vědomí. Šaňkarācārya tedy říká, že individuální duše jsou ve skutečnosti totožné s Brahmanem.

Interpretace Vedānty Śrī Caitanyi Mahāprabhua je odlišná od Šaňkarācāryovy. Śrī Caitanya říká, že Védskou pravdu musíme

přijmout jako celek bez jakýchkoliv úprav. Śaṅkarācārya přijal pouze několik Védských aforismů, které představují částečnou reprezentaci pravdy. Jeho čtyři hlavní vyjádření převzaté z Véd jsou *ahaṁ brahmāsmi*: „Já jsem Brahman;“ *tat tvam asi*: „Ty jsi to;“ *so’ham*: „Já jsem to;“ a *sarvaṁ khalu idaṁ brahma*: „Vše je Brahman.“ Śrī Caitanya analyzoval význam aforismu *sarvaṁ khalu idaṁ brahma*, následovně: Podle Śaṅkarācāryi je vše jedno. Říká *brahma satyaṁ jagan mithyā*: „Duch je pravda, svět je falešný.“ Śaṅkarācārya říká, že *brahma* (duch) existuje, a že *sarva* (všechno) neexistuje. Když to, že všechno je jedno, je skutečná pravda, proč potom vůbec vyvstává otázka existence či neexistence?

V aforismu *sarvaṁ khalu idaṁ brahma*, *sarva* – vše, existuje a *brahma* – duch – také existuje. V tomto vyjádření vše existuje a také jedno existuje. Existuje vše i jedno.

Opět, když je vše jedno, vyvstává otázka: ke komu mluvíme?“ Pro koho přišly Védy s touto radou? Oba, relativní i absolutní existují společně; oba jsou současně existující. O absolutním a relativním pojednává také Védský aforismus *tat tvam asi*: „Ty jsi to.“ *Tat* neboli „to“ je zde a *tvam* „ty“ je zde také. Oba, rozdílnost i jednota, jsou obsaženy v aforismu *tat tvam asi*, ale Śaṅkarācārya přijímá pouze jedno a druhé zamítá. Jeho vysvětlení je tudíž chybným výkladem původního významu Vedānta-sūter. Není to správné podání Véd, protože prosadil svou vlastní ideu nebo koncepci ve jménu Vedānty. Śaṅkarācāryův výklad Vedānty je tedy falešný. Je sobecký a omezený.

Takto zamítl Śaṅkarācāryu Śrī Caitanya Mahāprabhu a nemůže to být jinak. Když budeme následovat výklad Śaṅkarācāryi, potom jaký význam má tento výrok Upaniṣad: *yato vā imāni bhūtāni jāyante yena jātāni jīvanti?* „Absolutní Pravda je ta, ze které vše pochází, která vše udržuje, uvnitř které vše existuje a do které nakonec vše vstoupí v okamžiku zničení.“ Co to znamená? Tvrdí snad tento výrok, že Absolutní Pravda je nerozlišná? Je to dostatečné, abychom přijali tento přímý význam. Jasný význam těchto slov je dostatečný k pochopení tohoto jednoduchého výroku Upaniṣad.

Śrī Caitanya Mahāprabhu poráží Śaṅkarācāryu zdravým

rozumem. To je jedinečná charakteristika jeho argumentu. Poráží své filozofické oponenty nikoli složitými, abstraktními, intelektuálními argumenty, ale zdravým rozumem.

Když chtěl Śrī Caitanya dokázat Nārāyaṇovu nadřazenost nad Śivou, řekl, že stačí zvážit postavení Gangy. Ganga je voda, která omývá Nārāyaṇova chodidla a spočívá na hlavě Śivy. Z tohoto můžeme zdravým rozumem posoudit, kdo z nich má nadřazenější postavení. Když chtěl Śrī Caitanya Mahāprabhu ukázat, že Kṛṣṇa je výš než Nārāyaṇa, poukázal na příklad s Lakṣmideví. I Ona touží po společnosti Kṛṣṇy. I když má s Nārāyaṇou všechno, přesto touží po společnosti Kṛṣṇy. A na druhé straně, *gopie* nepocífuji přitažlivost k Nārāyaṇovi. Když potkají Nārāyaṇu, modlí se o jeho milost, aby jejich oddanost ke Kṛṣṇovi vzrostla.

Takto, s pomocí zdravého rozumu, intuice, můžeme posoudit povahu reality. Intuice nám pomůže zdaleka víc než složité argumenty. Vedānta to potvrzuje v aforismu *tarko-pratiṣṭānat*: „Argument nám nikdy nepomůže dosáhnout skutečný závěr.“ Je to spíš intuice a zdravý rozum, který nám může skutečně pomoci. To je doporučení Śrī Caitanyi, a tímto způsobem zamítl mnoho učenců včetně velkého nepřemožitelného *digvijaya paṇḍity* z Kašmíru.

Otázka: Buddhisté říkají, že poté, co osoba transcenduje úroveň smyslového vnímání, realizuje, že za tím vším není žádný život. Realizuje, že neexistuje nic než prázdnota. Podle jejich učení, po odstranění smyslové úrovně, neexistuje žádná duše, žádná báze existence. Jak se Vaiṣṇavští *ācāryové* dívají na buddhismus?

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: V Jižní Indii, zejména v Andhra Pradeši, je mnoho buddhistických učenců. Śrī Caitanya Mahāprabhu potkal buddhisty když putoval Jižní Indií. Caitanya Mahāprabhu říká: *veda nā māniyā bauddha haya ta' nāstika*. Jelikož buddhisté nepřijímají Védská Písma, jsou považováni za ateisty. Śaṅkarācārya také káže skrytým způsobem jménem buddhistů. Rozdíl mezi nimi je, že Śaṅkarācārya připouští existenci Brahmanu jako základní reality, zatímco buddhisté tvrdí, že v konečném smyslu neexistuje nic.

Vaiṣṇavští *ācāryové* nesouhlasí ani se Śaṅkarācāryou, ani s Buddhou. Říkají, že *jīva* je individuální věčná duše. Tato částička

duchovní energie známá jako *jīva*, neboli duše, je nepatrná jako částička prachu na zemi nebo jako konečky slunečních paprsků. Existuje Nejvyšší Nekonečná Duše, neboli vědomí a konečné jiskry vědomí. Jejich vztah se dá přirovnat k velkému ohni a jiskrám, které z tohoto ohně vycházejí. Jiskry, které vycházejí z ohně mohou být pokryty temnotou, ale když se znovu vrátí k útočisti ohně, budou opět dokonale umístěny.

Abychom zamítli ateismus buddhistů, můžeme čerpat z moderního evropského filozofa Descarta. Descartes řekl: „Pochybuji o všem. Pochybuji o všem, co říkáte.“ Poté, Descartes dodává, že otázka, která vyvstává je: „Je existence toho, jenž pochybuje skutečná nebo ne?“ Svou pravdu musíte začít hledat z tohoto bodu. Kdo jsem? O jakékoliv pravdě nebo myšlence, která je vyřčena, můžeme říct: „Nesouhlasím s tímto výrokiem. Pochybuji o něm.“ Poté, vyvstává otázka, jestli ten, co pochybuje, existuje nebo ne? Jestliže neexistuje, pak nemohou existovat ani pochybnosti. Když se chce někdo dívat z pozice extrémního skeptika, musí vysvětlit své vlastní postavení. Může tvrdit: „Cokoliv si řekl, o všem pochybuji,“ ale nejdříve musí rozeznat jestli skutečně existuje nebo ne. To musí být výchozí bod pro další otázky.

A kdo je pochybující? Je atom? Je částičkou prachu? Je bez poznání? Jestliže ano, jak se zde ocitl, aby vyjádřil své pochybnosti? Je potřeba prozkoumat tuto věc. Kdykoliv má někdo pochybnosti, je potřeba položit mu otázku: „Kdo je pochybující? Je vědomý? Má příčinu? Existuje vůbec nebo je neskutečný? Je to hmota, která pokládá tuto otázku? Nebo je to jednotka vědomí, která se dotazuje? Kdo pokládá otázku? Přichází z vědomé sféry? Pokud ano, co bychom měli považovat za zdroj existence? Vědomí nebo hmotu? Fosílie nebo Boha?“

Před první světovou válkou jsem byl studentem na právnické univerzitě. Ve vyšších ročnících jsem studoval filozofii pod vedením profesora Stevenson. Byl to německý učenec, ale během války přijal indické občanství. Jeho hodina sestávala z ontologie a psychologie. Jazyk profesora Stevenson byl velice jednoduchý a používal jemné argumenty na vyjádření své myšlenky. Podal čtyři argumenty proti ateizmu, z nichž jeden byl velice užitečný:

„Vědomí je počátečním bodem všeho.“ Cokoliv říkáte má základ ve vědomí. Jakýkoliv výrok je založen na vědomí.

Když prozkoumáme fosílie, co uvidíme? Jsou černé, tvrdé, mají jistý pach, určité vlastnosti, ale co jsou tyto věci? Všechny jsou různými stupni vědomí. Bez pomoci vědomí nelze vyvodit žádné tvrzení. Žádný závěr není možný. Někdo může říct, že fosílie jsou nejzákladnější substancí, ale co to znamená? Jistá barva, pocit, tvrdost, chuť; avšak v pozadí toho je vědomí.

Když vše analyzujeme, zjistíme, že je to idea. To je Berkeleyho teorie. Vše je idea v oceánu vědomí. Tak jako ledovec plave v slaném oceánu, fosílie plavou v oceánu vědomí. V konečném smyslu, všechno, co prosazujeme, vše, co je ve světě naší zkušenosti – plave jako ledovec v oceánu vědomí. Tento bod nelze nikdy popřít.

Měl jsem s tím živou zkušenost. Když mi bylo dvacet tři, cítil jsem hlubokou a přirozenou lhostejnost ke světu. Tehdy jsem měl zážitek s vědomou realitou. Cítil jsem, jak materiální svět plave ve vědomí, jako když smetana plave na povrchu mléka. Vědomá realita je mnohem hlubší než zdánlivá realita, kterou nyní vidíme. Svět zkušenosti je jako smetana na povrchu mléka, kterým je mysl. Fyzický svět je pouhou viditelnou částí reality plovoucí v mentálním světě. To jsem cítil. Když je velké množství mléka, smetana, která plave na jeho povrchu a pokrývá ho, je velice nepatrná. Stejně tak jsem tehdy cítil, že tento fyzický svět je jen nepatrnou částí reality a že jemný svět, který existuje v pozadí, je mnohem rozsáhlejší. Mentální svět je mohutnou a rozsáhlou realitou a fyzický svět je malým obalem tohoto mentálního světa.

Cokoliv, co lze vnímat okem, uchem, jazykem, nosem, kůží – jakýkoliv z vnějších smyslů – je pouhým obalem reality. V *Śrīmad-Bhāgavatam*u Prahlāda Mahārāja říká: *na te viduḥ svārtha-gatiṁ hi viṣṇuṁ, durāśayā ye bahir-artha-māninaḥ*. Zabýváme se tolika věcmi, týkajícími se vnější reality, oddáváme naše mysle vnějšímu obalu – *bahir-artha-māninaḥ* – neponoříme se však hlouběji do věčné podstaty. Kdybychom byli ponořeni hlouběji do reality – našli bychom Viṣṇua. Uvnitř se nachází nejmírumilovnější podstata, ale je zakryta, tak jako je mléko

pokryto smetanou a my vidíme pouhý obal. Skutečná podstata je uvnitř, tak jako je ovoce obaleno slupkou. To, co vnímáme nyní, je obal, kůže a my se zabýváme tím a přehlížíme samotnou podstatu, která je chráněna obalem.

První krok při hledání pravdy je proniknout obalem a najít znalce uvnitř. A poté začne naše analýza. Kdo to je? Je to atom jako atomická částička prachu? Nebo je fantastický atom ve vědomé sféře? Nejdříve musíme přistoupit k realitě tímto způsobem. Existuje znalec a neznámé, dotazovatel a dotazované.

Snažte se najít sebe. Poté postupně zjistíte, že jste duše, částička uvnitř vědomí. A tak jako jste vy, duše, pokryté hmotou, stejně tak je i celý svět pokrývkou duchovní reality, která se nachází uvnitř. Poté, co realizujeme sebe sama jako duchovní duši, budeme schopni vidět všechno jako částičku vědomí. V tomto světě vědomí plavou světy různých druhů zkušeností. Moře, slunce, měsíc, stromy, kameny, lidské bytosti, naši přátelé a naši nepřátelé, to vše existuje ve vědomí. Když přistoupíme k duchovní sféře, přiblížíme se k našemu vlastnímu já. A tímto způsobem zjistíme, že hmota je daleko; je velice vzdálená a duše je blízká.

Snažme se pochopit realitu spolu s těmito věcmi. Duše, duch, vědomí, je blíž k duši a my jsme děti této země. Hmota je vzdálená, je velice daleko. Ale přerušující sféry jsou tak blízko sebe, že nevidíme povahu duchovní reality, tak jako když si zakryjeme rukou oko, ruku nevidíme. Ale kdyby byla ruka trochu dál, můžeme ji vidět velice jasně. Někdy nevidíme něco co je velice blízko. Jsme schopni vidět mnoho věcí, ale nevidíme sebe.

Přestože buddhisté a jiní ateisté tvrdí, že vědomí je hmotná věc, já říkám, že neexistuje žádná hmotná věc. Kdybych měl zodpovědět otázku zda vědomí je nebo není vytvořeno z hmoty, řeknu, že nic není hmotné. Cokoli vnímáme je pouhou částičkou vědomí. Všechno je idea. Jsme zahrnuti ve vědomí od začátku až po konec naší zkušenosti. To nemůžeme překročit. Všechno je idea: kámen, strom, dům, tělo – to všechno je idea. Sféra vědomí je blíž než jsme schopni to vnímat. A to co se jeví jako určitá věc je vzdálené. Zabýváme se pouze ideami. Nemůžeme vyjít mimo ně. Vše uvnitř naší zkušenosti je částí naší mysli.

Otázka: Purány praví, že existuje 8 400 000 druhů života. Jsou to jenom ideje?

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Všechno je představa. Vědomí je vždy první. Ano, tyto představy jsou skutečné, protože jsou původně přítomny také v duchovní realitě Vṛndāваны. Nic nelze vyloučit z naší koncepce reality, vše je harmonické. Všechno má své řádné místo, nic nelze vyloučit. Jediná nezbytná věc je harmonie. Musíme změnit náš náhled, náš úhel pohledu. Ale abychom získali tento druh vize, musíme se přestat zaměřovat sami na sebe. Musíme se vzdát vykořisťování i odříkání. Tyto dvě věci způsobují tuto halucinaci. Všechno přispívá službě nejvyššímu Centru a když to pochopíme, osvobodíme se od tohoto relativního světa. Tento hmotný svět je odrazem duchovního světa. Od Brahmy, který v tomto vesmíru zastává nejvyšší postavení, až po nejnižší bytost (*ābrahma-bhuvanāl lokāḥ*), jsou všichni pod vlivem mylné koncepce. Na druhé straně, všechno ve Vṛndāvaně, přispívá k zábavám Rādhā-Govindy.

Vše ve Vṛndāvaně si je vědomé Kṛṣṇy; každý strom, každá rostlinka, každý keř. Jak by mohly být bezcenné nebo obyčejné? Uddhava je Kṛṣṇův největší oddaný a touží po tom, aby se narodil jako rostlinka nebo keř ve Vṛndāvaně. Jaká je potom hodnota keřů a rostlin ve Vṛndāvaně! Měli bychom Uddhavovu touhu považovat za imaginární nebo teoretickou, bez jakékoli praktické hodnoty?

Všechno ve Vṛndāvaně je důležité pro zábavy Rādhā-Govindy. Vše v duchovním prostředí má svou nepřímou hodnotu. To se nazývá *śānta-rasa*, neboli pasivní nálada. Lze to pochopit následovně: když člověk nikomu neubližuje, dokonce ani mouše či komáři, to neznamená, že je paralyzovaný nebo nemocný; je pouze v pasivní náladě. Takže ve Vṛndāvaně může být služba poskytována v pasivní náladě. Řeka Yamunā, stromy, ptáci a hmyz jsou pohrouženi do služby v pasivní náladě.

To lze pochopit na příkladu divadelního představení. V divadle může v dramatu hrát herec mrtvého. Když vlečou jeho tělo, nemůže promluvit, nemůže se pohnout. To však neznamená, že je mrtvý. Podobně, může oddaný v *śānta-rase* přijmout pasivní náladu rostliny, keře nebo stromu ve Vṛndāvaně, aby zvětšil drama

lily Rādhā-Govindy.

Oddaný může přijmout také roli služebníka. Může být král, ale pro uspokojení Pána může hrát roli zametače. A může zahrát Svou roli tak dobře, že ostatní budou tleskat s obdivem. Čili, služebnická nálada je také příspěvkem ve službě Kṛṣṇovi.

Jiný příklad *sānta-rāsy* je Rādhā-kuṇḍa. Rādhā-kuṇḍa je jezírko Śrīmatī Rādhārāṇī, kde Kṛṣṇa sehrává Své zábavy milostné lásky a je považováno za nejvyšší místo ve Vṛndāvaně. Bohové i oddaní, všichni oslavují Rādhā-kuṇḍ. Měli bychom jej považovat za obyčejnou vodu? Spíš bychom měli oceňovat jeho vysoké postavení.

Dále je tu kopec Govardhan. Ten má také své postavení. Navenek je to kopec, ale je uctíván jako Kṛṣṇa Samotný. Zjevuje se také jako kámen, *śalagram*; zjevuje se v podobě Božstva.

Śrī Caitanya Mahāprabhu se modlí: „Ó Pane, považuj Mě, prosím, za částěčku prachu u Tvých svatých chodidel.“ (*vibhinnāśa jīva*). Prach pod nohama je obvykle nehybný. Ale když se Śrī Caitanya Mahāprabhu modlí: „Považuj Mne za prach u chodidel,“ prach, který mluví není hmota, je to částěčka vědomí naplněná poznáním a láskou. Prach Pánových lotosových chodidel je symbolem poznání a extáze. V duchovní říši se nachází existence a poznání. A víc než to, duše jsou tam částěčkami božské lásky ve Vṛndāvaně a Navadvīpu. A po úplném obrácení všech duší tohoto světa, najdeme všude království Boha. Kṛṣṇovo království, Mahāprabhuovo království, existují; musíme jen změnit náš úhel pohledu, abychom to viděli. Musíme znovu nabýt tuto vizi. V současnosti jsme uprostřed nepřátel, ale když změním náš úhel pohledu, budeme si myslet: „Ne, jsem uprostřed přátel.“

A tento úhel pohledu je tak rozsáhlý, že ten, kdo dokáže vidět tímto způsobem, nebude mít strach. Když Jaḍu Bhāratu zajali lupiči a chtěli ho obětovat Bohyni Kālī, jeho úhel pohledu byl tak široký, že se o nic nestaral. Myslel si: „Cokoli se stane je Pánova vůle. On je vlastníkem a svědkem všeho. On vše vidí. Vše je Jeho vůle a já se nestarám o výsledek.“ S tímto uvažováním, kdekoli vzali Jaḍu Bhāratu, šel bez odporu. Přestože ho šli obětovat, zůstával lhostejný. Myslel si: „Jsem v kruhu přátel. Není zde nebezpečí.“ Byl

na takové úrovni vědomí, že ho žádné obavy ani žádné nebezpečí nemohly ovlivnit. Uvažoval: „Jsem v Kṛṣṇově péči.“ A příklad Jaḍy Bhāraty je praktickým důkazem, že tento úhel pohledu není pouhá filozofie nebo představa. Je to realita.

Kṛṣṇova božská vůle je v pozadí všeho, co existuje. A když osoba přijde do spojení s touto nejvyšší mocí, původní sférou reality, nebude mít žádnou starost; stane se nebojácná, *māyā santuṣṭa-manasaḥ sarvāḥ sukha-mayā diśaḥ* (Śrīmad-Bhāgavatam 11.14.13).

Avšak ve sféře reality, kde je Kṛṣṇa uctíván s oddaností překračující poznání, *jñāna-śūnya bhakti*, tento prvek existuje. Vypadá to, jakoby tam existovaly strach a starost, ale tento druh starostí je zcela odlišný od materiálních starostí. Pod vlivem *yogamāyi* mají *gopīe* a Kṛṣṇovi přátelé starost: „Kṛṣṇa tu není! Kde je?“ A tak *gopīe* i pasácci pobíhají sem a tam a hledají Kṛṣṇu. Dokonce i krávy projeví zájem a přestanou se pást, ale to vše je zařízeno *yogamāyou* pro uspokojení Kṛṣṇy. To je povaha *lily* ve sféře *jñāna-śūnya bhakti*.

My se zabýváme vnitřním hledáním pravdy. A ve Védách je odpověď na naše otázky, esence celé zjevené pravdy Písem, shrnuta do jednoho slova – *om* – „Ano.“ Jaký je význam tohoto ano? „Ano, to co chceš existuje. To co hledáš – ano, je zde! Vaše vnitřní hledání – žít a napravit – bude naplněno: hledej a najdeš.“ Když analyzujeme sami sebe a objevíme naši vnitřní potřebu, zjistíme, že zjevená pravda říká: „Ano, vaše žízeň bude uhašena. Budete nasyčeni.“

Otázka: V Bhagavad-gītě Kṛṣṇa říká: *jīva-bhūtām mahā-bāho yayedam dhāryate jagad*: duchovní energie udržuje tento hmotný svět. Jak tomu máme rozumět?

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Svedené duše v tomto světě pocházejí z *taṭastha-loky*, okrajové sféry a svedené iluzorní představou získaly tento iluzorní úhel pohledu.

Kṛṣṇa říká, že tento svět je mrtvá hmota. Duše zde vstoupily a začal pohyb. Vstoupily do této hmotné koncepce a začaly jí hýbat. V tomto smyslu tento vesmír udržují, *yayedam dhāryate jagad*. Ale v konečném smyslu vše udržuje On.

Kṛṣṇa také říká: *aham sarvasya prabhavo*: „Všechno emanuje ze Mne.“ A ve Védách se říká: *yato vā imāni bhūtāni jāyante*. Je původem všeho v tomto stvoření, jeho udržování i zničení. Ale tu, v tomto hmotném světě, pokleslé duše jako mnoho jisker vstoupily jako zářící červíci do temné oblasti ukazující temnotu, která ji obklopuje. *Jīvy*, duše, jsou jako zářící červíci v temné noci tohoto materiálního světa. Nějakým způsobem existují v této temnotě. Můžeme je velice nepatrně zaznamenat jako slabé světlo v temnotě. Jsou téměř celé pokryté temnotou, ale přesto je lze zaznamenat. Duše může rozpoznat sebe sama.

Otázka: Kdo předložil ateistickou filozofii na západě?

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Epikurus je největším ateistou na západě a Carvaka Muni na východě. Podle Epikura, se zánikem fyzického těla nic nezůstane. A podle něj neexistuje mentální systém – to, čím procházíme v našich snech – nemá žádnou oddělenou existenci. Ale Śaṅkara a Buddha, oba přijímají existenci mentálního systému v tomto fyzickém těle. Jejich filozofie také připouští převtělování. Ale Buddha říká, že s rozpuštěním mentálního systému – *sukṣma śarira* – nic nezůstane.

Na druhé straně Śaṅkarācārya tvrdí, že vědomí v mentálním těle je odraz *brahmanu* a *brahman* je konečná existence. Podle něj se zánikem těla nezůstane nic jen Brahman. Śaṅkarācārya říká:

**śloka dhenu pravakṣyāmi
yad aktam yānti kotibhiḥ
brahma satyaṁ, jagan mithyā
jīva brahmaiva na paraḥ**

„V polovině verše shrnuji pravdu, která byla vyjádřena v mnoha svazcích Písem. Polovinou verše podávám esenci všech pravd: *brahma satyaṁ, jagan mithyā*. Brahman, duch, je skutečný – tento svět je falešný. A *jīva* je Brahman. To je podstata všech Písem.“

Není možné získat správné poznání skrze filozofické systémy Buddhy a Śaṅkarācāryi. Když to, co říkají, je pravda – že svět je falešný – potom si musíme položit otázku: „Proč mluvíte? A

ke komu? Když je všechno falešné, je vaše filozofie také jenom představa?“ Musíme se zeptat Śaṅkarācāryi: „Nemá váš příchod do tohoto světa a vaše snaha zamítnout buddhismus a ustanovit jednotu jako konečnou pravdu, význam? Komu jste přišel kázat? Proč jste přišel kázat, když tento svět není reálný? Když je tento svět neskutečný, proč jste potom přišel podstoupit tolik nesnází, abyste vysvětlil svou filozofii? Pro koho? Je vaše mise také představa?“

Prvním velkým oponentem Śaṅkarācāryi byl Rāmānuja. Rāmānujovo zamítnutí bylo velice silné a založené na pevném základu. Rāmānuja argumentoval: „Proč Śaṅkarācārya vynakládá tolik energie, aby ustanovil svou filozofii, když je to všechno fiktivní? Prohlásit, že svět je falešný, je sebevražedná pozice. Přišel sem, aby neudělal nic? Přišel sem, aby nás napravil a osvobodil od chyb, avšak chyby musí existovat. Chyba nebo mylná představa má realitu, jaký by jinak mělo význam vynakládat tolik energie na vyvrácení tolika tvrzení? *Māyā* existuje. *Māyā* je věčná. Individuální duše je věčná a *māyā* je také věčná.“

Podstatou hmotné existence je možnost *taṭastha jīvy* dopustit se chyby a rozvíjet mylnou představu. Duše je *anu cetana*, atomické vědomí. A svoboda atomické jednotky vědomí není dokonalá. Naše chybné zneužití svobody je příčinou této iluze. Duše musí mít svobodu. Předtím, než je spáchán zločin, je možnost dopuštění se zločinu přítomna v obyčejném pokojném subjektu. Tak jako je zde možnost nemoci a proto jsou zde nemocnice, léky a zvláštní diety, stejným způsobem je možnost propadnout iluzi v duši, protože jsme slabí a omezení.

Māyā – slovo měření – je pro Absolutního nepotřebné, ale je potřebné pro ty v relativním postavení. Když je pouze jeden zájem, *māyā* není potřebná. Ale když vznikne dělení, rozlišování a rozdávání – když se vyskytne mnoho idejí sebezájmu – *māyā* je nevyhnutelná.

V tomto světě chybné koncepce je *māyā* zákonem v zemi. Zákon pomáhá těm, kteří ho respektují a trestá ty, co jej porušují. Zákon je stejný pro všechny; a tentýž zákon znamená ochranu pro dobré a potlačení pro zlé. Zákon znamená rozdělení práv. Tentýž zákon poskytne ochranu pro jednoho a trest pro druhého.

Svarūpa-śakti, Pánova vnitřní energie, pomáhá dobrým a *māyā-śakti* trestá zlé.

Śakti, neboli energie, slouží Pánovu účelu, a proto má nevyhnutně dva aspekty: *paritrāṇāya sādḥūnām vināśāya ca duṣkṛtām*: trestat hříšné a odměňovat dobré. Když se Pán osobně zjevuje, jeho význam má dva aspekty: jeden pro dobré, druhý pro zlé. Přichází sem s tímto spojeným záměrem. Přestože je jeden, můžeme vidět tyto dva aspekty jeho charakteru.

Koncepce, že absolutní jednota není statická, nerozlišná věc, je teorie, kterou předložil Rāmānuja. To se nazývá *viśiṣṭādvaita-vāda*, jednota s odlišností. Filozofie Śaṅkarācāryi, je známá jako *kevaladvaita-vāda*, výlučná jednota. Rāmānuja přijímá, že Absolutní Pravda je jedna, ale podle něj, je to rozlišná jednota. Nepřijímá nerozlišnou jednotu. To, že je jedna, o tom nepochybuje. Ale že tato jednota se vyznačuje určitou specifikací a rozlišností. Je to podobné jako Hegelův panteismus.

Otázka: Podle toho co říkáte, hmota je také vědomá, protože pochází od Pána, který je Nejvyšším Vědomím. Na začátku, když rozlišujeme mezi hmotou a duchem, zjistíme, že tato hmota je mrtvá a živé bytosti s ní manipulují. Ale když vyvineme vyšší realizaci budeme vidět, že hmota je také živá?

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Ano, a to se nazývá *śānta-rasa*. Na vyšším stupni realizace dokážeme vnímat vědomí všude: ve skle, kameni, zemi, dřevě – ve všech nesčetných podobách a barvách, ve kterých se hmota projevuje.

Jsme neustále uprostřed vědomí. Vědomí je všeprostopupující, ale má různé stupně koncepce. Stupně koncepce se mohou lišit, ale všechno je to vědomí, je to věčné: *paśu-buddhi-tanturājanam hariṣyeti*. Musíme se snažit obnovit naši vlastní sféru reality. Tam, bez přítomnosti smrtelného prvku, můžeme žít šťastně. Transcendentální sféra není neosobní svět. Není to sféra kde nemáte žádnou individualitu. Když může být akceptována nerozlišná masa vědomí, proč bychom nemohli připustit existenci systému vědomí? Rāmānuja říká, že je to systém, Śaṅkarācārya tvrdí, že existuje pouze nerozlišná masa světla – vědomí. Rāmānuja nesouhlasí. Tvrdí, že nerozlišná světelná masa vědomí je základem

reality. Není nerozlišná nebo nerozoznatelná.

A Śrī Caitanya Mahāprabhu říká, že základem reality je *acintya bdedābheda*, nepochopitelná biopolarita. Všude je něco společného a zároveň odlišného. Ať už probíráte jakékoliv protichůdné body, budou mít něco společného a něco odlišného. Ani jedna věc není úplně stejná. A kromě toho, nekonečno nemůžeme pojmout. Je nepochopitelné. Jednotný a odlišný charakter reality je nepochopitelný; jeho tajemství je v rukou Nejvyššího. Nezávisí na naší vůli. Přesto, můžeme tento rozlišný charakter Absolutního vidět různě, podle subjektivního vztahu, který s Ním máme.

Příklad toho lze najít v Śrīmad-Bhāgavatamu (10.43.17):

**mallānām aśanir nṛṇaṁ nara-varaḥ
striṇaṁ smaro mūrtimān
gopānām sva-jano 'satam kṣīti-bhujām
śāstā sva-pitroḥ śīśuḥ
mṛtyur bhoja-pater virāḍ aviduṣām
tattvaṁ paraṁ yoginām
vṛṣṇinām para-devateti vidito
raṅgaṁ gataḥ sāgrajaḥ**

„Když Pán Kṛṣṇa, doprovázen Baladevou, vstoupil do Kaṁsovy zápasnické arény, diváci Ho viděli různými způsoby. Každý Ho viděl podle svého vlastního vztahu k Němu (*rasa*). Zápasníkům se jevil jako jasný blesk. Běžným lidem se jevil jako nejkrásnější osobnost. Dámy Jej viděly jako nejpřitažlivějšího mladíka, Amora zosobněného, a to zvětšilo jejich touhu. Pasáčci se dívali na Kṛṣṇu jako na svého příbuzného, který pochází ze stejné vesnice Vṛndāваны. Přítomní králové Jej viděli jako nejmocnějšího panovníka. Jeho rodiče Nanda a Yaśodā na Něj hleděli jako na své nejmilovanější dítě. Kaṁsa, král bhodžské dynastie, Ho vnímal jako smrt zosobněnou. Světsky smýšlející lidé Ho viděli jako Vesmírnou Podobu, neinteligentní Jej viděli jako neschopného a jogínům se jevil jako Nadduše. Členům Vṛṣṇiovské dynastie se jevil jako jejich nejslavnější potomek.“

Když Kṛṣṇa vstoupil do arény, všichni Ho viděli svým vlastním způsobem. Takto můžeme porozumět, jak každého uspokojuje. Když Ho vidí Yaśodā, říká: „Můj chlapče!“ Ale *gopīe* Ho vidí jako dospělého – ne pouhé dítě. Jeho přátelé Ho berou jako jednoho z nich. Kṛṣṇa uspokojuje každého. Dokonce i zvířata ve Vṛndāvaně cítí extázi, když přijdou do spojení s Kṛṣṇou.

**barhāṇḍam naṭa-vara-vapuḥ karṇayoḥ karṇikāraṁ
bibhrad vāsaḥ kanaka-kapīsaṁ vaijayantīm ca mālām
randhrān veṅor adhara-sudhayāpūrayan gopa-vṛndair
vṛndāranyaṁ sva-pada-ramaṇaṁ prāviśad gīta-kirtih**

(Śrīmad-Bhāgavatam 10.21.5)

„Když *gopīe* popisovaly sladkou vibraci Kṛṣṇovy flétny, vzpomínaly na zábavy, které s Ním prožily. Jejich mysle byly natolik uneseny, že nebyly schopny úplně popsat nádherné vibrace. Když rozmlouvaly o transcendentální vibraci, vzpomínaly také, jak byl Kṛṣṇa oblečen: hlavu ozdobenou pavím perem, jako tančící herec, s modrými květy za uchem. Jeho oděv zářil zlatožlutou barvou a kolem krku mu visela girlanda *vaijayantī*, vyrobená z květů *tulasī*, *kuṇḍa*, *mandāra*, *parijāta* a z lotosů. Takto přitažlivě oblečen, Kṛṣṇa naplnil otvory Své flétny nektarem vycházejícím z Jeho úst. Tak na Něj vzpomínaly, vstupující do lesa Vṛndāvany, jehož půda přináší radostný zážitek manželství díky doteku Kṛṣṇových lotosových chodidel.“

Vědomí Kṛṣṇy znamená plně rozvinutý teismus, až po manželství. Všechny koncepce naplnění lze najít tam, v nejčistší a nejpřitažlivější podobě. Tento hmotný svět je pouhým stínem, černou napodobeninou reality. Plně rozvinutý teismus znamená vědomí Kṛṣṇy. V plně rozvinuté koncepci teismu, Nekonečný obejmě konečného. Sestupuje dolů, aby objal a přivítal konečného. Tento druh plně rozvinutého teismu lze najít ve Vṛndāvaně. Tam může nepatrná konečná částička najít blaženost v objetí nekonečného celku. Ve Vṛndāvaně nezůstává ani koutek konečného nenaplněn; každá částička písku, každá rostlinka je tam dokonale zastoupena, s kompletní osobností v láskyplných

zábavách Śrī Kṛṣṇy.

Zde, v hmotném světě, částička písku nemá žádnou hodnotu; je přehlížena. Ale tam, je vše plnohodnotné. Ve Vṛndāvaně neexistuje opomíjení. Ničí zájem zde není opomíjen; vše je harmonizováno a proto je koncepce Vṛndāvany ve vědomí Kṛṣṇy nejvyšší koncepcí plně rozvinutého teismu. Śrīmad-Bhāgavatam říká: „Kdekoliv ve Vṛndāvaně položí Kṛṣṇa Svá lotosová chodidla, Země zosobněná říká: ‚Můj osud je naplněn, dosáhla jsem nejvyššího štěstí.‘ Ve Vṛndāvaně cítí zem i prach radost z nejvyššího druhu manželské lásky pouhým dotykem Jeho lotosových chodidel. Kdekoliv Kṛṣṇa položí Svá lotosová chodidla, radost Země nezná hranic. Díky Jeho dotyku cítí Země nejintenzivnější druh extáze.

Ve Vṛndāvaně je Kṛṣṇa *mādhurya*, sladkost zosobněná. Je *ānanda*, extáze zosobněná. A Kṛṣṇa odpovídá na naše vlastní vnitřní požadavky všemi způsoby. Nejvyšší Centrum má zvláštní schopnost reagovat na potřeby všech a uspokojovat žízeň celé existence. Podle jejich kapacity, postavení a důstojnosti, Kṛṣṇa rozdává všem duším nektar ze sladkého oceánu transcendentálních nálad, *yo yam śraddhā sa eva saḥ*.

Tam lze vychutnávat sladkost Absolutního, každý podle svého rozpoložení, tak jako může být chuť kandysového cukru vnímána různými způsoby. Normálnímu jazyku se chuť kandysového cukru zdá velice sladká, ale když je jazyk spálený, dokonce i cukr se mu zdá hořký.

Když člověk pracuje, jeho nadřizený ho vidí jako dělníka; dítě ho vidí jako otce a jeho manželka jako svého muže. Jeho služebník ho vidí jako pána. Pes a další zvířata na něj budou pohlížet svým způsobem. Tatáž osoba může být viděna podle vztahu s osobou, která ho vidí. Podobně, se i Kṛṣṇa zjevuje různě těm, kteří na Něj pohlížejí, podle jejich příslušné rasy. Tímto způsobem je vyjeven rozmanitý charakter Absolutního podle subjektivní kvalifikace duše.

Teze, antiteze a synteze

Śrila Śridhar Mahārāja: Jaký obor studuješ?

Student: Filozofii a náboženství.

Śrila Śridhar Mahārāja: Na jaké univerzitě?

Student: Ve státě San Francisco.

Śrila Śridhar Mahārāja: Jsi student filozofie a náboženství. Studoval jsi Hegela? Hegelova filozofie je někdy označována za panteismus. Panteismus zastává názor, že Bůh je přítomen ve všech věcech, ale Hegel v protikladu s panteismem tvrdí, že Bůh je současně nezávislá bytost nad všemi věcmi. Hegel je také známý jako perfekcionista. Říká, že povaha Absolutního je podmíněná i nepodmíněná zároveň. Pravda se vyvíjí skrze teze, antiteze a synteze, a tímto způsobem se vyvíjí vše. Podle Hegela je Absolutní Sám od Sebe a pro Sebe. Používal také německý výraz pro vyjádření: „Zemři, abys žil.“ To byly jeho vybraná vyjádření.

Tato vyjádření jsou velice užitečná pro teisticky zaměřené osoby. Chceš-li žít progresivní život, tvá současná podoba musí zemřít. Tvé ego musí být rozpuštěno a pak se projeví tvé skutečné vnitřní, jemnější já. To je nejlepší filozofie, která se objevila na západě. Koncept „zemři, abys žil,“ se shoduje s Vaiṣṇaviským. Hegel také řekl, že Absolutní je „Sám od Sebe“ a „pro Sebe.“ „Pro Sebe“ znamená, že Absolutní Pravda je Nejvyšší Uživatel. V Bhagavad-gītě Kṛṣṇa říká:

**aham hi sarva-yajñānām
bhoktā ca prabhur eva ca
na tu mām abhijānanti
tattvenātaś cyavanti te**

(Bhagavad-gītā 9.24)

„Neboť Mně patří požitky ze všech obětí a Já je odměňuji. Jelikož Mne však takto nemohou poznat, opětovně podstupují zrození, nemoc, stáří a smrt.“

To je nejzásadnější verš, který ustanovuje Boha jako osobu. On je Uživatel. Když si někdo něco užívá, jako uživatel zastává nejvyšší

postavení. Nemůže to být jinak. Vše je určeno pro Jeho požitek. A On je Nejvyšší. „Sám od Sebe“ znamená, že Absolutní je Nejvyšší – vše je určeno pro Jeho uspokojení. To je nezbytná pravda; o tom není pochyb. A také Jeho existence je subjektivní.

Žádný objekt nemůže existovat bez subjektu. Nic nemůže existovat bez myslícího. Musí existovat myslící. Například, co je fosílie? Když ji prozkoumáme, uvidíme barvu a tvrdost kamene, ale tyto vlastnosti jsou pouhé myšlenky v nás – myšlenkový stav. Co je barva? Koncept v našem vědomí. A tak, jakýkoliv druh existence, předpokládá subjekt, neboli vědomí. To je podstata argumentu. Žádný objekt nemůže existovat bez subjektu. A žádný subjekt nemůže existovat bez objektu. Existuje myslící a myšlenka. Když existuje myslící, musí na něco myslet – a tak musí existovat i objekt. Jinak by existence nebyla možná. Rozumíš?

Student: Ano, je to velice jasné.

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: To všechno jsou Hegelovy originální koncepce, jeho příspěvky do filozofie. Byl velmi důležitým filozofem. A i když byl západním myslitelem, jeho filozofie se přibližovala k východním myslitelům. V mnoha ohledech je Hegelova filozofie velice blízká Rāmānujově filozofii.

Samozřejmě, že existuje mnoho důležitých západních filozofů. Kantova filozofie je také velice vlivná. Znáš Kanta?

Student: Ano.

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: Studoval jsi Descarta?

Student: Ano, trochu. Řekl: „Myslím, tedy jsem.“

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: Je považován za otce moderní filozofie. Potom je tu Berkeley: ten je extrémně subjektivním myslitelem. Locke, Hume, Mill, Berkeley, Johnson, Kant, Hegel – ti všichni jsou významní západní filozofové.

Student: Já dávám přednost studiu východní filozofie.

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: Jaký druh východní filozofie studuješ? Sāṅkhyu? Jógu? Nyāyu? Vaišeṣiku?

Student: Zen buddhismus a taoismus – čínskou filozofii.

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: Konfucius pochází z Číny. Před Buddhismem byl v Číně přítomen Konfucius. Když se postupně přesuneme na západ, najdeme Sokrata, Platóna a Aristotla.

Studoval jsi je?

Student: Ano, trochu jsem je studoval.

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: Koncept paralelismu, který předložil Platón, je také do jisté míry přijímán ve Vaiṣṇavské filozofii. Podle Platóna, podoby, které vnímáme, jsou odrazem skutečné podoby. To bylo jeho pochopení, že podoby, které vnímáme, jsou zvráceným odrazem původního duchovního světa. To je Platónova teorie paralelismu.

Student: Můžete prosím vysvětlit podrobněji podobnost mezi Hegelovou filozofií a vědomím Kṛṣṇy?

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: Podle Hegelovy filozofie, pravda se vyvíjí skrze teze, antiteze a synteze. Pravda se pohybuje klikatým způsobem. Ve filozofii vědomí Kṛṣṇy slovo *vilāsa* znamená „hravý pohyb.“ Tento význam lze pochopit, že Absolutní je pohroužen ve hře. A to je vyjádřeno formou klikatosti. *Aher iva gatiḥ premnaḥ svabhāva-kuṭilā bhavet.* Had se pohybuje klikatým způsobem. Podobně, pohyby Absolutního nejsou přímé, ale klikaté. *Vilāsa*, neboli koncepce *līly* – božských zábav Pána – je něco podobného. Je to podobné Hegelovu názoru, že pravda se vyvíjí klikatým způsobem skrze teze, antiteze a synteze. Existuje teze, poté její protiklad a pak se opět sjednotí a vytvoří novou tezi. Potom znovu antiteze a opět větší harmonie v syntezi.

Tímto způsobem je pravda dynamická; vyvíjí se a dělá pokrok. Hegel byl nejhlubším myslitelem mezi západními filozofi. Samozřejmě i další učenci, jako Max Müller, byli také hlubokými mysliteli. Ve skutečnosti byla v Německu indická kultura tak velmi oceňována a oblíbená, že některé staré knihy, které už nelze najít v Indii, je možné pořád najít v Německu. Němci nebyli nikdy kolonizátory Indie a přesto byli velice zvědaví dozvědět se víc o kulturních knihách Indie. Je mnoho vzácných Indických knih, které už v Indii nejsou, ale v Německu, navzdory válce, jsou pořád bezpečně uchovány.

Student: Mám otázku ohledně Berkeleyovy filozofie. Podle Berkeleyho je svět v mysli. Zdá se, že Berkeleyho teorie neguje existenci tohoto světa. Přiklání se spíš k zamítnutí jakéhokoliv druhu reality.

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: Ale přišel Hegel, který Berkeleyho poněkud doplnil. Někdo může vyzvat Berkeleyho: „Mohu si myslet, že v mé kapse je sto dolarů – ale když se do ní podívám, najdu je tam?“ Hegel říká, že musí být někde v univerzální mysli. To je Hegelovo stanovisko.

Student: V tom případě je to někde přítomné.

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: A tato vlna přichází postupně. To byl můj argument ohledně Jaiva Dharmy od Śrīly Bhaktivinody Ṭhākury. Četl jsi tu knihu?

Student: Ne, tu knihu neznám.

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: V této novele jsou charaktery, které mluví o duchovním životě, zdánlivě neskutečné. Různé osoby v této knize – Brajanātha, Bābāji a jiní – se zdají jako smyšlené osoby, které rozmlouvají o duchovním životě. Avšak jednou jsem vysvětloval, že to, co je v mysli Bhaktivinody Ṭhākury – to, co napsal v Jaiva Dharmě – není fantazie. Teď nebo jindy, ty osoby a události, které popisuje, musely existovat; a tyto věci se opět objeví. Chápeš?

Student: Nejsm si jist.

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: To, co Bhaktivinoda Ṭhākura viděl ve své mysli, musí existovat někde v tomto světě, ať už v budoucnosti nebo v minulosti. Ta věc, kterou popisuje zdánlivě fiktivním způsobem, ve skutečnosti existovala. Zde je příklad. Když mluvím, zvuk se šíří jistou rychlostí. Tento zvuk může být později slyšen na jiném místě. Stejně tak je to v případě světla, že?

Student: Ano.

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: Śrī Caitanyadeva tedy Svým božským zvukem zpíval zde a vykonával *saṅkīrttanu*. Kázal, a rychlost této božské vlny se stále šíří. A nyní je ji možné najít na určitém místě ve vesmíru. Chápeš? Vysvětlil jsem to jasně?

Student: Myslím, že ano.

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: Rychlost tohoto světla se šíří dál; neztratila se. Stejně tak i zvuk, který nyní vyslovuji, se neztrácí, ale putuje do nějaké vzdálenosti časem a prostorem. Cokoliv vidím – vlna světla – také putuje. Vysílání rozhlasu z 2. světové války – válečné období, válečná vize – je také někde v prostoru, vibrující

na určité vlně. Tato vibrace byla jednou zde, ale nyní je někde jinde. Plave v jisté sféře reality v čase a prostoru. Když hodím květ do Gangy, bude odnesen proudem. Kdybych plaval rychleji než proud, našel bych tento květ někde dál v řece. A tak rychlost světla – rychlost zraku – se pohybuje rychlostí 186 000 mil za sekundu. Kdybychom se mohli pohybovat rychleji než rychlost světla, překonali bychom vlnu vizuálních projevení, které toto světlo přináší. Je to možné.

Podobně, to co existuje ve sféře představy, musí nyní existovat i v realitě v nějakém čase v minulosti nebo budoucnosti, ale lze to najít někde jinde. Je řečeno, že Kṛṣṇovy zábavy se pohybují od jednoho vesmíru k druhému stejným způsobem, jako se slunce pohybuje z jedné časové zóny do druhé. Teď je tady ráno, ale za pět minut začne východ slunce a ráno někde jinde. Východ slunce tedy probíhá neustále na nějakém místě. Tu nebo tam; vycházející slunce lze najít někde na Zemi. Kdybychom se pohybovali s rychlostí slunce, byli bychom pořád u východu slunce.

To co se objevilo v mysli Bhaktivinody Ṭhākury, co zdánlivě popsal fiktivním způsobem, musí existovat někde ve sféře reality, v minulosti nebo v budoucnosti. Je to realita, nikoli představa.

Vše je reálné. Není to představa. To, co vidím ve svých snech, je nyní neskutečné. Ale v dřívějším období života, v minulosti, jsem prožíval tuto realitu. Měl jsem tento druh vize a nyní to ke mně přichází v podobě snu. Byla to skutečnost, ale nyní je to jenom sen. To co je v mysli, může být pro nás abstraktní, ale v Univerzální Mysli je vše konkrétní. Cokoliv existuje ve sféře představy, musí někde existovat a být někde zaznamenané.

Student: Přestože všechno je v mysli, když cítím, že je něco horké a vidím, že i ostatní to vnímají jako horké, usoudím, že je to horké. Zdá se, že podle Berkeleyho to naši myslí pouze prochází.

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Musíš pochopit základní pravdu, že to, co je horké pro tebe, může jiný organismus vnímat jako studené. Je to otázka stupně. Naše zkušenost chladu a horka záleží na našem stupni tolerance. Co je studené pro nás, může být horké pro jiného. Tímto způsobem se musíme přizpůsobit v našem chápání toho, co je realita; že to co je horké pro mě, může být pro

druhého studené. Realita pro lidské bytosti je jedna věc, ale pro jiné organismy jako jsou hmyz, červy, atd., je to něco úplně jiného. Co je jasné pro nás, je temné pro jiného. Co je jasné pro sovu, je temné pro nás. Rozumíš?

Student: Ano.

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: Stvoření je povahou rozmanité. Zkušenost tvých očí a uší je jiná než zkušenost těch, kteří mají odlišné smysly než my. To co dokážeme slyšet my, jiní nemusí. Ani naše uši nedokáží zachytit podzvuk a nadzvuk. Naše uši mohou zachytit pouze omezenou škálu zvuků. Náš zrak je také omezený. Nemůžeme vidět ani infračervené, ani ultrafialové světlo. Náš smysl doteku, hmat, je schopen vnímat také velice omezeně. Čili, všechny reality existují současně, ale každá realita je přizpůsobena našemu vlastnímu vnímání. Něco je studené pro mě, pro jiného je to zas horké. Tak to „horké“ nebo „studené“ vnímáme podle naší vlastní subjektivní zkušenosti. „Naše realita“ tedy existuje. A tak to, co vnímáme myslí, není představa; je to realita. Co je pouhá představa pro mě, je realita pro jiného. Vycházející a zapadající slunce se dá vidět z různých úhlů pohledu současně. V celém stvoření existují všechny zkušenosti současně.

To, co ty nyní cítíš jako studené, můžeš vůli Nejvyššího Pána snadno začít cítit jako horké. Jeho vůlí je možné všechno. Vše závisí na NĚm. On je konečnou příčinou. To, co teď považuješ za nesnesitelně horké, budeš najednou cítit jako nesnesitelně studené, když si to Bůh bude přát. Všechno závisí na Jeho vůli. A to se objevuje buď v upravené podobě, ve všeobecné podobě, nebo určitým zvláštním způsobem, podle Jeho vůle. Tímto způsobem existuje stupňování, v kterém projevuje Svou vůli a Jeho vůle je prvotní příčinou všeho. A On stojí nad zákonem. Musíme si být toho vědomi. Pak budeme schopni vysvětlit cokoliv.

Student: On je tedy něco jako hypnotik.

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: Ano, je hypnotik. Všechno závisí na sladké vůli Absolutního. Vše je navrženo a určeno Jím. Vše je v Jeho ruce. Absolutní Centrum je Sám od Sebe a pro Sebe. On Sám zná význam všeho. Nikdo jiný. On Sám zná Svě cesty; nikdo jiný je nemůže znát. Můžeme vědět jen tolik, kolik nám On dovolí

vědět. A to se také může měnit Jeho sladkou vůlí. Je naprosto svobodný, Autokrat.

A tento Nejvyšší Autokrat může být podmaněn pouze láskou, nikoli poznáním. Jeho cesty jsou nejisté. Jak nám může naše poznání pomoci, abychom Ho pochopili? Poznání nám může pomoci pochopit věc stálé povahy, pod stálým zákonem. Ale Absolutní je Autokrat; v kterémkoliv okamžiku může změnit všechny zákony. Jak tedy můžeme poznat Nekonečného? Když se budeme snažit pochopit Absolutní Pravdu, všechny naše předešlé zkušenosti se prokáží jako nulové a prázdné. V každé vteřině nám může ukázat novou barvu. Žádný stupeň poznání nemůže vytvořit jasné prohlášení týkající se pravdy o Bohu. Poznání je bezúčelné z hlediska nekonečna. Nejdříve se pohybuje tímto způsobem, pak zas jiným. Na jakém základu můžeme stavět naši kalkulaci? Jeho pozice se neustále mění Jeho sladkou vůlí.

Jeho srdce může být podmaněno pouze odevzdáním. Samotným odevzdáním Ho můžeme potěšit. A když si bude přát, může se nám nechat poznat, ale i potom budeme znát pouze část Jeho Osobnosti. Pouze tolik, nakolik se nám bude chtít odhalit. Tvůrce reality je Autokrat; je nad zákonem. To musíme pečlivě zvážit. Ten, kdo tvoří tento vesmír je nad zákonem; nepodléhá žádnému zákonu, nemá žádnou stálou povahu. Kdykoli může změnit Svou pozici podle Svě sladké vůle. A cokoli si přeje, to se stane.

Student: Bertrand Russell říká, že pokud existuje Bůh, nemůže být dobrý. Bůh Samotný není vázán zákonem, ale když my porušíme zákon Boha, trpíme. Kdyby byl Bůh dobrý, stvořil by všechny duše v tomto světě „nad zákon.“

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Když to říká, to znamená, že on sám chce být Bůh bohů. My panu Russellovi říkáme: „Absolutní Pravda je neznámá a nepoznatelná. Jak mohou být známé Jeho cesty? Je Autokrat. A vy chcete zavést vaši pokřivenou, chudou, konečnou zkušenost pro Univerzální Pravdu! Vaše zkušenost je nejomezenější z omezených. A vy chcete aplikovat tuto malou zkušenost na Neomezený Celek? Je to nejhanebnější argument vycházející z chybného poznání. Z vaší konečné pozice chcete znát míru celého Nekonečna a pak Ho kritizovat. Z jakého základu

vychází vaše kritika? Z jakého základu přistupujete kritizovat Nekonečného? Kolik o Něm víte?

„Když vidíte jak matka trestá svého syna, ale vidíte pouze tuto část jejího chování, můžete usoudit, že je velice krutá. Ale nevidíte náklonnost, s kterou matka o to dítě pečuje. Nevíte, že se stará o budoucí dobro svého dítěte. To všechno nevíte. Můžete říct, že trestá svého syna a proto je krutá, ale neznáte důvod jejího chování. Každá událost má svou budoucnost a svou minulost a vy ji musíte důkladně zjistit, předtím, než vynesete nějaký rozsudek nebo vyřknete nějakou poznámku.

„Ve vašem případě, do jaké míry jste omezen ve vztahu s Nekonečným? Do jaké míry Mu můžete porozumět? Vaše schopnost poznat Nekonečného je velice omezená. Nikdo by se neměl odvažovat vyřknout nějakou poznámku o Nekonečné Vůli na základě jeho vlastního omezeného chápání. Pro rozumného člověka je to neuvážené a sebevražedné.“

Student: Slyšel jsem, že podle Védské ontologie je duše okrajová energie. Mají *jīvy*, duše, v okrajovém, neboli *taṭastha* postavení, poznání, že existuje vyšší a nižší svět, že v materiálním světě je utrpení a v duchovním světě božská služba?

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: *Jīva*, duše, je uzpůsobena pro obě strany. Okrajová znamená: vybavena přizpůsobit se duchovnímu i materiálnímu světu, ale nemá přímou zkušenost ani s jedním. Okrajová duše (*taṭastha jīva*) má pouze semínko přizpůsobení se těmto světům. Je umístěna na okraji mezi duchovním a materiálním světem a okraj jednoznačně znamená, že duše je v postavení, kdy může analyzovat své přizpůsobení. Může jít do duchovního světa, nebo může jít do světa hmotného. Má možnost volby a tak jde, aby vyzkoušela svou svobodu. Jelikož je duše vědomá jednotka, má svobodnou vůli. Svoboda je neoddělitelnou součástí vědomí. Vědomá jednotka a svoboda jsou jedno a totéž. Vědomý atom znamená vybaven svobodou. Bez svobody je jenom hmota.

Student: Duše má svobodu, ale má poznání o různých aspektech reality?

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: Jelikož je duše velice malá, její svoboda je také nedokonalá. Duše v okrajovém postavení je velice zranitelná.

Svoboda neznamena absolutní svobodu. Existence duše je malá a proto její svoboda není dokonalá – je tam možnost pochybení. Svoboda nepatrné duše neznamena dokonalou svobodu. Úplná svoboda by znamenala dokonalou realitu, ale nepatrná duše je vybavena nejmenší atomickou svobodou. Takové je postavení atomů vědomí a to je důvod proč jsou tak zranitelné. Mohou se rozhodnout správně nebo nesprávně. Taková je pozice těch, kteří jsou umístěni v okrajovém postavení. Kdyby duše neměla svobodu v rozhodování, museli bychom obviňovat Boha za naše utrpení. Ale my nemůžeme vinit Boha. Počáteční bod utrpení duše je uvnitř jí samotné.

Utrpení podmíněné duše je podobné utrpení osoby, která je závislá na drogách. Předtím, než někdo začne užívat drogy, jeho první krok vedoucí k závislosti je zvědavost. Potom, co osoba určitý čas drogy užívá, zjistí, že bez toho nemůže být. Naše připoutanost k *māyi* je jako závislost na drogách. Nejdříve jsme zvědaví, ale když si navykne na intoxikaci iluze, jsme nuceni dále užívat tuto omamující hmotu. Kdybychom k tomu nepřilnuli, nemuselo se to stát. Ale jednou jsme začali, a do té míry do jaké tento návyk kultivujeme, nás intoxikace pohltí.

První příčinou našeho zapletení s materiální přírodou bylo naše sdružování se s *māyou* díky zvědavosti. A tak, do jaké míry se s ní přátelíme, do té míry přijde a pohltí nás. Tímto způsobem se ocitáme ve spárech *māyi*. Na začátku bylo naše zapletení velice jemné, jako když někdo experimentuje s drogami. Začátek naší hry s *māyou* bylo dobrovolné zneužití naší svobodné vůle a to nás přivedlo až do našeho současného stavu, kdy nás *māyā* pohltila. *Māyā* znamená naše přitažlivost k intoxikaci: kde je láska k vykořisťování, tam je *māyā*. A pravda je opak vykořisťování. Pravdu můžeme najít v odevzdání všeho Centru, Kṛṣṇovi.

Student: Když může duše v okrajovém postavení vidět jak realitu, tak iluzi, proč nemá dostatečné rozlišování, aby šla správnou cestou?

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Ona nemá skutečnou hloubku rozlišování, pouze malou schopnost rozlišování. Ale má ji. Jakkoliv malá je, existuje.

Student: Může jít také do duchovní říše Boha?

Śrila Śridhar Mahārāja: Ano, a některé duše tam jdou. Některé jdou na tuto stranu a některé na stranu druhou. Duše má nezávislost. Nejdou všechny na jednu nebo druhou stranu. Jinak by musel existovat nátlak. Ale žádný nátlak neexistuje. Je to svobodná volba; některé jdou na jednu stranu a některé na druhou.

Student: Existuje nějaké poznání, které přichází zvenku, nebo je možné pro duši v okrajové pozici, aby přijala pomoc od prostředníka zvenku?

Śrila Śridhar Mahārāja: Na každém stupni naší existence je vnější pomoc přítomná. Ale na nerozlišném stupni duchovní existence, v okrajové sféře, mohou pomoci pouze zástupci zvenku. Obyčejná svatá osoba nedokáže rozpoznat chyby nebo transcendentální vlastnosti nerozlišné duše. To je práce pro vyšší osobnost. Pouze Bůh Samotný nebo vysoká či zplnomocněná svatá osoba může pomoci duši v této pozici. Předpokládejme, že máš novorozené dítě. Pouze doktor, který je specialista s vyspělým poznáním, může léčit novorozeně. Ale když dítě trochu povyroste a může mluvit, samo může popsat příznaky jeho bolesti. Pak mu může pomoci i obyčejný doktor. Obyčejní světci nám nemohou pomoci na všech stupních života. Mohou nás vést a pomoci nám jen do určitého standardu. Ale Pán Samotný a ti vysoce zplnomocnění světci, kteří jsou s Ním v úzkém spojení, nám mohou pomoci na každém stupni našeho duchovního rozvoje.

Nejvyšší Subjekt

Otázka: Jak správně používat rozlišování a úsudek při našem hledání poznání Nekonečného?

Śrila Śridhar Mahārāja: Rozlišování může probíhat na různých stupních, ale musí mít spojení s vyšší sférou. Úsudek a rozlišování by měly být na správné úrovni. Úsudek a rozlišování vycházejí z naší strany, ale náš pokrok závisí na přízni z vyšší sféry – musí mít to spojení – a proto je nutné odevzdání. Poté k nám Pán přistoupí a vezme nás nahoru do oné vyšší sféry. Nějakým způsobem musíme prosit Nejvyšší Autoritu, aby nám udělila milost. Musíme pozvat vyšší Autoritu, aby nás přijala. Nezávisí to na naší vlastní schopnosti, ale na našem poddání se, na našem odevzdání. Já jako subjekt, nemohu udělat Nekonečného objektem mého rozlišování; je vždy Nejvyšším Subjektem. Nemohu udělat Boha objektem mého rozlišování. Je nadsubjektivní. Moje postavení, můj postoj, musí pozývat vyšší Autoritu, aby sestoupila na mou úroveň a pomohla mi, obdařila mě přízní. Skutečné rozlišování nebo poznání by nás mělo vést k sebeodevzdání. Odevzdání je nutné, aby přitáhlo pozornost Pána. Vše závisí na Jeho sladké vůli. Je Autokrat: Jeho sladká vůle je vším. To, abychom přitáhli Jeho sladkou vůli, abychom zvětšili naši negativní stranu, náš sklon k odevzdání, jak přitáhnout Jeho milost – to by měl být náš skutečný problém, chceme-li pokročit v duchovním životě. A abychom přitáhli Pánovu pozornost, všechny naše kvalifikace musí být negativního charakteru – musíme být odevzdání, poddajní, pokorní. A pak můžeme vyjádřit naši pozici modlitbou: „Ó můj Pane, jsem v největší nouzi; bez Tvé milosti to nezvládnou. Jsem bezmocný. Bez Tvé přízně nemohu existovat.“ Tento druh touhy, dychtivosti a potřeby Jeho milosti nám pomůže. Jinými slovy, musíme zvětšit naši negativní povahu a tímto způsobem přitáhneme pozitivního – Kṛṣṇu.

Poté vyvineme správné rozlišování, protože pak bude náš subjektivní charakter jednat pouze jako Jeho prostředník. Bude nás inspirovat zevnitř ve všech našich činnostech. Naše rozlišování bude použito pro vykonávání Jeho nařízení. Nebudeme mít žádný

vlastní zájem, žádné původní rozlišování. Budeme vykonávat Jeho nařízení, nebo nařízení vyššího zástupce Nejvyššího Pána. Naše vlastní rozlišování můžeme použít v záležitostech nižšího typu při vykonávání vyššího nařízení. Ale náš postoj vůči Pánovi, který je výš než my, bude vždy v odevzdání, podřízení se, poslušnosti, věrnosti, nepodmíněném otroctví. Otročká mentalita nám pomůže vstoupit do vyšší sféry. Když se skutečně budeme cítit nízkými a v nouzi, pak z této vyšší sféry přijde přisun milosti. To by mělo být vždy hlavním bodem v našem myšlení. Vysoký a nízký. Subjektivní a objektivní. A Kṛṣṇa není podřízen žádnému zákonu, je Autokrat. To jsou informace, které musíme mít neustále na paměti. Vše se pohybuje podle Jeho sladké vůle. Naším problémem tedy je, jak přitáhnout Jeho pozornost. To bude možné pouze zvýšením naší negativní tendence, dokázat Mu, ‚bona fide‘ způsobem, že jsem skutečně v největší nouzi. Tehdy vyvineme správné rozlišování a poznání; tj., že naše rozlišování bude použito pro vykonávání Jeho nařízení.

Otázka: V Śrī Īsopaniṣad je *mantra*:

**vidyām cāvidyām ca yas
tad vedobhayaṁ saha
avidyayā mṛtyuṁ tīrtvā
vidyayāmṛtam aśnute**

Śrīla Bhaktivedānta Swāmī to přeložil následovně: „Pouze ten, kdo se naučí jak procesu nevědomosti, tak transcendentálnímu poznání, může transcendovat vliv opakovaného zrození a smrti a prožívat plnou blaženost nesmrtelnosti.“ Co to znamená učit se oběma procesům: nevědomosti i poznání?

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: Jeden je negativní a druhý pozitivní. Poznání znamená vědět co je špatně a opustit to a rozpoznat co je pravda a přijmout to. Rozumíš? Kultivovat poznání o nepravdě a pravdě znamená vědět: „To je nesprávné, musím to zamítnout, to je pravda, musím to přijmout.“ Tak lze porozumět tomuto verši. Poznat špatné, učit se co je špatné, znamená vědět, kdy je nějaká věc špatná a zamítnout ji a kultivovat pravdu znamená přijmout

ji. Není to tak, že bychom se měli učit špatnému a přijímat to. Tato *mantra* nám radí zamítnout nepravdu a přijmout pravdu. Měli bychom vidět nedostatky *māyi* (iluze). Musíme vědět: „Ó, to je *māyā* (iluze). To je špatné, beznadějně a nežádoucí.“ Musíme se naučit vyhýbat těmto věcem. Musíme zamítnout nevědomost a snažit se dosáhnout vědění, poznání. Měli bychom se snažit pochopit světlou stranu a směřovat ke světlu, přijímat ji víc a víc a postupovat k pravdě.

Otázka: Německý katolický filozof z patnáctého století, Mikuláš z Kusy učil doktrínu *Realizované nevědomosti*. Jak se to dá pochopit z hlediska Vaišnavské filozofie?

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Můžeme přijmout světlou stranu: realizovaná nevědomost je z našeho hlediska *jñāna-sūnya bhakti*, poznání bez oddanosti. Realizovaná nevědomost znamená přestat v tomto světě s kalkulací a odevzdat se: ztratit víru v kalkulaci, v naši subjektivní schopnost kalkulace a odevzdat se Nejvyššímu. Tak lze vyjádřit *jñāna-sūnya bhakti*. „Realizovaná nevědomost“ je, když je realizována hranice učenosti, když osoba dojde k závěru: „Jsem konečný, mé učení je také omezené. Učení ze mne nemůže udělat bona fide tazatele na Nekonečného. Je lepší odevzdat se Nekonečnému a nechat pracovat Jeho uvnitř nás pro náš nejlepší zájem. Podřízení se, odevzdání Nekonečnému, je nejvyšší stupeň učení. „Realizovaná nevědomost“ znamená dojít k závěru, že my nemůžeme poznat Nekonečného. Když se On Sám nechá poznat, pak Jej můžeme poznat; jinak ne.

Otázka: Mikuláš z Kusy řekl: „Bůh je nepochopitelný myslí.“ Co říkáte vy?

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Ano, pouze skrze oddanost a Jeho milostí lze Boha poznat. Naše kultivování poznání nám Boha nedá. Tam poznání selhává – chceme-li zkoumat Boha, Nekonečného. Jenom Jeho milost nám Ho může dát. Musíme přejít na stranu oddanosti a vzdát se poznání. Naše snaha spoléhat na rozsáhlé poznání ustane, když přijdeme do kontaktu s Nekonečným. Poznání má své hranice. A když poznání selže, začíná víra. Poznání selže a začne se vyvíjet víra. Musíte vyvíjet víru a vzdát se naděje v poznání. Výzkumná laboratoř vám nemůže dát Boha.

Když se ruský kosmonaut Jurij Gagarin vrátil z vesmíru, jedna starší dáma se ho zeptala: „Byl jste tak vysoko – viděl jste tam Boha?“ Ale on byl ateista a řekl: „Bůh je jako kuň, který tahá náš vůz. Na co si myslíte, že Bůh je? Využíváme Boha pro naši službu. S našim poznáním a s naší výzkumnou vědou jsme přinutili Boha, aby nám sloužil.“ To je pyšné chvástání vědy: „Zaměstnali jsme Boha ve službě nám; stojíme výše než Bůh, jsme Mu nadřazeni. Bůh je našim stvořením.“ Jakoby byl výtvozem určité napůl šílené skupiny společnosti.

Otázka: Mikuláš z Kusy také učil, že „v Bohu jsou i protiklady v souladu.“ Protiklady – nejmenší i největší – se scházejí v Bohu.“ Jaké je vaše pochopení?

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Nejen velké a malé, ale dokonce i dobré a zlé, protikladné skupiny, všechno je v Bohu harmonizováno. Dobré-zlé, přítel-nepřítel, všichni jsou tam zharmonizováni a přizpůsobeni. A ztrácejí svůj jed; vše se stává dobrým. On je všezahrnující, všeharmonizující, všepřizpůsobující princip – přímo i nepřímo. Teze a antiteze nacházejí své nejvyšší syntéze v božské koncepci Kṛṣṇy.

Věda versus nevědomost

Student: Dokončil jsem svá studia a nyní mám přestávku, prázdniny.

Śrila Śridhar Mahārāja: Neber to jako urážku, ale to, že jsi zapojen do současného systému vzdělání, znamená, že se vnořuješ hluboko do oceánu nevědomosti. Děláš pokrok v oceánu nevědomosti.

Student: Co tím myslíte?

Śrila Śridhar Mahārāja: Jelikož studuješ nevědomost, postupuješ opačným směrem od pravdy. Učí tě, že ty a ostatní duše jako ty jsou subjekty – středy vesmíru – a všechny věci kolem nás jsou objekty, určené pouze pro naše vykořisťování. Učí tě, že jsme vykořisťovateli a že celé prostředí je určeno pro naše vykořisťování. To je základ, na kterém je založen současný systém vzdělání – koncepce, která je naprosto nepravdivá.

Ve skutečnosti, my nejsme subjekty, střed vesmíru. Příčina je ve vyšším světě. Kṛṣṇa je Nejvyšší Absolutní Pravda. Pouze Jeho vůlí je vše stvořeno. On řekl: „Budiž světlo,“ a bylo světlo; „Budiž voda,“ a byla voda; „Budiž země,“ a byla země. Jeho vůle je všemocná. Toto vědění je skutečným vzděláním – subjektivním učením. To, co zde vnímáme, vzešlo z božské vůle. Jako kouzelník může ukázat jednu věc tobě a něco zcela odlišného mně. Nejvyšší Subjekt, Univerzální Subjekt, má takovou moc. Naše idea je tedy zcela opačná než idea těch, kteří obhajují fosilismus. Není pravda, že fosilie se odnepaměti vyvíjejí do tohoto světa zkušenosti – je to pravý opak. Proto, chápeme-li svět na báze fosilismu, ponořujeme se hluboko do velkého oceánu nevědomosti.

Bhaktivedānta Swāmī Mahārāja požádal několik svých žáků, kteří byli výzkumnými pracovníky, aby rozdrtili Darwinův fosilismus, což je idea, že vše pochází z fosilií (zkamenělin). Tato idea musí být rozbita. Není to tak.

Vše pochází seshora. To, co vnímáme v současnosti, je jako stav hypnózy. V procesu hypnózy může hypnotik odtáhnout naše vědomí od čehokoliv a ukázat nám jiný druh vidění reality. Podobně, Bůh je svobodný a cokoli si On přeje, stane se realitou.

Cokoli si představí se stává realitou (*satya-sankalpa*). Může nás přinutit vidět něco určitým způsobem a my to nemůžeme vidět jinak.

Dokážeš-li pochopit tento princip, pochopíš, že u Boha je možné všechno. Pak můžeš nabýt určitou víru v Božství. Božství znamená původ stvoření. A přesto je toto stvoření pouhou bezvýznamnou částí Jeho božské povahy. Má nekonečné vlastnosti a činnosti. A tento svět, ve kterém žijeme, je pouhou zanedbatelnou částí kosmického projevení. Celý základ všeho je v Něm. Přichází seshora dolů, nikoli zdola nahoru. Myšlenka, že vše se vyvíjí zdola nahoru, musíme říct – ne. Fosílie není dokonalá nebo dostatečná věc na to, aby toto všechno stvořila. Tvrdit, že inteligence pochází z fosílií, je koncepce bláznů.

Inteligenci lze zachytit všude. Když něco analyzujeme, najdeme vyšší rozum, vyšší inteligenci. Vědci jsou udiveni když pozorují inteligenci, která se nachází v přírodě. Snaží se objevit vyšší a vyšší zákony. Avšak všechny tyto zákony již existují. Pouze tito pošetilci si nejsou vědomi, že vysoce jemný stupeň zákona existuje už dlouho před jejich „objevy.“ Úžasné zákony přírody existovaly dlouho před jejich objevy. A to je očividné všude. Fyzikální zákony přírody neexistují díky jejich stvoření. Stvořili vědci zákony přírody? Mohou objevit tolik věcí, ale inteligence uvnitř přírody již existuje. A je tu něco víc: energie existuje všude. Odkud pochází? Vědci, inteligence umožňující objevit nějakou věc – odkud to pochází? Pochází to z mozku? Nebo je to pouhá část neživého těla? Pochází inteligence odněkud jinud?

Vědomí, duch, je všeprostupující. Je přítomen dokonce i ve stromech, kamenech, zemi, éteru, vzduchu, všude. A abychom poznali pravdu, musíme se spojit s vědomým principem Nekonečného. Kdo je Nekonečný? Je všemocný, vševědoucí, všepříznivý a všemilující. Naše skutečná touha musí být: získat přímé spojení s Ním, opouštějící kouzlo Jeho stvořené hmoty. Měli bychom chtít zjistit jak můžeme získat spojení se Stvořitelem Samotným.

A On není pouhým Stvořitelem. Tento stvořený svět je nižšího řádu. Existuje i vyšší stvoření ve sféře reality, která je nekonečně

vyšší než tento svět zkušenosti. Měli bychom se dotazovat, jestli je pro nás možné žít v této zemi. Měli bychom se snažit pochopit, jaké úrovně reality jsou v této sféře vědomí a jak můžeme postoupit výš a výš v této sféře. Měli bychom se na to dotazovat a zjistit, jak se tam lze dostat. Musíme se snažit pochopit, jaký je klíč pro vstup do tohoto transcendentálního přibytku. To by měl být základ našeho hledání pravdy. Musíme se ptát jak se osvobodit od sféry odříkání a sféry vykořisťování.

Jednou se Kṛṣṇa vydal ke Kuruovcům, do tábora Duryodhany a Dhṛtarāṣṭry, s pokusem sjednat mír. Tehdy Karṇa, Duryodhana a ostatní ze skupiny, se pokusili Kṛṣṇu svázat a uvrhnout do vězení. Mysleli si, že když bude Kṛṣṇa uvězněn, celý tábor Pāṇduovců bude automaticky poražen. Věděli, že Kṛṣṇa byl životem, duší a poradcem jejich nepřátel, Pāṇduovců. Uvažovali: „Nyní jsme polapili Kṛṣṇu; musíme Ho ihned uvěznit.“ Ale když Ho chtěli svázat, Kṛṣṇa projevil Svou Vesmírnou Podobu.

Tehdy projevil Svou Božskou Povahu takovým způsobem, že muži, kteří Jej chtěli svázat, byli zmateni. Mysleli si: „Kdo On je?“ Když Kṛṣṇa projevil Svou Vesmírnou Podobu, která měla tisíce hlav, rukou a nohou, mysleli si: „To je ale gigantická věc! V tomto zjevení nacházíme na jedné straně Baladevu, na druhé je Arjuna, dále Bṛghu a jiní. Jak Ho můžeme svázat? Nemůžeme!“ Byli zmateni.

Když tehdy Kṛṣṇa projevil Svou Vesmírnou Podobu ve shromáždění Kuruovců v Hastinapuře, ti, kteří tam byli přítomni, začali Kṛṣṇu oslavovat. Bhīṣma, Drona, Nārada a Vyāsa, ti všichni tam byli přítomni a začali opěvovat Kṛṣṇovu slávu. Když slepý král Dhṛtarāṣṭra slyšel jejich hlasy, byl okouzlen a modlil se ke Kṛṣṇovi: „Nemohu Tě vidět, jsem slepý. Ale slyším jak tyto velké osobnosti opěvují Tvou slávu, poté, co shlédli Tvou úžasnou podobu. Můžeš učinit cokoliv. Odstraň na chvíli mou slepotu. Dovol mi spatřit Tvou postavu a barvu. Dovol mi spatřit krásu, kterou všichni tolik oslavují. Poté mě můžeš opět uvést do stavu slepoty.“ Kṛṣṇa odpověděl: „Není potřeba odstraňovat tvou slepotu. Stačí když Já nařídím, abys Mě viděl a uvidíš Mě.“

To je způsob jak Jej lze spatřit. Naše vize Boha závisí na Jeho

vůli. Není to oko, které Ho vidí, ani ucho, které Ho slyší. Nachází se nad smyslovým vnímáním. Pouze Jeho vůlí Jej můžeme spatřit. Řekl: „Uvidíš Mě,“ a Dhṛtarāṣṭra Ho viděl. I když byl slepý, přesto viděl Kṛṣṇovu Božskou Podobu. Kdo je potom Kṛṣṇa? Když Jej hluchý může slyšet a slepý vidět, jaká je pak povaha této Božské Podstaty, kterou je Kṛṣṇa?

Jindy, když Arjuna chtěl spatřit Vesmírnou Podobu Kṛṣṇy – Viśvarūpu – Kṛṣṇa řekl: „Dobře, Arjuno, pohlédni na Mě!“ Arjuna uviděl Jeho Vesmírnou Podobu. Kṛṣṇa se ho zeptal: „Co vidíš?“ Arjuna odpověděl: „Vidím tolik úžasných Božských Podob. Je to div divů!“ Kṛṣṇova sladká vůle je tedy základem všeho. Žijeme ve vzájemném vztahu s touto Absolutní Mocí. V prostředí, ve kterém nyní žijeme, není nic stálé. Veškerá důležitost spočívá na božské vůli Pána. Je příčinou všech příčin. Z Něj je projeven tento svět a Jím je také udržován.

Sféra odevzdání je mnohem výš než tato světská sféra. A nám bylo řečeno, že odevzdáním, oddaností, můžeme získat přímé spojení s centrem všeho, co existuje. Čili, naše rada vědcům je: „Doktore, vyléč sám sebe! Přišel jsi dát světu mnoho oslnivých modelů civilizace, ale nejdříve bys měl plně vyléčit sám sebe. To, co nabízíš je falešné. Zákony přírody, které vládnu všemu co nás obklopuje, existují pouze sladkou vůlí Nejvyššího. Zákony přírody nejsou nehybné. Jejich zdrojem je sladké vůle Autokrata. A tak to, co víte vy – není nic, není to žádné poznání.“ Zákony přírody mohou být kdykoli změněny sladkou vůlí Nejvyššího Autokrata a mohou být zcela nahrazeny jinou sérií zákonů. Náš způsob vnímání reality je v Jeho rukou. Může snadno říct: „Ó, Arjuno, ty vidíš to, ale Já jsem takový.“ A Arjuna řekne: „Ano, nyní vidím kdo jsi.“ Jeho vůlí může být něco viděno jedním způsobem a v dalším okamžiku může tuto vizi reality změnit. A tak poznání, které nabudeme skrze materialistické vzdělání, nemá žádnou hodnotu. A s tímto poznáním bychom měli s nadšením začít hledat Śrī Kṛṣṇu, Realitu Překrásného.

Kṛṣṇa je kouzlo zosobněné. Je všeokouzující Absolutno. Naše vnitřní potřeba je nalézt sladkost, krásu, *rasu*, *ānanadam*, extázi, štěstí. Každý to chce. Nikdo neřekne: „Nechci štěstí.“ Nikdo,

od nejnižšího ateistu až po nejvyššího teistu, to nemůže popřít. Všichni řeknou: „Ano, chci extázi; chci sladkost, štěstí, mír.“ To je potřeba, která je společná u všech myslících jednotek. Od nejhoršího ateisty k největšímu teistovi – ať už je jejich koncepce jakákoliv – všichni chtějí spokojenou existenci. Naše přímá potřeba může být naplněna u Něj, Śrī Kṛṣṇy, Reality Překrásného. On Samotný je *raso vai sah*: extáze, krása. Musíme začít naše hledání této věci.

Neztrácejte ani okamžik vašeho času. Nepromarněte ani minutu honbou za divokými husami. Vzdejte se všeho. *Sarva dharmān parityajya*. Zanechte toho. Vzdejte se všech druhů povinností, kterými se nyní plně zaměstnáváte. To vše je bezcenné. Začněte hledat tento božský princip, který je Stvořitelem, Pánem všeho a naplněním všeho. Hledejte Jej přímo. Vzdejte se takzvaných závazků a povinností ve vašem relativním postavení. To vše je mylným pochopením a pohledem z vaši současné chybné pozice. Nespolehejte na ně. Začněte přímé hledání prvotní příčiny, z které se vše projevuje jako zázrak. Je naplněním našich životů. Je naplněním každé atomické existence ve všech světech.

Musíme se snažit kráčet ke Kṛṣṇovi s Jeho požehnáním na našich hlavách. A Jeho prostředníci nám poskytnou důležitou pomoc v tomto směru. Ostatní nám nemohou pomoci v našem vnitřním hledání; musíme přijmout útočiště u světců. Musíme přijmout útočiště u Jeho Svatého Jména; je neoddelitelné od Jeho existence. Zvukový aspekt Božství nám ve velké míře pomůže na naši cestě zpět k Bohu. Jeho Svaté Jméno je našim sloganem, našim válečným pokřikem: „Hare Kṛṣṇa!“ S tímto sloganem budeme kráčet s Jeho pravými představiteli. Musíme je následovat a opustit všechny jiné možnosti a závazky, takzvané životní vyhlídky. Nejsou ničím; nemají žádnou hodnotu.

Student: Ve světě je mnoho nespravedlnosti, mnoho nečestnosti... Jak si to máme vysvětlit?

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Čestnost nebo nečestnost – to vše je falešné. Je to jako sen. Někdo může mít dobrý nebo špatný sen. V každém případě je to pouhé snění. A tak bychom neměli marnit energii, abychom odstraňovali nečestnost a pomáhali nastolit

čestnost. Čestnost, nečestnost – to vše je falešné, naprosto falešné. V Caitanya-caritāmṛtē (Antya-lilā 4.176) je psáno:

**„dvaite‘ bhadrabhadra-jnana, saba - ,manodharma‘
,ei bhala, ei manda‘, - ei saba ,bhrama‘**

„V materiálním světě je koncepce dobra a zla pouhým mentálním výmyslem. Proto je názor: ‚To je dobré a to je zlé,‘ chybný.“ Základ tohoto pochopení je chybný. Není tam náš skutečný zájem. Je to falešná stopa, kterou následujeme. Tímto směrem nedojdeme k našemu naplnění. V tomto materiálním světě je velmi malý rozdíl mezi čestností a nečestností. Všechno v tomto světě je založeno na podvodu. Vše je podvod. Existují různé druhy podvodů, ale vše je to podvod. Jakákoli čestnost či nečestnost je iluze. Někdo může mít dobrý nadějný sen, nebo hrozný sen. Ale oba jsou sny. Oba jsou nepravdivé. A čestnost v tomto světě je také falešná; je to mentální výplod. A co je očividným zlem v této relativní koncepci zla, je také falešné. Proč ztrácet čas honbou za divokými husami? Vždyť tyto relativní koncepce spravedlnosti a nespravedlnosti jsou falešné. Ať už je to dobrá naděje nebo planá naděje, všechny naděje ve sféře iluze jsou založeny na mentálním výmyslu.

Student: Ale ve světě je tolik lidí, kteří hladovějí. To se zdá nespravedlivé.

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: Co říci o hladovění – ocitáme se v jeskyni – jsme uvěznění v kleci. To není pro duši vůbec dobré. Celý svět – slunce, hvězdy, měsíce, oceány, hory – vše zaniká a znovu přichází a trvá. Můžeš být pánem všeho, co prozkoumáš, ale budeš pánem pouze na kremační půdě. „Ó, všechno odchází. Každou vteřinu vše zaniká!“ Anglický básník Grey napsal ve svém žalozpěvu:

„Chlouba erbu, pompa moci,
na všechnu tu slávu a vše, co kdy bohatství přineslo,
stejně nevyhnutelná hodina čeká.
Cesta slávy vede jen do hrobu.“

Všechno zde vede jenom do hrobu a zanikne.

Student: To, na co se chci zeptat já, je, jak si máme vysvětlit tuto nespravedlnost. Víím, že říkáte, že zde není rozdíl. Ale proč existuje utrpení?

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: Příčinou je zneužití svobodné vůle *jívy*, duše. Zneužití bohatství, které ti bylo dáno.

Student: Dáno Nejvyšší Mocí?

Śrīla Śrīdhar Mahārāja: Nejvyšší Mocí. Jako část určité energie, máš svobodnou vůli, která v tobě věčně existuje. A zneužitím své svobody ses rozhodl, že se staneš králem ve smrtelném světě. Tak jako je vyobrazen Satan v Miltonově Ztraceném ráji. Chtěl raději vládnout v pekle než sloužit v nebi. Zneužitá svobodná vůle – jako slabé, zranitelné děti, které zneužily svou svobodnou vůli, jsme přišli sem, abychom vládli všemu, co uvidíme – vládli v pekle. Vnitřní přizpůsobivost je vrozenou vlastností duše. Mohli bychom si vybrat službu v nebi. Pak by naše touhy byly naplněny. Ale my jsme si vybrali nesprávnou věc. Vydali jsme se špatným směrem. Chtěli jsme být vládci. Nevybrali jsme si otroctví ve vyšší říši; vybrali jsme si vládu v pekle.

Tento hmotný svět je peklo, země utrpení. A zde čelíme různým druhům utrpení. Nejhlavnější jsou: zrození, smrt, stáří a nemoc. Tyto nežádoucí věci existují v pekle. Je tu ale malý rozdíl. Když chceš žít v nebi, musíš tam žít jako odevzdaná duše. Je to mnohem vyšší druh existence než je tato. A nakonec zjistíme, že sloužit v nebi je nekonečně lepší než vládnout v pekle.

Duchovní evoluce

Otázka: Chtěl bych vědět něco víc o postavení žen ve vaší tradici. Je ženám dovoleno účastnit se procesu praktikování, uctívání a projevování své oddanosti?

Śrila Śrīdhara Mahārāja: Kdo je nyní ženou nemusí být ženou ve vyšší říši. Kdo je zde mužem, nemusí být mužem tam. Tělo je jenom oděv. Duše má svůj mentální oděv a podle něho dostává fyzický oděv, hmotné tělo. Identita pohlaví znamená tělo a mysl. A tak podle identity pohlaví v této sféře nelze s jistotou určit zda bude stejná ve vyšší říši. Ale v duchovním světě mají ženy vyšší, jasnější vyhlídky.

Ten, kdo je v duchovním světě ženou – kdo dosáhl tuto podobu realizace duše – tam zastává lepší a vyšší postavení než muži. Zde, ve sféře vykořisťování, mají muži lepší postavení. Ale tam, ve sféře podřízení se a odevzdání, je ženská podoba mysle prospěšnější než mužská. Negativní aspekt podřízení se je hodnotnější ve spojení s Kṛṣṇou. Nejvyšší pozitivní je Kṛṣṇa Samotný. A Jeho energie je negativní povahy. My patříme do skupiny negativní energie, ne k ovládající skupině. Pán Samotný je vlastníkem energie.

Otázka: Oslovujete Kṛṣṇu jako On. Znamená to, že Kṛṣṇa je projeven jako mužská osobnost?

Śrila Śrīdhara Mahārāja: Ano, mužská. To znamená, že je ovládající polovina. Ovládající polovina Absolutního. A ostatní jsou Jím ovládáni. Absolutní Pravda se skládá ze dvou polovin: mužská, neboli ovládající polovina a ženská, neboli ovládaná polovina. Pozitivní a negativní. Podobá se to koncepci protonu a elektronu, pozitivního a negativního. Proton je ve středu a elektron, a jiné nesčetné elementární částice, jsou jako mnoho planet, které obíhají kolem centra.

Otázka: Věříte ve všeobecnou koncepci rovnosti?

Śrila Śrīdhara Mahārāja: Žádné dvě věci si nejsou rovné – ani v tomto, ani v duchovním světě. Žádné dvě věci nemohou být nikdy stejné, ani si nemohou být rovné. Vše má své specifické vlastnosti. Jeden atom se liší od druhého atomu, jeden elektron se liší od druhého elektronu. Jinak to nemůže být. Všechno má svůj

určitý rozdílný charakter.

Otázka: Jak můžete zjistit jestli je jedna věc nadřazena druhé?

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Musíme posoudit věc z univerzálního hlediska. Jdeme-li posuzovat věc, musíme posoudit její kvalitu na základě jejího spojení s Centrem. Toto měření lze určit podle standardu extáze, *rasy*, tak jako je zlato standardem pro měření hodnoty různých měn. Existují různé měny: libra, rubl, dolar, rupie, jeny – ale běžný standard pro určení jejich hodnoty je zlato. Stejným způsobem mohou existovat různé druhy kalkulace něčeho vztahu s Absolutním na bázi *rasy*, extáze, neboli božské lásky. *Rasa* je také vědecky rozdělena do pěti skupin: *śānta* – pasivní, *dāsya* – služebnická, *sakhya* – přátelská, *vātsalya* – rodičovská a *mādhura* – manželská. A tyto skupiny jsou potom znovu rozděleny podle stupně nebo intenzity *rasy* v každé skupině. Konečná *rasa*, *ānandam*, štěstí – je běžný standard, podle kterého můžeme posoudit, které náboženství je vyšší nebo nižší.

Chceme-li ustanovit hodnotu věci, musíme zjistit kolik běžných požadavků naplňuje. Například jídlo je běžnou potřebou. V době hladu nemůžeme jíst dolary. Ale ten, kdo vlastní jídlo, má dobré postavení. Nemůžeme žít bez jídla. Dolary nepotřebujeme vždy, ale jídlo ano. Člověk nemůže přežít bez jídla. Je to nepostradatelná nutnost pro všechny. Podobně, je radost vnitřní potřebou pro každou duši, každou živou věc. A tak pozici určité náboženské koncepce lze měřit podle vývoje *rasy*, která tam je.

Existují různé nabídky v náboženských koncepcích různých lidí. Jsou křesťané, buddhisté, muslimové a židé. Dále ti, kteří následují Védské doktríny, jsou: Vaiṣṇavové, śāṅkarité a mnoho jiných. Ale když chceme posoudit hodnotu jednotlivých náboženských koncepcí porovnávací studií, musíme je zhodnotit podle tří věcí: *sat*, *cit* a *ānandam*. To znamená, že musíme prozkoumat, do jaké míry je náboženství trvalé, věčné; jaká je jeho kvalita, jaký stupeň poznání nabízí a jaký nabízí stupeň *rasy*, *ānandam*. Musí obsahovat tyto tři věci: existenci, vědomí a potravu vědomí – extázi, štěstí. Náboženství musíme porovnávat na základě těchto tří věcí.

A tak se můžeme ptát: „Co nabízí islám, křesťanství, judaismus nebo buddhismus v otázce existence, poznání a extáze, které

jsou cílem všech náboženství?“ Křesťanství, islám, Vaiṣṇavismus – existuje mnoho náboženských koncepcí. Musíme je porovnat a pak přijmout tu nejlepší. Každé náboženství má určitou podobu. Jednotlivá náboženství by se neměla zavrhnout, neboť existují ti, pro které jsou v současnosti užitečná a vhodná. Ale podle našeho pochopení – Kṛṣṇa je zosobněním extáze a krásy. A tak nejvyšší náboženský proces pro dosažení nejvyšší extáze je hledání Śrī Kṛṣṇy, Reality Překrásného. Ale jakým způsobem máme hledat? Skrze oddanost. A co je to? Odevzdání. Co je odevzdání? Obětování se, sebeodevzdání – zemři, abys žil. A co je žítí? Život v lásce, *kṛṣṇa-premē*, božské lásce. Celou věc lze popsat dvěma slovy, *kṛṣṇa-prema*. Hledání Śrī Kṛṣṇy je *sambandha-jñāna*, neboli pochopení našeho vztahu s objektem našeho naplnění. Co je tedy ono hledání a jaký je jeho konec? Několika slovy, v kostce, jsme všechny tyto věci popsali v titulu naší knihy: Hledání Śrī Kṛṣṇy, Reality Překrásného.

A to je možné pochopit s pomocí Śrī Gurua a jeho milosti: lze říci, že potřeba *gurua* zde existuje a je univerzální. Chybovat je lidské, ale nedopouštět se chyb je také náš vnitřní sklon. Śrī Gurudeva přichází, aby nám dal úlevu od našich vnitřních potíží. Tímto způsobem může být rozvinuta koncepce *gurua*. Potřeba *gurua* může být odvozena od univerzálního fungování přírody, která se nachází kolem nás.

A odtud se postupně vyvine k Absolutnímu. Nakonec koncepce *gurua* dojde ke Kṛṣṇovi. V nejvyšším smyslu je *guruem* Kṛṣṇa. Kdo může odstranit všechny naše pochybnosti a zodpovědět naše dotazy? Je to Samotný Kṛṣṇa. Postupně se naše víra vyvine a přivede nás k tomu, kdo objasní všechny naše pochyby. Můžeme mít pochybnosti za pochybnostmi. Jedna pochybnost zmizí a mohou přijít tisíce dalších, ale *guru* je ten, kdo může objasnit všechny naše pochyby, *bhidyate hṛdaya-granthiś chidyante sarva samśayāḥ* (Śrīmad-Bhāgavatam 1.2.21). Ten, kdo dokáže odstranit veškerou nedůvěru v naší mysli, je (ú)plný. Tímto způsobem musíme postupovat. Počátek naší víry může začínat v intelektualismu, ale jeho cíl je transcendentální. Počátek našeho hledání a jeho cíl se nakonec sejdou. Počátek víry vychází z energie

Kṛṣṇy a poté, co projde celým nekonečnem, dojde opět k energii, kde získáme naše věčné postavení.

Vědomí Kṛṣṇy znamená Nekonečno v konečném: láskyplné spojení konečného s Nekonečným mu pomáhá žít v nekonečnu. Konečný, s podporou Nekonečného, se může stát nekonečně zásoben. Náš Guru Mahārāja uvedl příklad, že když se chudá dívka provdá za prince, i když ona sama nevlastní nic, díky jejímu láskyplnému vztahu s princem, se z ní stane princezna. A tak ten, kdo nemá nic, pouze přátelský vztah, může ovládat všechno. To je povaha vědomí Kṛṣṇy.

Tímto způsobem se může něčí zdroj znásobit. *Jīva*, duše, je svou vnitřní povahou nepatrná; je nekonečně malým bodem z bodů, ale když přijde do spojení s Absolutním, získá všechny výhody života s Absolutním. Pak on nebo ona vlastní celek. energii nebo sílu někoho nelze skutečně zjistit bez toho, abychom zvážili jeho vztah s ostatními. Izrael je malá země. Rusko by ji mohlo ovládnout za pět minut, ale je tu Amerika. A tak, když chceme posoudit sílu nějaké věci, musíme vzít do úvahy její vztahy, spojení a přátele.

Existuje příběh, který ukazuje, jak malý ptáček dokázal pohnout oceánem a dokonce jej celý ovládnout. Jednou malý ptáček snesl vajíčka na břehu oceánu, ale oceán vejce odnesl. Když oceán odnesl jeho vajíčka, ptáček se rozzlobil a žádal je zpět. Oceán je však nevrátil. Pták šel za svým pánem, který zas šel za svým pánem, až se to nakonec dostalo ke Garuḍovi, vládci všech ptáků. Garuḍa je služebníkem a ptačím přepravcem Viṣṇua. A Garuḍa přišel na pomoc tomuto malému ptáčku. Pohrozil oceánu: „Když okamžitě nevrátíš tomuto malému ptáčku jeho vajíčka, vypiju tě do poslední kapky.“ Oceán musel poslechnout. Tímto způsobem byl nekonečný oceán překonán malým ptáčkem. Jako hlavní myšlenku tohoto příběhu, Pandit Viṣṇu Sharma, uvedl: „Když zkoumáme osobu, musíme zvážit její přátele a přátele jejich přátel. Bez toho bychom se neměli pokoušet měřit sílu určité věci.“ Díky společnosti přátel byl podroben oceán. Stejně tak, ten, kdo se bude přátelit s Nekonečným, si může podmanit Nekonečného.

Čistá oddanost

Jednou měl Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura sen, ve kterém putoval po obloze a zpíval Svatá Jména. Přišel k soudu Yamarāji, kde seděl samotný Yamarāja spolu Brahmou, Nāradou a dalšími, a probírali verš z Bhagavad-gīty (9:30):

**api cet sudurācāro
bhajate mām ananya-bhāḥ
sādhur eva sa mantavyaḥ
samyag vyavasito hi saḥ**

Všeobecný význam verše je: „Dokonce i když se někdo dopustí zavrženíhodného skutku, pokud je to oddaný *ananya-bhāḥ*, který Mě uctívá čistou oddanou službou osvobozenou od *karmy* a *jñāny*, měl by být považován za svatého, neboť jedná pouze pro Můj zájem a jeho odhodlání je pevné.“

Zde Kṛṣṇa říká: „Ať už vykonal cokoli, když to udělal výlučně pro Mě, měl by být považován za Mého oddaného. *Samyag vyavasito hi saḥ*. A cokoliv on dělá je stoprocentně správné.“ Ale v další pasáži je uvedeno: *kṣipram bhavati dharmātmā*: „Velice brzy se stane ctnostným; stane se *dharmātmā* – oddaný.“

Když Yamarāja, Brahmā a Nārada probírali tento bod, vyvstala otázka. Kṛṣṇa říká: *bhajate mām ananya-bhāḥ* – „ten, kdo je Můj výlučný oddaný.“ Tu vyvstává otázka: „Co je výlučná oddanost nebo *ananya-bhajana*?“ Kṛṣṇa praví: „vzdej se všech náboženských koncepcí a odevzdej se Mně.“ *Sarva dharmān parityajya, mām ekaṁ śaranam vraja*. To je výlučná oddanost. Ale když někdo praktikuje výlučnou oddanost, potom už je *dharmātmā*, už je ctnostný. Proč tedy v dalším verši Kṛṣṇa říká: „Brzy se stane *dharmātmā*?“ Jak tomu máme správně rozumět? Kṛṣṇa říká:

**kṣipram bhavati dharmātmā
śāśvac-chāntim nigacchati
kaunteya pratijānīhi
na me bhaktaḥ praṇaśyati**

„Brzy se stane ctnostným (*dharmātmā*) a dosáhne trvalý klid. Ó synu Kuntí, směle vyhlášuj, že Můj oddaný nebude nikdy poražen.“

To je všeobecný význam tohoto verše. Kṛṣṇa říká Arjunovi: „Brzy se stane *dharmātmā*. Můj oddaný není nikdy zničen. Jdi a vyhlas to veřejně.“ Kṛṣṇa říká, že poté, co se oddaný stal *ananya-bhāk* – poté, co se vzdal všech druhů povinností a odevzdal se Kṛṣṇovi – pak se opět stane ctnostným oddaným člověkem.

Když Brahmā, Nārada a Yamarāja probírali tento bod, uviděli Bhaktivinodu Ṭhākuru jak kráčí po nebi a zpívá Svatá Jména. Jeden z nich navrhl: „Tam je čistý oddaný. Mohl by nám povědět skutečný význam.“ Pozvali Bhaktivinodu Ṭhākuru mezi sebe a zeptali se: „Jak si máme vysvětlit tyto body? Kṛṣṇa řekl, že ten, kdo se zřekl všech druhů povinností a odevzdal se Kṛṣṇovi, je výlučný oddaný. Avšak taková osoba se zanedlouho stane oddaná. Jak tomu máme rozumět?“

Bhaktivinoda Ṭhākura vysvětlil, že „tím, kdo se brzy stane oddaným“ není myšlen výlučný oddaný, ale ten, kdo považuje výlučného oddaného za čistého za všech okolností. „Dokonce i když vykoná nějaký zavrženíhodný čin, je skutečný *sādhu*, světec.“ – Ten kdo uvažuje o výlučném oddaném tímto způsobem, se brzy stane *dharmātmā*. To bylo vysvětlení Bhaktivinody Ṭhākury.

A tak jsem ve svém komentáři k Bhagavat-gítě následoval vysvětlení Bhaktivinody Ṭhākury. Výrok, že oddaný *ananya bhāk* se stane *dharmātmā*, se mi také zdal jako přebytečný. Kṛṣṇa říká, že výlučný oddaný by měl být považován za *sādhua*, ctnostného člověka. Ten, kdo říká, že výlučný oddaný, duše odevzdaná Kṛṣṇovi, by měla být považována za čistou, nehledě na její vnější činnosti – člověk, který toto hlásá – se stane ctnostným. To je správný závěr. To, co říká, je stoprocentní pravda. A dále Kṛṣṇa říká, že ten, kdo to rozhlašuje, bude brzy očištěn.

Kṛṣṇa říká, že takovým oceněním čistého oddaného, se osoba brzy vrátí ke své věčné povinnosti a dosáhne věčného klidu. „A tak tě žádám, ó synu Kuntí, Arjuno, jdi a veřejně vyhlas, že Můj oddaný nikdy nebude ztracen.“ (*Kaunteya pratijānīhi na me bhakta pranāśyati*).

Poté získáš prospěch jako člověk, jemuž toto prohlášení zlepší život.

Proč by jinak Kṛṣṇa říkal Arjunovi: „Prohlašuj na veřejnosti, že Můj oddaný nikdy nezanikne.“ Co by to přineslo Arjunovi? Ale ten, kdo vyhlašuje: „Výlučný oddaný Kṛṣṇy je svatý nehledě na to, co dělá,“ se brzy stane ctnostným. Když to bude Arjuna vyhlašovat, stane se *dharmātmā*. Získá prospěch. A proto mu Kṛṣṇa říká: „Hlásej to, udělej odvážný krok. Zariskuj a vyhlas to.“ Pak i ty získáš prospěch, který jsem popsal.“

Arjuna je samozřejmě *parṣada*, věčný společník Kṛṣṇy, ale Kṛṣṇa jej použil jako příklad a řekl mu: „Udělej to.“ Arjuna přijal postavení žáka bez ohledu na jeho postavení *parṣady*.

Když jsem zveřejňoval svůj komentář k Bhagavad-gītě, jeden duchovní bratr mi řekl: „Když podáš toto vysvětlení, pak ve jménu *ananya-bhāḥ-bhakti*, výlučné oddanosti, to méně pokročilí oddaní mohou zneužít. To, co jsi zde vyjevil, je velice skrytý význam. Není určen pro veřejnost. Je to důvěrný bod: *api cet su-durācāro bhajate mām ananya-bhāḥ, sādhu eva*: ‚Navenek může být zhýralý, ale je *ananya-bhāḥ*, odevzdaná duše, a měl by být považován za skutečně ctnostného člověka.‘ Když tyto věci podáš podle svého vysvětlení, všichni budou říkat: ‚Ó, jsem *ananya-bhāḥ* oddaný‘ a budou pokračovat ve svém hýření. Tak to, prosím, raději nevysvětluj tak otevřeně.“

Ale já jsem zveřejnil svůj komentář navzdory této námitce, protože důležitý je základní princip tohoto verše. Ten, kdo se odevzdal Kṛṣṇovi, je přijat jako Jeho vlastní. A tak jako má Kṛṣṇa práva nade vším a nikdy není zločincem, tak i Jeho vlastní člověk by také neměl být nikdy považován za provinilce. To je potvrzeno i ve Śrīmad-Bhāgavatamu: *ātmā bhūyāya ca kalpate*: „Můj oddaný patří Mně.“ A tak ten, kdo pracuje podle inspirace Kṛṣṇy, by nikdy neměl být považován za zločince. Může si užívat všeho v zastoupení Kṛṣṇy, když je to skutečně odevzdaná duše. Měl by být považován za Kṛṣṇův majetek. Má volný přístup ke všemu, co patří Kṛṣṇovi. Ale někteří namítali, řka: „Nebud' ve své interpretaci tak otevřený. Jinak budou lidé ve velkém dělat odporné věci ve jménu čisté oddanosti. Budou říkat: ‚Ó, jsem Vaiṣṇava. Jsem *acyuta-gotra*,

jsem člen Kṛṣṇovy rodiny. Jeho vlastnictví je i Mé. Mohu si všeho užívat.“

Poté, přirozeně vyvstává otázka: „Jak rozpoznáme *ananya-bhāṅk-bhakti*, výlučnou oddanost? To je skutečně těžké. Pouhé tvrzení, že jsem čistý oddaný nestačí. Skutečný oddaný spíš bude uvažovat: „Nejsem skutečný oddaný.“ To bude jeho pochopení, jeho vnitřní citění. Výlučná oddanost není malá věc. Pravý oddaný si myslí: „Nemohu být *ananya-bhāṅk-bhakta*. Nemohl jsem dosáhnout tohoto stupně. Je to velice obtížné. Spíš se od toho vzdaluji.“ To bude jeho postoj. Co říci o nižších oddaných, když Śrīmatī Rādhārāṇī Samotná říká: „Lidé Mě spojují s Kṛṣṇou. Říkají, že se s Ním nezákonně sdružuji. Ale to, co říkají, je nepravdivé. Jsem nešťastná, protože jsem Kṛṣṇovi nemohla dát celé Svě srdce. Nemohu říct, že Mu patřím celá. Trápí Mě, že Mu nemohu patřit úplně a ostatní si mylně myslí, že to tak je. Nebráním se tomu, stát se Jeho vlastnictvím, dokonce se s Ním i nezákonně scházet; ale to, že to není v Mých silách, je můj velký nedostatek.“ To bude všeobecný postoj skutečného *ananya-bhāṅk-bhaktu*.

Bude mít přesně opačné citění. Skutečnost je, že ten, kdo přijal Kṛṣṇu výlučně, nemá chuť pro žádnou jinou věc a tak skutečně není *durācāra* – není schopen jednat odporným způsobem. Uvnitř je neustále spojen s Kṛṣṇou. K vnějšimu životu je lhostejný. A tak ať už dělá cokoli, ve skutečnosti nedělá nic. Ten, kdo jedná v duchovní sféře reality, může zničit tisíc vesmírů, ale jakoby neudělal nic (*hatvāpi sa imāl lokān na hanti na nibadhyate*). Jedná na transcendentální úrovni, na úrovni *nirguṇa*. Nelze na něj pohlížet z hlediska dobrého nebo zlého, které vychází z kalkulace tohoto světa. Tam není přítomen.

To, co je ve spojení s Kṛṣṇou, je vše dobré; je to *nirguṇa*, transcendentální, bez hmotných vlastností. V tomto světě je pravda relativní. „To je pravda, to není pravda, to je moje, to je tvoje.“ – Jakou cenu mají tyto věci? Když oddaný ukrade květ pro Kṛṣṇu, někdo může říct: „Ó, proč kradete můj květ?“ Ale kde je záruka, že tento květ patří vám? To jsou různé stupně mylných koncepcí reality. Člověk, který vlastní určitý pozemek, se prohlašuje za vlastníka. Pak přijde velký statkář a řekne: „Ty nejsi vlastník. Já

jsem skutečným vlastníkem této země. Já jsem ti pouze dovolil ji užívat.“ Ale může přijít král, který má vyšší postavení než statkář a řekne. „Ó ne, to je moje země. Vaše vlastnictví je pouze relativní. Já jsem vládcem této země. Patří mně.“ A tak jedna relativní koncepce pravdy bojuje s druhou. A moralita stojí pouze na této koncepci: „To je moje, to je tvoje.“

Všechny tyto koncepce vlastnictví jsou falešné. Všechny tyto transakce morality jsou falešné, protože nejsou ve spojení s nejvyšší pravdou. A tak zdánlivě špatné chování oddaného je pravým opakem reality.

**‚dvaite‘ bhadrabhadra-jnana, saba-‘manodharma‘
‚ei bhala, ei manda‘, - ei saba ,bhrama‘**

(Śrī Caitanya-Caritāmṛta, Antya-līlā, 4.176)

„V materiálním světě jsou koncepce dobra nebo zla, pravdy či lži, jenom mentálními výmysly. Proto tvrzení: ‚To je dobré a to je zlé,‘ je celé chybné.“ A v nejhlubší sféře reality se pohybuje nejhlubší vlna vědomí Kṛṣṇy, kde tančí mnoho *jīv*, duší. A tento tanec je absolutní tanec, kde je vše odevzdané Kṛṣṇovi v náladě Vṛndāваны: *sarva dharmān parityajya mām ekaṁ*. Všechno patří Kṛṣṇovi a pro Jeho uspokojení může být vykonáno cokoliv. To je jediný princip, který následují výluční oddaní, aniž by se starali o mnoho relativních požadavků a omezení této chybné sféry. To je *nirguṇa*, transcendentální. V této sféře kalkulace falešného vlastnictví nemůže být použita. Všechny nároky na vlastnictví nemají ve vědomí Kṛṣṇy žádnou cenu.

Je zde další bod, který může být v tomto verši zvažován. Jednou Parāśara Muni projížděl řeku. Mladá dívka řídila loď. Když loď doplula doprostřed řeky, Parāśara byl najednou okouzlen touto mladou dívkou. Navrhl ji spojení a tak se stalo. Jako výsledek jejich spojení se narodil Vedavyāsa. Parāśara byl mužem, který dobře ovládal své smysly. Ale přišel čas pro narození Vyāsy a to v něm vytvořilo určité cítění. Najednou byl přemožen žádostí a spojil se s tou dívkou. Z jejich spojení vzešel Vyāsadeva, sestavitel všech Védských Písem. To bylo zesnováno Univerzální Vůlí. Parāśara

by neměl být obviňován nebo zatracován. Nebyla to jeho vina. Byl nástrojem Univerzální Vůle. Neměli bychom to považovat jako žádostivost a kritizovat Parāśaru kvůli jeho nemorálnímu činu. Byl inspirován jakousi vnitřní vůlí a přemožen božskou silou *nirguṇa*, vůlí Kṛṣṇy. Až potom se tyto věci udály.

Proto v Bhagavad-gītě Kṛṣṇa říká, že se nemá posuzovat čin samotný, ale pozadí tohoto činu. To by mělo být bráno v úvahu – ne samotný skutek. Motiv, který byl v pozadí této akce; ne *karma*, ale účel – ten je příčinou. Draupadī měla pět manželů, ale ne ze své vůle. Tento úkol musela přijmout jako svou povinnost; nedělala to pro své vlastní potěšení. A tak by Draupadī za to neměla nést odpovědnost. Nelze říct, že nebyla ctnostná. Nebyla zodpovědná za to, že měla tolik manželů. *Śāstra* praví, že Draupadī nebo Kuntī, se mohou jevit jako necudné, ale když vyslovíte jejich jména, budete očištěni. A tak by měl být zvažován vnitřní význam činu, jeho účel, nikoli vnější činnost.

Vyšší princip služby se neřídí obyčejnými zákony, je veden vyššími zákony. V tomto případě byl běžný zákon porušen. Někdo může považovat oddaného za provinilce z hlediska běžného zákona, ale z hlediska vyššího zákona Kṛṣṇa řekl, že ten, kdo ocení jejich porušení zákona, bude povýšen.

**ajñāyaivaṁ guṇān doṣān
mayādiṣṭān api svakān
dharmān santyajya yaḥ sarvān
mām bhajeta sa ca sattamaḥ**

(Śrīmad-Bhāgavatam 11.11.32)

Kṛṣṇa říká: „Písemná pravidla jsou ustanovena Mnou, na Můj příkaz. Ale když někdo poruší tento zákon, aby uspokojil Mě, měl by být považován ze lepšího oddaného.“ Někdy je potřeba prokázat králi ještě větší věrnost, překročením jeho vlastních zákonů. Zde je Bůh nad zákonem. Když zvážíme povahu božskosti musíme dojít k závěru, že Kṛṣṇa je nad zákonem. Zákon je pro nás. Ale v Jeho případě nemusí být dodržován. Je absolutní. Když někdo přijde skutečně do spojení s Absolutním bude ignorovat zákony

pro běžné lidi. Znamená to, samozřejmě, ve vyšším smyslu. Ne, že oddaní ve jménu oddanosti nebudou dodržovat světské zákony ve společnosti. Ale ve vyšším smyslu je třeba pochopit, že Kṛṣṇa je všude a za vším. Je stvořitel zákonů a On Sám někdy překročí zákon a má rád zvláště ty, kteří jsou připraveni překročit zákon pro Něj. Ti, kteří jsou připraveni pro Jeho službu riskovat, kteří jsou připraveni nést následky za překročení zákona, jsou Jeho oblíbení.

To je povaha celé Kṛṣṇovy Vraja-līly. Ve Vṛndāvaně jsou všechna hlediska individuálního a lokálního zájmu obětována. Ve Vṛndāvaně je nejvyšší druh sebeobětování až do takového stupně, že osobní zájem nebo hledisko je obětováno do ohně. Pouze když dosáhnete tento stupeň sebeoběti, můžete se narodit ve Vṛndāvaně; jinak ne. To je závěr Bhagavad-gīty:

**sarva-dharmān parityajya
mām ekaṁ śaranam vraja
ahaṁ tvām sarva-pāpebhyo
mokṣayiṣyāmi mā śucaḥ**

Kṛṣṇa říká: „Musíš riskovat všechny své vyhlídky, musíš riskovat všechno, bez jakýchkoliv jiných zájmů kromě Mých. Netoleruji přítomnost žádné další bytosti v tvém srdci. Netoleruji když ke Mně přijdeš s nějakým hlediskem. Můj vztah s tebou musí být nepodmíněný. Netoleruji žádný jiný zájem v srdci Mého oddaného. Pouze jeden zájem, a to jsem Já. Obětuj všechny takzvané zájmy, všechny své vyhlídky, všechno. Poté můžeš přijít a potkat Mě ve Vṛndāvaně.“

Subjektivní Bhagavad-gītā

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura a Baladeva Vidyābhūṣana podali komentář k Bhagavad-gītě a Jīva Goswāmī také předložil vysvětlení různých veršů. Bhaktivinoda Ṭhākura podal své vlastní vysvětlení, a komentáře Baladevy Vidyābhūṣany a Viśvanāthy Cakravartīho zahrnul do svého bengálského překladu Bhagavad-gīty. Původní výklad byl od Śrīdhary Swāmīho a Śrī Caitanya Mahāprabhu velice ocenil jeho výklad k Śrīmad-Bhāgavatamu a Bhagavad-gītě.

Já jsem se pokusil vnést nové světlo na některé verše v Bhagavad-gītě. Na základě toho, co řekli předešlí komentátoři, jsem ukázal další vývoj *mādhura-rasy* v Bhagavad-gītě a dokonce i milostný vztah *parakīya-rasy*. Když jsem probíral mé vysvětlení s Bhaktivedāntou Swāmīm Mahārājou, zeptal jsem se ho: „Na tomto místě v Bhagavad-gītě jsem podal své vysvětlení zahrnující *madhura-rasu*. Co si o tom myslíš?“ On mi řekl: „Co víc se dá říct? Tvůj výklad je naprosto správný.“

Přesto, byla to nová koncepce, kterou jsem tam uvedl. Našel jsem *parakīyu*, oddanost *gopī* ke Kṛṣṇovi v milostné lásce, vyjádřenou ve verši *teṣāṃ satata yuktānām...yena mām upayānti te*. Tak jako má Śrīmad-Bhāgavatam čtyři podstatné verše, i v Bhagavad-gītě existují čtyři podstatné verše, které obsahují samotné jádro, samotnou podstatu celé ontologické koncepce Bhagavad-gīty.

V Bhagavad-gītě 10.8. je prvním z těchto základních veršů tento:

**aham sarvasya prabhavo
mattaḥ sarvaṃ pravartate
iti matvā bhajante mām
budhā bhāva-samanvitāḥ**

„Já jsem původ všeho. Vše pochází ze Mě (včetně všech koncepcí o Absolutní Pravdě a dokonce i Mého vlastního uctívání). Moudré osoby, které mají toto úplné poznání, Mě uctívají s *bhāvou*,

hlubokou oddanou extází.“

Zde Kṛṣṇa říká, *aham sarvasya prabhavo, mattaḥ sarvaṁ pravartate*: „Vše pochází ze Mě, včetně všech koncepcí o Absolutní Pravdě.“ V Bhagavad-gītě jsou dány tři hlavní koncepce Absolutního: Brahman, Paramātmā a Bhagavān. Brahman znamená všeobšáhly aspekt Absolutního. Paramātmā znamená všeprostopující aspekt Absolutního a Bhagavān znamená osobní koncepci Absolutního.

Jīva Goswāmī popsal ve své Bhakti-Sandarbě skutečný význam a postavení Bhagavāna, Osobnosti Božství. Všeobecný význam je: „Ten, který ovládá všechny druhy energií.“ On osobně ovládá všechny druhy energií. To je koncepce Bhagavāna, kterou představuje Nārāyaṇa na Vaikuṅṭṭě. Ale Jīva Goswāmī podal obzvláště jemné vysvětlení. Říká, že Bhagavān znamená *bhajanīya sarva-sad-guṇa-viśiṣṭha*: povaha Bhagavāna je taková, že cokoliv (kdokoliv) přijde do kontaktu s Ním, bude cítit přirozený služebnický sklon k Jeho okouzující Osobnosti. Má takové vlastnosti, že každý je přitahován sloužit Mu, milovat Ho. Přitahuje lásku každého. Každý Mu chce sloužit – to je Bhagavān. Má takové vlastnosti, že přitahuje každého, aby Mu sloužil.

Toto jedinečné vysvětlení Jīvy Goswāmīho jsem zahrnul do svého komentáře k výše uvedenému verši v Bhagavad-gītě. V Śrīmad-Bhāgavatamu byly popsány tři fáze Absolutní Pravdy (všeobšáhly Brahman, všeprostopující Paramātmā a všepřitažlivá Absolutní Osobnost, Bhagavān). Ve svém výkladu jsem popsal, že Kṛṣṇův výrok zde, (*aham sarvasya prabhavo*) znamená: „Já jsem *svayam bhagavān*, Původní Osobnost Božství. Já jsem zdrojem těchto tří koncepcí Absolutního. A jsem původem nejen Brahmanu, všeobšáhleho Absolutna a Paramātmny, všeprostopujícího Absolutna, ale také Nārāyaṇy, Pána všech energií, které vzbuzují ve všech úctu. Jsem původ všech: jsem *svayam bhagavān*.“

Tímto způsobem jsem interpretoval význam *aham sarvasya prabhavo*. A na další řádek, kde Kṛṣṇa říká: *mattaḥ sarvaṁ pravartate*, se musíme zaměřit pečlivěji. Kṛṣṇa říká *sarvaṁ pravartate*: „Všechno pochází ze Mě.“ A dále říká: „Dokonce i Mé uctívání pochází ze Mě. Já to vyjevuji. Já Sám uctívám Sám

Sebe jako *guru*, Má jemnější energie. Tato energie jsem Já Sám. A Má nejjemnější energie je Śrīmatī Rādhārāṇī. Skrze Mou energii uctívám Sám Sebe. Každý pohyb pochází ze Mě; dokonce i Mé vlastní uctívání, Má vlastní služba je představena Mnou, v Mé roli *guru*a. Vyjevuji to veřejnosti, aby Mě mohli řádně uctívat. Proto se *guru* nazývá Bhagavān, neboť se ode Mě neliší (*ācāryam mām vijānīyām*).“

Nejjemnější energie Bhagavāna je Rādhārāṇī. *Guru* je tedy v nejvyšším smyslu, stejně jako služba v nejvyšším smyslu, zastoupen v Śrīmatī Rādhārāṇī. Dále Kṛṣṇa říká: „Ti, kteří mají toto poznání, Mě budou uctívat: *iti matvā bhajante mām*.“ Ti, kteří chápou tuto koncepci, že Rādhārāṇī Mu slouží nejvyšším způsobem, bude sloužit Kṛṣṇovi pod Jejím vedením. To je *rādhā-dāsyam*, božská služba Śrīmatī Rādhārāṇī. A s tímto pochopením má přijít uchazeč uctívat Kṛṣṇu.

V mém podání jsem to vzal tak, že je to Kṛṣṇův záměr když říká: *iti matvā bhajante mām*. „S tímto poznáním Mě uctívají.“ Myslí tím: „Ti, kdo vědí, že uctívání Mě pochází ze Mě a že Má nejjemnější energie Mě uctívá nejlépe, Mě bude uctívat pod vedením Mé nejjemnější energie.“ Zde nacházíme důležitost *rādhā-dāsyam*, služby Śrīmatī Rādhārāṇī, nejvyššího cíle následovníků Rūpy Goswāmīho, *rūpānuga-gauḍīya-sampradāyi*.

Zde Kṛṣṇa říká: „S poznáním, že je to Má nejjemnější energie, která Mě uctívá nejlépe, Mě mají uctívat pod vedením Mé prvotřídní uctívatelky Śrī Rādhya. S tímto pochopením Mě bude osoba uctívat vždy pod vedením mé nejjemnější *śakti*, Śrīmatī Rādhārāṇī, nebo Jejím představitele, Śrī Gurudevya. Tímto způsobem Mě mají vždy uctívat pod Jejich vedením a nikdy jako přímý uctívatelé.“ To je význam *iti matvā bhajante mām*. Poté Kṛṣṇa říká: *budhā bhāva-samanvitaḥ*. Zde *budhā* znamená, ti, s jemným teistickým intelektem (*sumedhasaḥ*). V Bhāgavatamu je řečeno, že ti s jemným teistickým intelektem to budou schopni ocenit (*yajanti hi sumedhasaḥ*). Jemná teistická inteligence je výsledkem štěstí, které přichází seshora (*sukṛti*); nelze to nabýt vlastní snahou. Toto vnitřní směřování a vedení může přijít pouze z *nirguṇa*, neboli transcendentální sféry. *Budha* zde znamená: „Ten, kdo má

přímé spojení s *nirguṇa*, transcendentální sférou. Jeho inteligence nepřichází z této *māyické* oblasti, ale z duchovní úrovně. Pouze taková osoba může ocenit tyto jemné body.

V Bhāgavatamu je řečeno:

**kr̥ṣṇa-varṇam tviṣākr̥ṣṇam
sāṅgopāṅgāstra-pārṣadam
vajñaiḥ saṅkīrtana-prāyair
yajanti hi su-medhasaḥ**

„Ti, kdo mají jemný teistický intelekt (*sumedhasaḥ*) budou uctívat výlučně Śrī Caitanyu Mahāprabhua *saṅkīrtanou*.“

Čili, tento verš z Bhagavad-gīty znamená: „Ti, jejichž oddanost je výsledkem úrovně *nirguṇa*, jejichž víra není nabyta z tohoto světa iluze, Mě budou uctívat skrze *rādhā-dāsyam*.“ Zde *bhāva-samanvitaḥ* znamená *rāga-samanvitaḥ* – to jest, že uctívají Kṛṣṇu s *anurāga*, s láskou. Jejich spříznění s Kṛṣṇou, jejich oddanost Jemu, není pod vládou zákonů; nepochází ze striktního následování Písemných nařízení, ale z *bhāvy*, vnitřní inspirace. Toto uctívání se nazývá *rāga-mārga*, cesta spontánní přitažlivosti.

Písemní příkazy obsahují zvažování ztráty a zisku. Ale uctívání *bhāva samanvitaḥ* nepochází z žádného zvažování ztráty a zisku; proudí přirozeně skrze lásku a přitažlivost ke Kṛṣṇovi. Je to *jñāna-śunya bhakti*, neobsahující kalkulaci, ztrátu a zisk: *jñāna-karmādyanāvṛtam*.

Další ze čtyř podstatných veršů, které obsahují celé poselství Bhagavad-gīty je tento (10.9):

**mac-cittā mad-gata-prāṇā
bodhayantaḥ parasparam
kathayantaś ca mām nityam
tuṣyanti ca ramanti ca**

„Srdce a mysle Mých oddaných jsou vždy naplněna myšlenkami na Mě a neustále prožívají radost a extázi při rozhovorech o Mně.“

Zde Kṛṣṇa říká: „Já jsem v jejich srdcích, v jejich myšlení (*mac-cittā mad-gata-prāṇā*). Celý svůj život, celou svou energii odevzdávají Mě, využívají ji pro Mě. Svou *prāṇā-śakti*, životní energii, také odevzdávají pro Můj účel. Uvnitř na Mě neustále myslí, odevzdávají celou svou energii Mě a mluví o Mně, aby zvětšili své vzájemné porozumění (*bodhayantaḥ parasparam*). Rádi o Mně spolu hovoří, nemluví o ničem jiném. Jsem jediný předmět jejich diskuse (*kathayantaś ca mām nityam*). Ať už dělají cokoliv, nebo jsou kdekoliv – všude jsem Já předmětem jejich rozhovorů.“

A dále Kṛṣṇa říká: „V tom nacházejí velké uspokojení (*tuṣyanti ca ramanti ca*).“ Vnitřní význam *tuṣyanti ca ramanti ca* je tento: Jsou tu popsány dvě úrovně oddaných. Po *vātsalya-rasu*, neboli rodičovskou náladu oddanosti, cítí oddaní Kṛṣṇy velké uspokojení (*tuṣyanti*). A nad tím je vyšší druh uspokojení (*ramanti*), pocházející z *mādhura-rasy*. Tak jako se manžel a manželka těší z určitého druhu spojení, Kṛṣṇovi oddaní cítí extázi (*ramanti*) ve spojení s Ním díky rozhovorům o Něm. Zde se *ācāryové* shodují, že slovo *ramanti* označuje manželství, a že oddaní v manželství mohou prožívat velmi hluboké spojení manžela a manželky ve vztahu s Kṛṣṇou. Ve společnosti Kṛṣṇy cítí extázi manželství, *ramanti ca*. Extázi cítí i když o Něm jenom mluví. Význam slova *ramanti* byl vysvětlen na různých místech Viśvanāthou, Baladevou, Bhaktivinodou Ṭhākurou a připustil to dokonce i Śaṅkarācārya, který souhlasí, že slovo *ramanti* vyjadřuje manželství.

Pak je tu další verš v kostce z Bhagavad-gīty (10.10):

**teṣāṃ satata-yuktānāṃ
bhajatāṃ prīti-pūrvakam
dadāmi buddhi-yogaṃ taṃ
yena mām upayānti te**

„Těm, kdo Mě neustále s oddaností uctívají, poskytnu inteligenci, díky které ke Mně mohou dojít.“

To je všeobecný význam tohoto verše, ale existuje i hlubší význam. Zde Kṛṣṇa říká: „Ty osoby, které se nepřetržitě zaměstnávají Mnou (*satata-yuktānām*), které jsou neustále ve Mně,

kteřé jsou spojeny se Mnou, kteřé Mi svými srdci slouží s velkou láskou a úctou, *dadāmi buddhi-yogaṁ taṁ* – inspiruji inteligencí, díky kteřé ke Mně mohou dospět. Přijdou do bližšího spojení se Mnou.“ Ale zjistil jsem, že to je přebytečné, když Kṛṣṇa už jednou řekl *satata-yuktānām*: „Ty, jejichž oddanost je nepřetržitá, kdo jsou vždy ve spojení se Mnou.“ Když už jsou jednou ve spojení s Kṛṣṇou, pak se nabízí otázka, proč říká znovu: „Přijdou ke Mně.“

Kṛṣṇa už řekl, že tito oddaní hovoří jenom o Něm, myslí jen na Něj, těší se z Něj a jsou vždy zaměstnáni ve službě Jemu. Říká: „Slouží Mi s oddanou láskou, ale pak říká: „Dám jim inspiraci, díky kteřé ke Mně mohou dospět.“ (*Mām upayānti te*). To je přebytečné. Bylo řečeno, že už jsou spojeni s Kṛṣṇou; proč tedy znovu „přijdou ke Němu?“ Jak máme tento Kṛṣṇův výrok „přijdou ke Mně“ harmonizovat? A tak jsem našel hlubší význam slov *mām upayānti te*. Usoudil jsem, že slovo *upayānti*, kteřé všeobecně znamená „přijdou,“ naznačuje *upapati*, neboli „milostný.“ A tak *upayānti* – „přijdou ke Mně“ – znamená, že budou považovat Kṛṣṇu za *upapati*, milence.

Ve společnosti existuje zákonný manžel, neboli *pati*, ale existuje také milenec, *upapati*. Ve Vṛndāvaně *gopīe* nemají Kṛṣṇu jako svého právoplatného manžela, ale jako pána, Pána jejich srdcí.

Zde Kṛṣṇa říká: „Inspiruji ty, kteří jsou neustále zaměstnáni v oddané službě, aby ke Mně přišli.“ Jaké oddané zde Kṛṣṇa inspiruje? Ty, kteří jsou *ramanti*, nejvyšší skupina oddaných, kteří jsou s Ním spojeni v manželství, v plné *rase* – *mukhya rase*. Kṛṣṇa zde říká: „Já je inspiruji, aby ke Mně přišli, považující Mě za milence, *upapati*. Říká: *bhajatām prītipūrvakam*: to znamená *prema*, kterou lze běžně najít v *mādhura-rase*, manželství. Čili, skutečný význam tohoto verše je, že Kṛṣṇa inspiruje ty, kteří jsou s Ním v manželském spojení, aby k Němu přišli a viděli Jej jako milence, *upapati*. A jak k Němu přijdou? Inspiruje je, aby k Němu přišli bez jakéhokoliv zvažování společenských nebo Písemných požadavků. A tak, inspirováni Kṛṣṇou zevnitř, překračující Písemní a společenské regulace, a dokonce podvádějící své vlastní manžele, jsou *gopīe* spojeni s Kṛṣṇou v milostném manželství

(*parakīyā*).

Kṛṣṇovo postavení je absolutní a víc si užívá oddanost těch, kteří kvůli Němu dokáží překročit všechno. A On inspiruje Svě oddané zevnitř tímto poselstvím: „Navenek musíte dodržovat společenské a Písemné požadavky, ale Mé postavení je vyšší než Písma. Mé postavení je nad společenskými a Písemnými zákony a jejich tvrzeními. Stojím nad Védami a vším ostatním. Ve Védách jsou Mé pokyny pro obyčejné lidi. Tyto pokyny jsou určeny pro ty, kteří se ode Mě odchýlili. Také společnost se řídí těmito pokyny, které jsou dané pro pokleslé. Ale Mé spojení se vším je vnitřní; není závislé na zákonech Písemných, ani společenských. Já nepotřebuji mít uznání od nikoho. Mé spojení se vším je trvalé ve všech ohledech. Nedá se tomu vyhnout. A proto musíte zanechat všechny požadavky spojené s vaším předchozím životem a přijít ke Mně. Nejste již svobodní dělat cokoli jiného. Když vás vaše oddaná povaha bude žádat, abyste ke Mně přišli, nejste svobodní. Vaše srdce určitě dojde ke Mně.“

To je *upapati*, oddanost v milostné náladě. Oddanost ve Vṛndāvaně, *vṛndāvana bhajana*, znamená oddanost v milostné náladě: *yena mām upayānti te*. Kṛṣṇa zde tedy říká, že ti kdo jsou *ramanti*, kteří již tíhnou ke spojení s Ním v manželství jako manžel a manželka, těm dává zvláštní cítění a inspiraci uvnitř jejich srdcí, aby k Němu mohli dojít jako *upapati*, jako milenci. Zde Kṛṣṇa ve skutečnosti říká: „Tato oddanost v milostné lásce je tak velká, že překračuje zákony společnosti i Písem. Nezávisí na ničem. Spojení se Mnou není závislé na ničem. Je nejniternější a nejpřirozenější. Nepotřebuje žádné schválení Písmo nebo společnosti. Můžete žít ve společnosti, prokazovat formální úctu Písemným a společenským konvencím, ale uvnitř vašich srdcí patříte Mně. To je *yena mām upayānti te*, zvláštní pokyn, povaha a náhled, který dávám těmto oddaným.“

Jinými slovy, tito oddaní nedovolí jinému *pati*, neboli manželovi, aby vstoupil mezi ně a Kṛṣṇu. Nemohou snést nějakou jinou věc, i když je v souladu se společenskými nebo Písemnými pravidly. Jejich oddanost je tak vysoká, že všechny Védy hledají tento ideál, tuto božskou pozici.

**āśāṃ aho caraṇa-reṇu-juṣāṃ ahaṃ syāṃ
vṛndāvane kim api gulma-latauṣadhinām
yā dustyajaṃ sva-janam ārya-pathaṃ ca hitvā
bhejur mukunda-padaviṃ śrutibhir vimṛgyām**
(Śrīmad-Bhāgavatam 10.47.61)

„Přestože nejvznešenější oddanost *gopī* je ve Védách pouze naznačena, nyní chápu, že jejich postavení je nejvyšší. Ó, kdy se narodím jako rostlinka ve Vṛndāvaně, abych mohl přijmout prach lotosových chodidel *gopī* na svou hlavu? Tyto velké duše se vzdaly společnosti, přátelství, lásky, svých příbuzných – a dokonce i Védských principů – aby přijaly útočiště u lotosových chodidel Kṛṣṇy.“

Zde by měla být zmíněna jedna věc: *parakīyā-bhāva* má širší rozsah. Neznamená pouze oddanost v milostné náladě. Tuto inspiraci překročení Písemných a společenských pravidel pro „nezákonný“ vztah lze najít nejen v *mādhura-rase*, neboli manželství. *Parakīyā* literárně znamená „patřit jinému.“ *Vātsalya-rasa*, rodičovská náklonnost, a *sahya-rasa*, přátelství, jsou také naplněny náladou *parakīyā*. To je projev lásky pro ty, kteří následují *rāga-mārgu*.

V případě Yaśody se *parakīyā* projevuje následovně. Yaśodā říká: „Někteří lidé praví, že Kṛṣṇa není můj syn. Říkají, že je synem Devakī!“ Tento pocit zvyšuje její náklonnost ke Kṛṣṇovi, protože pak začne přemýšlet: „Mohu Kṛṣṇu kdykoliv ztratit.“ Tyto myšlenky zvětšují intenzitu její náklonnosti ke Kṛṣṇovi. To zvětšuje lásku v její službě.

V *sahya-rase* lze také najít náladu *parakīyā*. „Někteří říkají, že Kṛṣṇa přišel z Mathury a možná se tam znovu vrátí. Nepatří nám; není výhradně našim přítelem.“ Tato obava naplňuje i mysle pastýřských chlapců, začnou pocíťovat úzkost a myslí si: „Můžeme Ho kdykoliv ztratit.“ A tento sentiment zvyšuje intenzitu jejich přátelské služby Kṛṣṇovi. A tak je veškerý sentiment ve Vṛndāvaně v náladě *parakīyā*.

V náladě služebnické, neboli *dāsya-rasa*, je také podobné cítění. Oddaní cítí: „Někteří říkají, že Kṛṣṇa přišel z Mathury, že je synem

Vasudevy. Je tu jen na chvíli; není obyčejný člověk jako my.“ Tento druh myšlení se odehrává ve Vṛndāvaně. A tak *parakīyu* nenajdeme jen v *mādhurya-rase*. Kṛṣṇa si může podmanit všechny tímto sentimentem.

Ale *parakīyā* je velice zvláštní věc v *mādhura-rase*. Její zvláštností je, že v *mādhura-rase* je větší rozpor s Písmy a společností. Ale pro *gopīe* to není sporné. V *mādhura-rase* musejí překročit nařízení Písem i společnosti – musejí přijmout toto velké riziko, zatímco jiné *rasy* obsahují jenom strach, že: „možná nebudeme mít Kṛṣṇu navždy, možná odejde, není jedním z nás...“ Tato předtucha zvyšuje intenzitu jejich služby. Ale v *mādhura-rase*, musejí překročit pozitivní nařízení Véd a společnosti. Musejí jít proti těmto autoritám i za cenu, že spáchají hřích. To je speciální rys *parakīyā* v *mādhura-rase*, a tam je intenzita oddanosti na nejvyšším stupni. A tak inspirace k *parakīyā* (*yena mām upayānti te*), o které zde Kṛṣṇa hovoří se zvláštním odkazem na ty, kteří jsou *ramanti*, kteří jsou s Ním spojeni v manželství, je také přítomna ve všech služebnících ve Vṛndāvaně.

Nakonec dojdeme k poslednímu ze čtyř hlavních veršů Bhagavad-gīty 10.11:

**teṣām evānukampārtham
aham ajñāna-jaṁ tamaḥ
naśayāmy ātma bhāvastho
jñāna-dipena bhāsvatā**

Kṛṣṇa říká: „Abych jim projevili zvláštní milost, vstupuji do jejich srdcí a rozptýlím jejich nevědomost s pochodní poznání.“

Vnitřní význam tohoto verše je dost těžké vyjádřit. Slova *teṣām evānukampārtham* mohou být vyloženy dvěma způsoby. Všeobecný výklad je, že Kṛṣṇa projeví přízeň Svým oddaným, ale vnitřní vysvětlení je, že Kṛṣṇa říká: „Já chci jejich přízeň. Já se ucházím o přízeň oddaných nejvyššího řádu.“ V Bhāgavatamu (10.82.44) Kṛṣṇa praví:

mayi bhaktir hi bhūtānām

**amṛtatvāya kalpate
diṣṭyā yad āsin mat-sneho
bhavatinām mad-āpanaḥ**

„Mé drahé *gopie*, všichni se považují za šťastné když vlastní oddanost ke Mně a díky tomu dosáhnou věčný život nektaru. Ale Já musím připustit, že jsem to Já, kdo se považuje za šťastného, neboť jsem přišel do kontaktu s úžasnou náklonností, jež jsem našel ve vašich srdcích.“

Paradoxem je, že následovníci Śaṅkarācāryi vysvětlují tento verš tak, že po dlouhém a nepřetržitém zaměstnání se pro Kṛṣṇu, pak těmto vyšším oddaným dává čisté poznání, díky němuž dosáhnou vysvobození v Brahmanu. Ale já jsem to podal jiným způsobem.

Jñāna-dīpena je obtížné vysvětlení – „Osvětlení je poznáním“ – a tak jsem podal jiné vysvětlení: Když bolest z odloučení, kterou prožívají Kṛṣṇovi oddaní, dojde do nejvyššího stupně, Kṛṣṇa najednou přijde a projeví se. Například, Śacidevī cítí nesmírné odloučení když vaří pro Nimāie, ale poté, Jeho milostí, vidí jasně, že Nimāi přišel a přijal *prasādam*. Podobně ve Vṛndāvaně, když bolest z odloučení dosáhne nejvyššího stupně, pak najednou oddaní vidí, že „Kṛṣṇa je tu se Svým doprovodem.“ A tak když Kṛṣṇa říká, že ze Své milosti se zjevuje a odstraňuje jejich nevědomost, jejich *ajñānu*, myslí tím, že když oddaní prožívají odloučení od Něj, zjeví se před nimi a odstraní temnotu nevědomosti, kterou cítí z odloučení. Ze Své milosti jim poskytne výživu. A když oni obdrží tento druh medicíny, mohou pokračovat dále. Když ve Vṛndāvaně Jeho oddaní někdy cítili odloučení, musel přijít a ukázat Svým přátelům: „Jsem mezi vámi. Neopustil jsem vás.“ To je míněno rozptýlením temnoty světlem božského poznání: *jñāna-dīpena bhāsvatā*. Zde slovo nevědomost, neboli *ajñāna*, znamená *jñāna-śunya bhakti*, spontánní oddanost zbavená příměsí poznání. Oddaní si nemyslí, že jsou součástí *lily*, zábav Nejvyššího Boha. Nikoli; jejich oddanost neobsahuje tuto kalkulaci. Je to *jñāna-śunya bhakti*, nejnevinnější.

Zde Kṛṣṇa říká: „Nemohu snést bolest z odloučení, kterou cítí Mí oddaní. Musím k nim běžet a ukázat jim: „Jsem tady, matko.

Vidíš? Jsem tady a přijímám jídlo.““ Někdy Śacīdevī připravuje jídlo pro Božstvo a když jej obětuje, vidí, že jídlo je pryč. Začne uvažovat: „Byl to sen? Viděla jsem Nimāie. Přijal *prasādam* a samozřejmě v hrnci nic nezůstalo. Jenže Nimāi odešel už dávno. Ale kdo potom přijal toto *prasādam*? Co jsem to viděla? Byl to sen, anebo jídlo snědl nějaký pes? Anebo jsem zapomněla, že jsem dnes nevařila? Možná jsem nedala *bhogu* Božstvu Bala Gopāla. Co jsem to udělala?“

Tímto způsobem je Śacī zmatena. To se může zdát jako její *ajñāna*, neboli nevědomost. Poté za ní Śrī Caitanya poslal oddané se vzkazem: „Vyřidte Mé matce, že když se tyto věci přihodí, skutečně tam přicházím Já a přijímám jídlo z jejich rukou. Není to sen. Připomeňte to Mé matce a utěšte jí. Povězte jí, že za ní přicházím a přijímám *prasādam*, které uvařila. Ujistěte jí, že toto se stalo.“

Takový je tedy význam čtvrtého z hlavních veršů Bhagavad-gīty: Kṛṣṇa Svou milostí odstraňuje temnotu odloučení od Svých oddaných. A ti, co nám připomínají Kṛṣṇu a tím odstraňují temnotu pocházející z odloučení od Něj, jsou skutečnými dobrodinci. Rozdávají nejvyšší lék. *Gopīe* říkají Kṛṣṇovi: „Trpíme bolestí z odloučení, která je vytvořena Tebou. Ale poselství o Tvých zábavách nám dává život a výživu. Jsme dychtivé naslouchat o nich a poté cítíme, že se nám opět vrací život. Není žádného jiného léku než Tvé ujištění a útěcha, které nás osvobozují od této spalující bolesti srdce.“ To je jejich výrok z Bhāgavatamu (10.31.9):

**tava kathāmṛtaṁ tapta jivanāṁ
kavibhir iḍitaṁ kalmaṣāpaham
śravaṇa-maṅgalam śrīmad-ātataṁ
bhuvī gṛṇanti te bhuridā janāḥ**

„Ó Kṛṣṇo, v tomto světě neustále trpíme, ale pouhé naslouchání nektaru Tvých slov a zábav nám dává život a následkem toho jsou odstraněny i naše hříšné reakce. Tento druh naslouchání je všepříznivý a naplňuje nás duchovním bohatstvím. Ti, jenž vyprávějí toto poselství o Bohu, vykonávají nejprospěšnější službu pro lidskou

společnost a jsou ve skutečnosti největšími dobrodinci.“

Gāyatrī Mantra

Význam *brahma-gāyatrī* nás vede k závěru Śrīmad-Bhāgavatamu. *Gāyatrī mantra* a Śrīmad-Bhāgavatam jsou jedno a totéž. Jsou jádrem Vedānta-sūtry. Śrīmad-Bhāgavatam je rozvinutým komentářem *gāyatrī*.

**artho 'yaṁ brahma-sūtrāṇāṁ
bhāratārtha-vinirṇayaḥ
gāyatrī-bhāṣya-rupe 'sau
vedārtha-paribr̥ṁhitaḥ**
(*Garuḍa Purāṇa*)

Význam *gāyatrī mantry* musí být v souladu se Śrīmad-Bhāgavatamem. Když to analyzujeme, najdeme mezi *gāyatrī mantrou* a Śrīmad-Bhāgavatamem vzájemné spojitosti.

Jaký je význam *gāyatrī*? Slovo *gāyatrī* je složené z dvou *sanskṛtských* slov: *gānat* (to, co je zpíváno) a *trāyate* (dávající osvobození). Znamená to: „Píseň, s jejíž pomocí můžeme dosáhnout spasení, úlevu, osvobození.“ *Gāyatrī* je známá jako *veda-mātā*, matka Véd, z které vzešly celé Védy. Když prozkoumáme závěr Véd od nejzkrácenějšího aforismu až po nejobsáhlejší vyjádření, zjistíme, že začíná *omkarou* – Védskou slabikou *om*. Tato pravda je vyjádřena jako *gāyatrī mantra*, dále se projevuje v podobě Véd a poté jako Vedānta-sūtra. Konečný závěr Véd nachází pak své nejplnější vyjádření v Śrīmad-Bhāgavatamu. Jelikož význam a účel veškerého Védského poznání postupuje v tomto sledu, *gāyatrī mantra* musí obsahovat jádro Śrīmad-Bhāgavatamu, tj. koncepci Kṛṣṇy jako Nejvyššího Božství.

To musí být smyslem *gāyatrī mantry*, ale otázkou je, jak vyjmout Śrīmad-Bhāgavatam – koncepci Kṛṣṇy – z lůna *gāyatrī*? Slyšel jsem, že Jīva Goswāmī podal takový výklad, ale nemohl jsem zjistit, kde je zapsaný. Slyšel jsem, že podal význam *gāyatrī* vedoucí k vědomí Kṛṣṇy. Tehdy se ve mně probudil zájem vyjmout koncepci Kṛṣṇy z jejího jádra.

Gāyatrī obecně znamená „píseň poskytující osvobození.“

Osvobození musí mít však pozitivní význam. Osvobození není vymaněním se z negativní sféry, ale dosažení sféry pozitivní. To je definice podaná v Śrīmad-Bhāgavatamu: *muktir hitvānyathā rūpaṃ svarūpena vyavaśthitih* – dokud nedosáhneme nejvyššího možného pozitivního postavení, dotud *mukti*, osvobození, nebylo uskutečněno. Pouhé stáhnutí se z negativní sféry nelze nazvat osvobozením. Hegel řekl, že cílem našeho života je sebeurčení. Musíme určit svou normální funkci v organickém celku. Ne pouhé osvobození z negativní strany, ale účast v pozitivní funkci, ve sféře služby, se pokládá za nejvyšší cíl života. To je skutečný význam *gāyatrī*.

Jak již bylo řečeno, slovo *gāyatrī* se skládá ze dvou kořenů *sanskṛtských* slov: *gānat* a *trāyate*. *Trāyate* znamená pozitivní dosažení konečného stupně (*sva-rūpena vyavaśthitih*). A *gānat* neznamena pouhý zvuk, ale hudební zvuk. Tento hudební zvuk, který nám poskytuje nejvyšší pozitivní osvobození, vyjadřuje *sankīrtanu* Śrī Caitanyī Mahāprabhua a zvuk flétny Śrī Kṛṣṇy.

Výklad *brahma-gāyatrī mantry* zní následovně: První je slovo *om̐*. *Om̐* je *mantra* – sémě, které v sobě obsahuje vše. Další slovo je *bhūr*. Znamená místo, kde se nacházíme – Bhūloku – svět naší zkušenosti. Dále následuje *bhuvah*. Bhavarloka je svět mentálního zisku. Je to pozadí a podpora naší zkušenosti. Naš současný stav zkušenosti je výsledkem našeho mentálního zisku. To, že jsme v tomto světě zkušenosti, není náhoda. Tohoto stavu jsme dosáhli díky naší předchozí *karmě*. Fyzická sféra, tento současný svět zkušenosti, je pouze produktem, výsledkem našich předchozích mentálních impulsů. A subtilní svět předchozí *karmy*, mentální sféra, je známá jako Bhavarloka.

Další slovo *mantry* je *svaḥ*. Nad Bhavarlokou se nachází Svaloka. Výše popsaný mentální svět (Bhavarloka) znamená přijímání a zamítání – neboli: „Mám rád to, nemám rád ono.“ Svaloka je však sférou rozhodování, je to svět inteligence (Buddhiloka). Naše inteligence nám říká: „Můžeš to mít rád, ale nedělej to, neboť tím pak ztratíš.“ Tato rozumová sféra je známá jako Svaloka. Hmotný svět se takto skládá ze tří všeobecných vrstev: *bhūr*, fyzický svět, *bhuvah*, mentální svět, a *svaḥ*, svět

intelektuální.

Podrobnějším rozbořením odhalíme sedm obalů: Bhūr, Bhuvah, Svah, Mahā, Jana, Tapa a Satyaloka. Jednotlivě o nich pojednává Sanātana Goswāmī ve své knize Bṛhad-Bhagavatāmṛtam. Zde bylo těchto sedm vrstev shrnuto do tří sfér existence: fyzické, mentální a intelektuální. A tyto tři sféry byly shrnuty ve slovu *tat*.

Další slovo v *brahma-gāyatrī* je *savitur*. *Savitur* znamená obecně slunce, *sūrya*. A slunce obrazně znamená: to, co ozařuje nebo ukazuje, to, díky němuž můžeme vidět. Tři hrubé a jemné vrstvy tohoto světa nám jsou ukazovány prostřednictvím specifického jevu, *savitur*. Co je to? – Duše. Ve skutečnosti nám svět není zjevován pomocí slunce, ale skrze duši. Co nám skutečně umožňuje vnímat? Co nám dovoluje vidět hrubé věci? Ve skutečnosti to není slunce, které nám pomáhá vidět. Vidíme pomocí duše. Je to doloženo v Bhagavad-gītě (*yathā prakāśayaty ekaḥ kṛtsnaṁ lokam imaṁ raviḥ*). Duše nám vyjevuje tento svět, podobně jako slunce. Slunce našim očím ukáže barvu, ucho odhalí svět zvuků a ruka objeví svět hmatu. Avšak ve skutečnosti je v centru duše. Je to duše, která tomuto světu dává světlo, která nám umožňuje chápat prostředí, svět vnímání. Veškeré vnímání je možné jen díky duši. Slovo *savitur*, jež se obvykle překládá jako „slunce,“ zde může znamenat jen duši, neboť duše nám jako slunce ukazuje vše.

Všech sedm vrstev naší existence – zastoupené fyzickou sférou, *bhūr*, mentální sférou, *bhuvah*, a intelektuální sférou, *svah* – zde bylo zredukováno na jedinou entitu: *tat* – „to.“ Na „to“ ukazuje „slunce,“ které v tomto kontextu znamená duši. A zde „duše“ znamená „individuální duši.“ Individuální duše je příčinou svého světa. Ne, žeby mysl byla ve světě, ale svět je v mysli. Podobně Berkeley řekl, že svět je v mysli. Zde je tím vysvětleno, že vše lze vidět pomocí slunce. Není-li slunce, vše je temné, nic není vidět. Bez světla tudíž nelze vidět nic. A ve vyšším smyslu „světlo“ znamená duši. Duše je subjekt a objektem duše je sedm sfér zkušenosti tohoto světa.

Dalším slovem v *gāyatrī* mantře je *varenyam*. Znamená *pūjya*, to, co je hodno úcty, uctívání. *Varenyam* poukazuje na to, že mimo

tuto sféru subjektivního světa, kde je duše subjektem, existuje ještě další doména, která má být duší uctívána. Je to sféra Nadduše.

Tato uctíváníhodná sféra transcendentální existence je známá jako *bhargo*. *Bhargo* znamená nadsubjektivní oblast, oblast Nadduše. Zmínka o tom je v prvním verši Śrīmad-Bhāgavatamu: *dhāmnā svena sadā nirasta-kuhakaṁ satyaṁ paraṁ dhīmaḥi*. Śrīla Vyāsadeva praví, že se zde bude zabývat jiným světem, jehož odvěká sláva je tak veliká, že jeho vlastními paprsky jsou všechna chybná pojetí smetena. Duše je subjekt a objekty jsou všechny tyto světy zkušenosti. Nadsubjekt je uctívána oblast, která je nadřazena subjektu, duši. Je tudíž oblastí nadsubjektivní.

Slovo *bhargo* znamená „jemnější než duše“ a „mající významnější postavení než duše.“ Tím je míněna Nadduše, neboli Paramātmā. Obecně slovo *bhargo* znamená světlo. Stejně jako nám může rentgen ukázat to, co obyčejné oko nevidí, *bhargo* je *svarūpa śakti* – vyšší, silnější světlo, které může odhalit duši. A tato energie – *bhargo* – patří komu? Patří *devovi*. Co znamená slovo *deva*? *Deva* znamená „ten, kdo je krásný a hravý,“ a tím je Śrī Kṛṣṇa, Realita – Přečeský. Není nerozlišitelnou substancí, ale je plný zábav, *līlā*. *Deva* znamená prolnutí zábav s krásou, a to je Kṛṣṇa.

Jeho doménou je *bhargo*, zářící příbytek, a toto *bhargo* je *varenyam*, hodné uctívání *jīvou*, duší. Jaké povahy je tato *svarūpa-śakti*? Je *vaibhava*, neboli expanze Śrīmati Rādhārāṇī. Ta nese veškerou služebnou zodpovědnost a energii v službě Kṛṣṇovi. *Bhargo* není ničím jiným než expandovaným tělem Śrīmati Rādhārāṇī, jež pojímá vše pro službu Kṛṣṇovi. *Bhargo* představuje Mahābhāvu, ovládanou polovinu, a *deva*, Kṛṣṇa, je Rasarāja, ovládající polovina. *Gāyatrī mantra* nás vyzývá: *bhargo devasya dhīmaḥi*: „Pojď meditovat.“ Jaký druh meditace je možný na této úrovni oddanosti? Není to abstraktní meditace, ale rozvíjení služby, *kṛṣṇānuśīlanam*. *Dhīmaḥi* znamená „podílet se na spontánním toku, proudu oddanosti ve Vṛndāvaně.“ A jaký bude výsledek (*dhiyo yo naḥ pracodayāt*)? – Naše schopnost rozvíjet službu vzroste. Tím, že sloužíme, dostává se nám odměnou větší schopnosti a ochoty sloužit. Je tomu podobně jako když se úrok přičítá ke

kapitálu v bance (*dāsa kari' vetan more deha prema-dhana*). Takto v nás bude schopnost kultivace stále narůstat. *Dhīmahī* znamená *ārādhana*, uctívání. To nelze vysvětlit jinak než slovy *ārādhana*, *pūjya*, *sevā* – uctívání, zbožňování, láskyplná služba. *Dhī* je odvozeno od slova *buddhi*, které všeobecně znamená to, co zušlechťujeme pomocí inteligence. Zde však *dhī* poukazuje na onu inteligenci hodnou úcty, která sestupuje do této sféry, aby nám pomohla rozvíjet službu. *Dhīmahī* tedy neznamená abstraktní meditaci, ale oddanou službu. To je vlastní smysl *gāyatrī mantry*.

Gāyatrī, píseň osvobození, znamená též *sankīrtanu*. *Kīrtana* se také zpívá a zušlechťuje nás na cestě k nejvyššímu cíli. *Sankīrtana* Śrī Caitanyī Mahāprabhua nás také navrácí do našeho nejvyššího služebného postavení. *Brahma gāyatrī* ve spojitosti s Mahāprabhuem tedy znamená *kṛṣṇa-kīrtanu*. Poté dosáhne Vṛndāваны a *kīrtany* – flétny. A když vstoupíme do Vṛndāваны, nalezneme onen sladký zvuk Kṛṣṇovy flétny, jak napomáhá všem služebníkům Pána v plnění jejich příslušných povinností. Jakmile zazní flétna, *gopīe* i všichni ostatní se přizpůsobí své specifické službě. V noci, když *gopīe* zaslechnou zvuk flétny, rozběhnou se k řece Yamuně, myslí si: „Ach, Kṛṣṇa je tam!“ A když Yaśodā uslyší píseň Kṛṣṇovy flétny, pomyslí si: „To je můj syn. Už brzy přijde domů.“ Zvuk flétny tak zaměstnává všechny služebníky v jejich příslušném postavení a inspiruje je, aby byli dbalí své služby.

V mém *sanskṛtském* komentáři ke *gāyatrī mantrě* jsem napsal: *dhīrārāadhanam eva nānyaditi tad rādhā-padam dhīmahī*: „Všechny ostatní služby jsou plně zastoupeny v Rādhice.“ Jako větve stromu jsou všechny Její částí. *Mādhura rasa* představuje nejvyšší *rasu*, neboli *mukhya rasu*, spojení všech *ras*. Śrīmatī Rādhārāṇī je Mahābhāva – Ona představuje veškeré služebné vztahy.

Píseň flétny Śrī Kṛṣṇy vyjádřená *gāyatrī mantrou* nás upomíná a zaměstnává v naší službě. A co je naší službou? Naší službou musí být odevzdání se do služby Śrīmatī Rādhārāṇī – přijímání Jejích pokynů. To Ona představuje celou služebnou sféru. Proto naše snaha odevzdat se do Jejích služeb, plnit Její příkazy, přijmout Její

vedení a podrobit se Jí – to je služba Śrīmatī Rādhārāṇī. Takto byl význam *gāyatrī mantry* rozvinut až k *rādhā-dāsyam*, sebeurčení (*svarūpena vyavaṣṭhitiḥ*).

Vātsalya rasa a *sakhya rasa* jsou také částečně zastoupeny v původní zralosti manželské lásky, *mādhura rasy*. Oddaní *vātsalya rasy* slouží Nandovi a Yaśodě, oddaní *sakhya rasy* slouží Śrīdāmovi a Sudāmovi a v konečném smyslu jsou všechny tyto vztahy zahrnuty v Rādhārāṇī.

Nejhlubší význam, který lze vyvodit z *gāyatrī mantry*, je v *rādhā-dāsyam*, v službě Śrīmatī Rādhārāṇī. Je to nejvyšší cíl našeho života. A nemůže tomu být jinak. Śrīmad-Bhāgavatam představuje konečný, plně rozvinutý stupeň teismu vyvozený z Véd, Upaniṣad a mnoha jiných Písem. Všechna zjevená pravda dosahuje svého vrcholu, svého nejvyššího postavení, v koncepci podané v Śrīmad-Bhāgavatamu. A Śrīmad-Bhāgavatam nás učí, že nejvyšší realizaci, sebeurčení, nalezneme ve službě Śrīmatī Rādhārāṇī, neboť pod Jejím vedením můžeme sloužit Śrī Kṛṣṇovi. Musíme dát všechnu energii přímo do Jejich služeb a plně se Jí odevzdat. To Ona ví, jak sloužit Kṛṣṇovi. A my usilujeme o přímé spojení s Její službou.

Jaký je význam slova *bhargo*? *Bhargo vai vṛṣabhānuja-ātmā -vibhava-eka-ārādhana-śrī-pūram*. *Bhānu* znamená slunce nebo „ten, kdo nám ukazuje světlem.“ Rādhārāṇī je dcera Vṛṣabhānu. Zvolil jsem tedy slovo *bhānu*. Abych vyjádřil Její osobní rozšířené Já, užil jsem slova *vaibhava*. *Vaibhava* znamená „to, co vychází,“ neboli „rozšířené Já.“ *Prābhava* je centrální podoba a *vaibhava* je vnější rozšíření. Jádrem *svarūpa śakti* je Śrīmatī Rādhārāṇī a celá *svarūpa śakti* je Jejím rozšířeným Já. Městem Její nádherné služby, neboli územím, příbytkem Její překrásné služby, je celá *svarūpa śakti*.

Tak jako se od slunce šíří paprsky světla, celá vnitřní síla je rozšířením Mahābhāvy, Śrī Rādhiky. Ta rozvinula Sebe do přenádherné šíře skvělosti vnitřní energie a takto slouží Svému Pánu. Všechny tyto nezbytnosti povstávají z Ní. Všechny se projevily, aby Jí pomohly sloužit Jejímu Pánu. Když je veškerá vnitřní energie soustředěna v koncizní formě, je to Mahābhāva,

Rādhārāṇī . A když chce Rādhārāṇī sloužit, rozšíří se nesčetnými možnými způsoby. S přispěním Baladevy a Yogamāyi, celý duchovní svět, včetně Vṛndāvany, Mathury a Vaikuṅṭhy, napomáhá Śrīmatī Rādhārāṇī ve službě Kṛṣṇovi.

Takto jsem vyňal *rādhā-dāsyam*, službu Śrīmatī Rādhārāṇī, jako význam *gāyatrī mantry* a pokusil se o jeho podání v *sanskrtských* verších.

Gaura Haribol!

O autorovi

Jeho Božská Milost Śrīla Bhakti Rakṣak Śrīdhar Deva-Goswāmī Mahārāja se narodil v Hāpānīyi, západním Bengálsku, v Indii, v roce 1895. V roce 1927 se stal žákem Śrīly Prabhupādy Bhaktisiddhānty Saraswatīho Ṭhākury, zakladatele-*ācāryi* Gauḍīya Maṭhu a předního Vaiṣṇavského učence dvacátého století. Śrīla Bhaktisiddhānta Saraswatī v něm brzy objevil jeho mimořádnou učenost a hluboké realizace Písem a striktní praktikování principů oddanosti Gauḍīya Vaiṣṇavismu, a tak mu v roce 1930 udělil odříkavý řád *sannyās*. Dostal jméno Bhakti Rakṣak Śrīdhar, neboli „strážce oddanosti,“ po Śrīdharovi Swāmīpādovi, jenž napsal původní komentáře k Śrīmad-Bhāgavatamu.

Bhaktisiddhānta Saraswatī jej považoval za obzvláště způsobilého chránit Gauḍīya Vaiṣṇavskou posloupnost před falešnými interpretacemi. Když si Bhaktisiddhānta Saraswatī jednou přečetl jeho verše na oslavu Śrīly Bhaktivinody Ṭhākury, poznamenal: „Nyní jsem spokojen, že po mém odchodu zde bude alespoň jedna osoba, která může reprezentovat mé závěry (*bhakti-siddhānta*).“

Po odchodu Śrīly Bhaktisiddhānty Saraswatīho založil Śrīla Śrīdhar Mahārāja svůj vlastní chrám, Śrī Caitanya Sāraswat Maṭh, na břehu posvátné Gangy v Navadvīpa Dhāmu, svaté zemi Śrī Caitanyi Mahāprabhua. Poté, co hluboce absorboval učení Śrī Caitanyi, začal psát vlastní texty. Jeho první dílo bylo Śrī Śrī Prapanna-jīvanāmṛtam, rozsáhlá studie na téma odevzdání, sestavena z různých veršů z Písem. Jeho Božská Milost složila mnoho písní, modliteb a komentářů. Mezi těmito významnými texty jsou: komentář k Śaraṇāgati od Bhaktivinody Ṭhākury, bengálský překlad Bhagavad-gīty a Bhakti-rasāmṛta-sindhu a jeho vlastní *sanskṛtská* báseň popisující v souhrnu Caitanya-*līlu*, Prema-dhāma-deva-stotram. Významným příspěvkem Rūpānuga Gauḍīya *sampradāyi* je jeho komentář ke *gāyatrī mantře* v souladu se Śrīmad-Bhāgavatamem.

Díla napsaná v anglickém jazyku zahrnují: Skrytý poklad Sladkého Absoluty (Bhagavad-gīta) a Nektar života

odevzdaných duší: Pozitivní a progresivní nesmrtelnost (Śrī Śrī Prapanna-jīvanāmṛtam).

Ve svém pokročilém věku, v plně vyzrálém stadiu realizace, Śrīla Śrīdhar Mahārāja rozsáhle hovořil o učení Śrīly Saraswatīho Ṭhākury, Bhaktivinody Ṭhākury a předešlých velkých ācāryů. Některé z jeho knih v anglickém jazyku jsou: Hledání Śrī Kṛṣṇy: Reality Překrásného, Śrī Guru a jeho milost, Zlatý Vulkán božské lásky, Láskyplné hledání ztraceného služebníka, Subjektivní evoluce vědomí: Hra Sladkého Absoluty, Śrī Śrī Prapanna-jīvanāmṛtam: Nektar života odevzdaných duší, Srdce a záře, Božská služba, Zlaté schodiště, Útěcha domova, Niterné naplnění a Pokyny Strážce oddanosti I-IV.

Po jeho odchodu, v roce 1988, se jeho následníkem stal jeho nejdražší žák a vyvolený nástupce Śrīla Bhakti Sundar Govinda Dev-Goswāmī Mahārāja.

